

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет фінансів та обліку
Кафедра фінансів ім. С.І. Юрія

**Збірник матеріалів XX Всеукраїнської науково-практичної
конференції студентів і молодих вчених**

**ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ
В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

25 травня 2023 р.
Тернопіль

УДК 336.221.4(477)(075.8)

*Затверджено на засіданні кафедри фінансів ім. С.І. Юрія.
(Протокол № 16 від 31.05.2023 року).*

Редакційна колегія:

Крисоватий А.І. – д-р екон. наук, професор, ректор ЗУНУ.
Кириленко О.П. – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри фінансів ім. С.І. Юрія.
Валігура В.А. – канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія.
Герчаківський С.Д. – канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія.
Гуцул І.А. – канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія.
Дем'янишин В.Г. – д-р екон. наук, професор кафедри фінансів ім. С.І. Юрія.
Іванова А.М. – канд. екон. наук, ст. викладач кафедри фінансів ім. С.І. Юрія.
Кізіма А.Я. – канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія.
Крисовата К.В. – канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія.
Луцик А.І. – канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія.
Маршалок Т.Я. – д-р екон. наук, професор кафедри фінансів ім. С.І. Юрія.
Сидорович О.Ю. – д-р екон. наук, професор кафедри фінансів ім. С.І. Юрія.
Сідляр В.В. – канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія.

Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів. Збірник матеріалів XX Всеукр. наук.-практ. конф., (Тернопіль, 25 травня 2023 р.) / відп. ред. Кириленко О.П. Тернопіль, 2023. 124 с.

У збірнику подано тези доповідей XX Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених «Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів», де розкрито найбільш актуальні проблеми становлення та розбудови податкової системи і митної справи України за такими напрямками: формування фіскального простору України; роль фіскальної політики України в євроінтеграційних процесах; фіскальне адміністрування в умовах сучасних законодавчих новацій; податкова система України в умовах воєнного стану; фінансово-бюджетна система та стратегія її трансформації; митні аспекти зближення України та Європейського Союзу; митна безпека держави та орієнтири її забезпечення; митна політика держави в умовах сучасних викликів та загроз.

Видання розраховане на наукових працівників, викладачів, аспірантів та студентів, державних службовців, у тому числі працівників митних і податкових органів, економістів-практиків, а також усіх, хто цікавиться проблемами фіскальної політики.

Редакційна колегія не завжди поділяє думку авторів і не несе відповідальності за недостовірність опублікованих даних. За зміст наукових праць та достовірність наведених фактологічних і статистичних матеріалів відповідальність несуть автори.

© Західноукраїнський національний університет, 2023

ШАНОВНЕ НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО!

У сучасних умовах геополітичного розвитку особливої актуальності набувають інтеграційні вектори реалізації національних економічних інтересів. Україна засвідчила свою належність до європейської цивілізації не лише географічно, а й ціннісно, духовно і ментально. Відтак, проблема ефективної інтеграції, насамперед, базується на формуванні беззаперечних пріоритетів, серед яких важливим є реалізація дієвої фіскальної політики держави. Стрияння цьому процесу на сьогоднішньому етапі розвитку суспільства повинно здійснюватися шляхом забезпечення органів державної виконавчої влади, зокрема податкових і митних, ініціативними, креативними та перспективними фахівцями, які здатні якісно виконувати поставлені завдання, приймати відповідальні рішення, стратегічно мислити та прагнути максимальної самореалізації.

Розвиток фінансової науки сприяє якнайшвидшому оволодінню знаннями, уміннями та навиками молодих фахівців, які пов'язують своє майбутнє з фіскальною практикою та представляють сьогодні авторський колектив цього збірника.

Різноманітність розглянутих питань у парадигмі євроорієнтирів мають на меті дати можливість систематизувати дослідження досвідчених зарубіжних та вітчизняних учених і молодих науковців щодо вивчення інтеграційних процесів та ефективності формування фіскальної політики.

У науковій дискусії XX Всеукраїнської науково-практичної конференції «Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів» Західноукраїнський національний університет згуртовує кращих представників молодшої наукової еліти, майбутніх фахівців у галузі фіскального адміністрування, податкової та митної справи, а також досвідчених практиків. Професіоналізм, наполегливість, відкритість до пошуку нових, креативних рішень дозволить знайти відповіді на численні запитання та окреслити вектори вирішення нагальних завдань.

Науково-практична конференція охоплює низку проблем: формування фіскального простору України; роль фіскальної політики України в євроінтеграційних процесах; фіскальне адміністрування в умовах сучасних законодавчих новацій; податкова система України в умовах воєнного стану; фінансово-бюджетна система та стратегія її трансформації; митні аспекти зближення України та Європейського Союзу; митна безпека держави та орієнтири її забезпечення; митна політика держави в умовах сучасних викликів та загроз

Відомо, що саме у науковій полеміці формуються новітні підходи до вирішення нагальних питань, які стануть початком оновлення та удосконалення вітчизняних стратегій соціально-економічного розвитку, зокрема щодо ефективної реалізації фіскальної політики України. Тож бажаю Вам, шановне наукове товариство, плідної співпраці, обміну досвідом, мудрих рішень та змістовних цікавих диспутів.

ЗМІСТ

Андрощук Денис

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ.....8

Базовський Володимир

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЕЗЕННЯ ГРОМАДЯНАМИ АВТОМОБІЛЬНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ЗА МЕЖІ МИТНОЇ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ДЛЯ ВІЛЬНОГО ОБІГУ.....10

Біловус Олександр

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ.....13

Борківський Петро

РОЛЬ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ.....15

Бугір Мирослав

ПРОЦЕС ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ ТА ЄС: НЕТАРИФНІ АСПЕКТИ ЗБЛИЖЕННЯ.....18

Валігура Володимир, Жила Роман

РЕЗУЛЬТАТИ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ТРАНСФЕРТНИМ ЦІНОУТВОРЕННЯМ.....22

Ведашенко Наталія, Скоропляс Денис

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІСКАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....25

Гакало Ірина

ОСНОВИ КАДРОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ.....28

Герасимюк Павло

ГЕНЕЗА НАУКОВОЇ ДУМКИ ЩОДО РОЛІ МИТА.....30

<i>Герчаківський Святослав, Мацейко Іван</i> МИТНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В ПАРАДИГМІ КРОНОВІРУСНОЇ КРИЗИ.....	32
<i>Гурин Руслан, Устиченко Ігор</i> МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	35
<i>Гуцул Інна, Табака Ірина</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МИТНИХ РЕЖИМІВ В УКРАЇНІ.....	37
<i>Дем'янишин Василь, Дем'янишин Василь</i> МОДЕРНІЗАЦІЯ НЕЗАЛЕЖНОГО ЗОВНІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ.....	42
<i>Дідик Оксана</i> ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	44
<i>Донцов Богдан</i> ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МИТНОЇ СТАТИСТИКИ.....	46
<i>Драган Віталій</i> ВПЛИВ КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ НА РОЗШИРЕННЯ БАЗИ ОПОДАТКУВАННЯ.....	48
<i>Дремлюга Максим</i> ОПОДАТКУВАННЯ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	51
<i>Жук Остап</i> ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОДАТКОВИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ.....	54
<i>Іванунь Роман</i> НАДХОДЖЕННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ ЯК ІНДИКАТОР РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ.....	57

Кекіш Дмитро

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ІМПОРТ ТА СПЛАТУ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ.....59

Кийко Володимир

ПОДАТКОВА ІНІЦІАТИВА «10-10-10».....61

Королик Вадим

**ПРОБЛЕМИ ПРОВЕДЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ТА МИТНОГО
ОФОРМЛЕННЯ.....63**

Корчак Андрій

**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ.....67**

Косс Сергій, Гозуля Юрій

МИТНІ ДЕВІАЦІЇ В ТЕОРЕТИЧНОМУ ТА ПРИКЛАДНОМУ ВИМІРІ...71

Котик Вадим

**ВИЯВЛЕННЯ СИСТЕМНИХ ПРОБЛЕМ ФУНКЦІОНУВАННЯ
МЕХАНІЗМУ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ.....72**

Краска Вікторія

**УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ ТА
МЕТОДИ БОРОТЬБИ.....76**

Крушинська Наталія

**БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ В МИТНИХ ОРГАНАХ УКРАЇНИ В
УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ78**

Луцик Анатолій, Бойчук Марія

**МИТНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА
ЗАГРОЗ.....80**

Мацішин Володимир, Комаринець Олександр

**МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК РІЗНОВИДНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО
ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ.....83**

<i>Мірошниченко Юрій, Векерик Дмитро</i> МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	85
<i>Пасальський Олександр</i> НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО СВІТОВОГО ПРОСТОРУ.....	87
<i>Петросюк Ігор</i> ВПЛИВ АВТОМАТИЗАЦІЇ МИТНИХ ПРОЦЕДУР НА ЕФЕКТИВНІСТЬ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ..	91
<i>Погонець Володимир</i> ШКІДЛИВИЙ ВПЛИВ КОНТРАБАНДИ ТА СПОСОБИ БОРОТЬБИ З НЕЮ.....	94
<i>Ребров Любомир</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АВТОМАТИЗАЦІЇ МИТНОГО КОНТРОЛЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	99
<i>Сідляр Вікторія, Пискливець Мар'яна</i> ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПОДАТКОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ.....	101
<i>Стецюк Катерина</i> ПОТЕНЦІЙНІ ЗАКОНОДАВЧІ НОВАЦІЇ ОПОДАТКУВАННЯ ІМПОРТУ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ.....	104
<i>Тимша Олег</i> МОНІТОРИНГ УПРАВЛІННЯ МИТНИМИ РИЗИКАМИ.....	106
<i>Титор Володимир, Копча Олександр</i> ПРОЦЕДУРА СТІЛЬНОГО ТРАНЗИТУ (NCTS): ВЗАЄМОДІЯ ПРИ СТЯГНЕННІ ЗАБЕЗПЕЧЕНИХ ФІНАНСОВИМИ ГАРАНТІЯМИ БОРГІВ.....	110
<i>Фільварочний Валентин</i> ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РЕЗУЛЬТАТИ МИТНОГО КОНТРОЛЮ.....	114

Черняк Роман, Клімов Дмитро

МИТНІ РИЗИКИ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ.....117

Яцюк Олександр

**НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ
ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....119**

Андрощук Денис

студент гр. ФМПС-21,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Валігура В.А.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Високий рівень економічного розвитку та якість життя є показниками процвітаючих країн. Тому держава приділяє їм багато уваги. На сьогодні пріоритетними напрямками економічного розвитку є частка інноваційно активних підприємств у структурі підприємництва, кількість розроблених провідних виробничих технологій, частка високотехнологічних секторів в економіці. Дослідження підтверджують вплив податків на економічне зростання [1, с. 28]. Таким чином, для подолання бідності Україна повинна значно збільшити свій ВВП та зменшити тіньову економіку. З огляду на поточну тенденцію зростання ВВП, Україна не зможе подолати високий рівень бідності в найближчі десятиліття. Тому існує потреба у проведенні фундаментальних реформ в країні. Перш за все, необхідна концептуальна реформа податкової системи.

Нещодавні реформи в Україні не сприяли зменшенню бідності та зростанню ВВП. Вони призвели до зростання тіньової економіки та корупції, а також вартості власного оборотного капіталу компаній та витрат на ведення бізнесу [2, с. 219]. Як наслідок, такі псевдо реформи знизили інвестиційну привабливість України та рівень офіційної зайнятості, а також сприяли зростанню трудової еміграції українських громадян. Єдиний спосіб для України подолати тіньову економіку та наблизитися до двадцятки найрозвиненіших країн світу це повністю змінити податкову систему. Враховуючи досвід інших більш розвинених країн, зокрема, Кореї та Сінгапуру, саме радикальна податкова реформа може допомогти знайти компроміс між потребами держави та можливостями і вигодами бізнесу [3, с. 12]. Спроби запровадити податкові реформи використовуються для того, щоб покласти додатковий тягар на платників податків, ускладнюючи податковий облік. З огляду на це, слід уникати розширення бази оподаткування з метою максимізації податкових надходжень. Значна частина розкрадань бюджетних коштів (до 20%) відбувається через податок на додану вартість. ПДВ є механізмом розкрадання коштів з державного бюджету. Це відбувається через недоліки чинної системи та способу адміністрування ПДВ податковими органами. Оскільки ПДВ є основним джерелом державних доходів, його скасування суттєво вплине на державний

бюджет [4, с. 269].

Проаналізувавши податкову систему України та порівнявши її законодавство з іншими країнами, можна зробити висновок, що є необхідність в радикальних змінах. Наступні кроки допоможуть покращити податкову систему:

- запровадження податку на прибуток підприємств з базовою зниженою ставкою 12,5% з прогресивно-регресивним коефіцієнтом;

- звільнення чесно працюючого прибуткового бізнесу від податкових перевірок;

- можливість здійснювати неоподатковувані реінвестиції в сумі сплаченого податку на прибуток стимулюватиме платників податків до ведення чесної господарської діяльності, а також суттєво збільшить кількість прибуткових підприємств та темпи зростання ВВП;

- скасування спрощеної системи оподаткування та перехід до оподаткування юридичних осіб, а також до оподаткування приватних підприємців за ставкою п'ять відсотків. На додаток до податку на соціальне страхування, запровадження нової форми оподаткування для приватних підприємців.

Література

1. Бутенко Т. В., Бутенко В. В. Переваги та недоліки використання різних форм оподаткування в Україні. *Економіка: реалії часу*. 2015. №4(32). С. 28-36.

2. Буряк Н. Б., Лукаш С. В. Шляхи вдосконалення спрощеної системи оподаткування в Україні. *Інноваційна економіка*. 2011. №22. С. 219-222.

3. Дроговоз Ю., Дубровський В. *Інституційні проблеми податкової системи України та шляхи їх вирішення. Аналітична розробка*. 2015.

4. Стеблянко А. В., Резнік О. М. Міжнародний досвід оподаткування непрямих податків: окремі аспекти. *Форум права*. 2015. № 4. С. 269.

Базовський Володимир

студент гр. ФМСм-11,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Гуцул І.А.

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЕЗЕННЯ ГРОМАДЯНАМИ АВТОМОБІЛЬНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ЗА МЕЖІ МИТНОЇ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ДЛЯ ВІЛЬНОГО ОБІГУ

Зважаючи на надзвичайно об'ємний та громіздкий масив нормативно-правових актів, які регламентують порядок здійснення посадовими особами Держмитслужби України митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, питання удосконалення адміністративно-правової технології здійснення митних формальностей щодо таких автомобільних транспортних засобів до теперішнього часу залишаються актуальними.

Однак, підвищені ризики недостовірного декларування автомобільних транспортних засобів, що переміщують через митний кордон України товари або переміщуються через митний кордон України як товар, а також неналежне або неякісне виконання посадовими особами Держмитслужби України митних формальностей щодо таких автомобільних транспортних засобів, є підґрунтям суттєвих втрат доходної частини Державного бюджету України.

Особливості проведення процедур митного контролю та митного оформлення автомобільних транспортних засобів, які вивозяться громадянами за межі митної території України для вільного обігу, встановлено Правилами митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, що переміщуються громадянами через митний кордон України [1]. Так, відповідно до Правил митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, що переміщуються громадянами через митний кордон України, у разі вивезення такого товару за межі митної території України його власник або уповноважена особа мають подати посадовій особі Держмитслужби України митну декларацію, заповнену в установленому порядку, і такі документи та їх ксерокопії:

- документи, що засвідчують право власності на автомобільний транспортний засіб або користування ним (у тому числі з правом розпорядження);

- реєстраційні (технічні) документи на автомобільний транспортний засіб (якщо автомобільний транспортний засіб перебував на обліку в реєстраційному органі України, – з відмітками про зняття його з обліку);

- паспортні та інші документи, що дають право на перетин державного кордону;
- документ про постійне (тимчасове) проживання в Україні або за кордоном;
- довідку про ідентифікаційний номер громадянина (за наявності).

Автомобільний транспортний засіб, який вивозиться за межі митної території України для вільного обігу, повинен бути знятий з обліку у сервісному центрі МВС України, якого відповідно до законодавства України уповноважено здійснювати державну реєстрацію, та зняття з обліку автомобільного транспортного засобу, і мати реєстраційні документи з відміткою про зняття його з обліку, номерні знаки для разових поїздок і розпізнавальний знак держави, які відповідають чинним стандартам України та вимогам міжнародної Конвенції про дорожній рух.

Зняття з обліку автомобільних транспортних засобів здійснюється відповідно до вимог Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причіпів, напівпричіпів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів, а також Інструкції про порядок здійснення підрозділами Державтоінспекції МВС державної реєстрації, перереєстрації та обліку транспортних засобів, оформлення і видачі реєстраційних документів, номерних знаків на них [1].

Вивезення громадянином за межі митної території України знятого з обліку автомобільного транспортного засобу здійснюється на підставі митної декларації після проведення його митного оформлення у будь-якому органі митного спрямування Держмитслужби України [2].

Слід звернути увагу на те, що є випадки, коли автомобільні транспортні засоби, які вивозяться громадянином за межі митної території України для вільного обігу, можуть належати до культурних цінностей як предмети, пов'язані з історичними подіями, розвитком суспільства та держави, історії, науки і культури. У такому разі підставою для пропуску за межі митної території України такого автомобільного транспортного засобу є свідоцтво на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей, без якого вивезення такого автомобільного транспортного засобу забороняється [1].

Право на проведення експертизи надається установам, державним закладам культури, іншим організаціям наказом Міністерства культури України. Зокрема, відповідно до Переліку державних установ, закладів культури, інших організацій, яким надається право проведення державної експертизи культурних

цінностей, право на проведення державної експертизи автомобільних транспортних засобів надано (за згодою) Державному політехнічному музею при Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут» та Національному військово-історичному музею України [3].

За результатами здійсненої експертизи автомобільного транспортного засобу посадова особа Міністерства культури України або мистецтвознавець видає експертний висновок щодо можливості вивезення його за межі митної території України.

Слід зазначити, що відповідно до положень ст. 327 МК України, у разі потреби експерти можуть залучатися для участі у здійсненні митного контролю як керівником органу митного спрямування Держмитслужби України або його заступником (за погодженням з керівником підприємства, установи, організації, де працює спеціаліст чи експерт), так і декларантом (власником товару та/або транспортного засобу) за власним бажанням [2].

Таким чином, якщо у декларанта є підстави вважати, що його автомобільний транспортний засіб може бути культурною цінністю, з метою прискорення виконання митних формальностей він може отримати й надати посадовій особі Держмитслужби України, яка здійснюватиме митний контроль і митне оформлення такого автомобільного транспортного засобу, відповідний висновок експерта-мистецтвознавця [4].

Література

1. Про затвердження Інструкції про порядок здійснення підрозділами Державтоінспекції МВС державної реєстрації, перереєстрації та обліку транспортних засобів, оформлення і видачі реєстраційних документів, номерних знаків на них: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 11.08.2010 р. № 379. *Офіційний вісник України*. 2011. № 8. Ст. 394.

2. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *Офіційний вісник України*. 2012. № 32. Ст.1175.

3. Про затвердження Переліку державних установ, закладів культури, інших організацій, яким надається право проведення державної експертизи культурних цінностей: наказ Міністерства культури України від 11.09.2014 р. № 744. *Офіційний вісник України*. 2014. № 81. Ст. 2305.

4. Щіпанська Г., Іваніна Н. Вивезення транспортних засобів за межі митної території України для вільного обігу. *Вісник. Право знати все про податки і збори*. 2015. № 32. С. 30–31.

Біловус Олександр

студент гр.ФФАМ-11,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Іванова А.М.

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Стратегічними завданнями розвитку соціально-економічної системи нашої держави є перехід національної економіки на інноваційний вектор розвитку, унеможливлення глибокої диференціації населення за рівнями доходів, подолання бідності, активізація процесів з утворення середнього класу у суспільстві, інтеграція національної економіки до світового господарства тощо.

Досягти поставлених завдань можливо за допомогою застосування ефективних інструментів фінансового регулювання економіки, завдяки реалізації державою економічної політики, одним з основних функціональних елементів якої є податкова політика.

Податкова політика є виключним повноваженням держави, яке реалізується через систему уповноважених органів державної влади та місцевого самоврядування згідно з цілями та завданнями соціально-економічного розвитку, відповідно до цього і визначається сутність, структура та роль системи оподаткування в економіці країни. Реалізація податкової політики можлива завдяки існуванню певних суспільно-економічних інститутів, зокрема фіскальних.

Фіскальними інститутами вважають законодавчо закріплені форми організації відносин між державою та платниками податків та наділені відповідними повноваженнями в сфері реалізації податкової політики органи державної влади та місцевого самоврядування.

Слід зазначити, що принципи побудови взаємовідносин між державою та платниками податків, суть та роль системи оподаткування формалізуються у податковій політиці держави, яка належить до виняткових повноважень органів державної влади, та практично реалізуються за допомогою методів та інструментів податкового регулювання. У свою чергу податкове регулювання економіки є складовою загальної системи державного регулювання економіки.

Державне регулювання економіки Трофимчук О. А. [1] пропонує розуміти як «діяльність держави, що здійснюється за допомогою наявних у неї інструментів та з метою цілеспрямованого впливу на структурні складові економіки країни та їх динаміку, відповідно до поставлених цілей».

Мельник В.В. [2] пропонує розуміти державне регулювання економіки як «засіб забезпечення рівноваги економіки країни загалом та сталого розвитку окремих територій зокрема».

Державне регулювання економіки за допомогою податкових методів та інструментів розглядається як податкове регулювання. Його характерними ознаками є:

- охоплення окремої ланки фінансових відносин країни – податкових відносин, що виникають між державою та платниками податків;

- залучення до сфери впливу всіх макроекономічних суб'єктів держави, оскільки всі фізичні та юридичні особи сплачують певні податки, тобто охоплення всієї економічної системи держави;

- є елементом загальної системи управління державою, оскільки забезпечує її необхідними фінансовими ресурсами для виконання державних функцій;

- являє собою практичну діяльність органів державної влади у сфері планування, нормативно-правового регулювання та справляння податків і зборів;

- функціонування державного податкового регулювання забезпечується системою органів державної законодавчої, виконавчої та судової влади, які відповідно до законодавства наділені повноваженнями у сфері оподаткування, а також науково-дослідними установами;

- відносини у сфері державного податкового регулювання чітко регламентуються закріпленими законами та іншими нормативно-правовими актами;

- являє собою циклічний процес прийняття рішень у сфері встановлення, справляння та контролю за своєчасністю та повнотою сплати податків і зборів.

У цьому контексті податкове регулювання як складова державного регулювання економіки здійснюється з метою досягнення бажаної та зміни діючої поведінки платників податків, що дозволяє досягти у довгостроковій перспективі певних цілей соціально-економічного розвитку суспільства, а у коротко-строковій – сформулювати бажану поведінку платників податків. Податкове регулювання спрямовано також і на захист інтересів економічних суб'єктів.

Література

1. Трофимчук О. А. Державне регулювання економіки: теоретичне переосмислення у XXI ст. *Економіка та держава*. 2020. № 6. С. 206-212.

2. Мельник В. В. Державне регулювання господарської діяльності в умовах сучасної економічної політики України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 23. С. 88-90.

Борківський Петро

студент гр. ФФАМ-11,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Валігура В.А.

РОЛЬ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

Повномасштабна війна росії проти України підкреслила надзвичайну важливість транспортного комплексу для нашої економіки та суспільства. З початком вторгнення загарбників на українську землю повністю припинилось повітряне сполучення зі світом, а також були заблоковані морські порти. Тому вся важка робота лягла на плечі залізничників та автомобілістів, які з перших днів війни допомогли мільйонам українців виїхати до сусідніх країн чи у більш безпечні регіони країни, врятувавши тим самим багатьом з них життя.

Залізниця та автомобільний транспорт, часто під обстрілами, розгорнули поставки зброї та усього необхідного Збройним силам України, що допомогло вистояти у найбільш складні періоди війни. Транспорт продовжив доставляти продукти харчування, гуманітарну допомогу, будівельні матеріали для відбудови зруйнованого варварами та багато чого іншого і, тим самим, дав необхідний кровообіг національній економіці.

Україна змогла зберегти свій зв'язок зі світом. Як повідомили в прес-службі Міністерства інфраструктури, загалом, за 2022 рік в Україну було доставлено понад 30 млн тонн імпортованих товарів, з них майже 11 млн тонн – вантажівками. На другому місці за обсягом завезеного імпорту посідає залізниця, яка доставила до країни майже 10 млн тонн вантажів.

Попри злочинне блокування українських портів російськими піратами, лідером в експорті товарів став морський транспорт, який вивіз біля 54 млн тонн вантажів. Тут ключовим фактором стала «зернова угода», яка з серпня 2022 року розблокувала частину наших портів для поставок українського збіжжя на світові ринки.

Друге місце посіла залізниця, яка експортувала більше 33 млн тонн вантажів. На третьому – автомобільний транспорт з цифрою в 12 млн тонн. А загалом у минулому році Україна експортувала майже 100 млн тонн товарів. Якщо б транспортники не змогли, незважаючи на всі складності, вивезти все це закордон, падіння гривні і всієї економіки у минулому році було б значно глибшим.

Довгоочікуваним кроком на шляху інтеграції української економіки у

європейську стало введення «транспортного безвізу», за яким скасовується необхідність отримання вітчизняними автомобільними перевізниками дефіцитних дозволів для здійснення двосторонніх та транзитних перевезень з державами Євросоюзу. Нові правила почали діяти після підписання угоди у французькому місті Ліон у червні 2022 року. Угода не є безстроковою, а мала обмеження дії у рік. У 2023 р. Україна та Європейський Союз продовжили ще на один рік дану угоду [1].

За перший рік угода довела свою практичну ефективність. За період її дії обсяги двосторонніх та транзитних автомобільних вантажоперевезень зросли на понад 50%.

Російські загарбники знали про критичну важливість для України транспортних артерій та одразу ж підло почали здійснювати масовані ракетні та бомбові удари по логістичним центрам, аеродромам військового та цивільного призначення, залізничним коліям, вокзалам, дорогам та мостам.

Враховуючи неможливість повністю замінити роботу морських портів залізничними та автомобільними перевезеннями, однією з найбільш знакових подій минулого року стала Стамбульська «зернова угода». Вона створила гуманітарний коридор для безпечного транспортування зерна та продуктів харчування з українських портів, що значно допомогло не тільки нашій економіці.

До війни Україна годувала близько 400 млн людей по всьому світу. А експорт морськими шляхами для нашої країни був основним каналом постачання вантажів та аграрної продукції. Якщо до початку вторгнення на нашу землю Україна експортувала кожного місяця через морські порти близько п'яти мільйонів тонн збіжжя, то у березні ця цифра впала в 25 разів – до 200 тис. тонн.

Україна та держава терорист росія за посередництва Туреччини у липні підписали окремі угоди з ООН про відновлення експорту української аграрної продукції Чорним морем через порти «Чорноморськ», «Одеса» та «Південний». Перше судно з вітчизняним зерном вийшло з Одеси 1 серпня, і за цей час наша країна продала на ринки Європи, Азії та Африки 17 млн тонн продуктів харчування [2].

Усі війни в першу чергу є війнами економік. Тому економіка та бізнес (у т.ч. і у транспортній сфері) мають працювати. За для цього держава має адаптувати податкове навантаження і податкові правила до воєнних умов, для сприяння виживанню бізнесу в умовах війни. Перш за все змін зазнали процедури адміністрування, контролю та обліку платників податків. За місяці війни Верховна Рада України встигла прийняти ряд Законів, якими вносяться зміни до Податкового кодексу України. Інтенсивність нормотворчої роботи дуже

велика. Податкове законодавство дуже сильно змінилось і продовжуватиме змінюватись.

Література

1. Україна та ЄС продовжили ще на рік дію «транспортного безвізу». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3683306-ukraina-ta-es-prodovzili-se-na-rik-diu-transportnogo-bezvizu.html>
2. У Всеукраїнській аграрній раді розповіли про головні завдання на час дії «зернової угоди». URL: <https://suspilne.media/481348-u-vseukrainskij-agrarnij-radi-rozpovili-pro-golovni-zavdanna-na-cas-dii-zernovoi-ugodi/>

Бугір Мирослав

студент гр. ФМСм-11,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Гуцул І.А.

ПРОЦЕС ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ ТА ЄС: НЕТАРИФНІ АСПЕКТИ ЗБЛИЖЕННЯ

Попри широкомасштабну російську інтервенцію Україна активно продовжує виконувати Угоду про асоціацію, досягнувши помітного поступу в напрямі цифрової трансформації, у митній справі, подоланні технічних бар'єрів, державних закупівель, корпоративному управлінні, сталому розвитку тощо. І хоча війна уповільнила темпи реалізації деяких зобов'язань у рамках Угоди, проте не послабила налаштованості країни продовжувати реформи, передбачені цим документом.

Оцінюючи сучасний стан і умови імплементації Угоди, слід мати на увазі наступні важливі обставини. По-перше, практика нинішніх відносин Києва та Брюсселя свідчить про трансформацію довгострокових цілей асоціації Україна-ЄС, визначених ст.1 Угоди. По-друге, з огляду на війну в Україні та окупацію частини її території, очевидно, що реформи, передбачені Угодою, мають здійснюватися з урахуванням специфіки і потреб воєнного часу. По-третє, вагомим здобутком на шлях реалізації Угоди стала лібералізація режиму експорту української продукції до європейських ринків. Тут варто зазначити: ЄС скасував на один рік усі ввізні мита, які ще залишалися в рамках Угоди, а також тарифні квоти та захисні мита.

Одним із завдань Угоди є зменшення нетарифних обмежень у торгівлі промисловими товарами шляхом укладення особливого типу угоди, а саме Угоди про оцінку відповідності та прийнятності промислових товарів (АСАА), тобто «промислового безвізу». Формально АСАА складатиметься з рамкової угоди та секторальних додатків. На першому етапі очікується підписання додатків щодо трьох секторів, а саме безпечності машин, електромагнітної сумісності та низьковольтного обладнання. Мета Угоди про асоціацію – підписання додатка щодо 27 секторів. Ширша мета членства в ЄС означає подальше розширення цього переліку.

Угодою передбачено зниження нетарифних бар'єрів для торгівлі товарами сільськогосподарства та харчової промисловості (за умов дотримання вимог щодо їх безпечності). Це досягається завдяки гармонізації відповідних норм і стандартів та визнанню еквівалентності системи контролю і сертифікації.

Україна продемонструвала швидкий прогрес у сфері публічних закупівель. Реформи державних закупівель дозволили країні приєднатися до Угоди СОТ про державні закупівлі (GPA) у 2016р., відкривши доступ до ринків державних закупівель у 48 країнах. До недавнього часу в Україні застосовувався рівний режим українських та іноземних компаній у державних закупівлях. У липні 2022р. почав діяти закон, яким запроваджено преференції у державних закупівлях для вітчизняних виробників. Однак ці переваги щодо локалізації не застосовуються до ЄС та інших сторін, які підписали Угоду СОТ про державні закупівлі.

Окремої уваги заслуговують обговорення митні аспекти зближення України та ЄС. Витрати, пов'язані з переміщенням товарів через кордон, є ще одним нетарифним бар'єром, пом'якшення якого є метою Угоди. Є два основні інструменти – це взаємне визнання статусу авторизованого економічного оператора (АЕО) та приєднання України до європейської системи спільного транзиту. Законодавчий прорив у цих питаннях стався у 2019р., і вже наступного року було запущено процедури оцінки підприємств, які хочуть отримати статус АЕО.

У 2021р. перша компанія «Джей Ті Інтернешнл Україна» – отримала сертифікат. В Україні таких компаній досі одиниці, тоді як в ЄС їх понад 16 тис. Підписання угоди Україна-ЄС про взаємне визнання АЕО, ймовірно, відбудеться у 2023р., що дещо пізніше, ніж планувалось. Даний статус АЕО виступає показником цілої низки проблем, оскільки вимоги щодо його отримання не здатні виконати навіть великі корпорації з іноземним капіталом, не кажучи вже про невеликі товариства. Все це пов'язано із швидким формуванням законодавчої бази, відповідно не було проведено детального обговорення із суб'єктами ЗЕД й не враховано специфіку їх діяльності на практиці. Якщо ЄС йшла поступовими кроками до змін законодавства, то Україна втілила в життя цей проект надзвичайно швидко, взявши за основу досвід ЄС, втім не підготувавши ринок до цих змін, поставивши перед фактом. Багато гравців цього ринку виявились банально не готовими у світлі військових подій та ослабленої економіки, шукати можливості для втілення зобов'язань, щоб отримати статус АЕО.

Водночас, фактично згідно з попередніми планами й незважаючи на війну, 1 жовтня 2022р. Україна приєдналася до Конвенції ЄС про спільний транзит та Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами. Це дозволяє легше переміщувати товари через ЄС та інші країни спільного транзиту (Норвегія, Ісландія, Швейцарія, Північна Македонія, Сербія, Туреччина та Велика Британія).

Нещодавно підписана угода стосовно приєднання України до Програми ЄС

«Митниця», яка поглиблює митне співробітництво Україна-ЄС та зміцнює інституційний потенціал Держмитслужби. Поступово імплементуються до українського митного законодавства положення Митного кодексу ЄС.

Окремо хочу зазначити, що у сфері податкової взаємодії Україна приєдналася до програми ЄС «Fiskalis», у цифровій сфері – до «Цифрової Європи», у сфері екології і захисту довкілля — до програми «LIFE», а в галузі охорони здоров'я – до «EUforHealth». Ми також стали учасниками програми наукових проєктів «Горизонт Європа» та програми культурних проєктів та креативної індустрії – «Креативна Європа». Зараз тривають переговори щодо приєднання України до нових програм ЄС – «Внутрішній ринок», спрямована на розвиток малого і середнього бізнесу, та «Інструмент сполучення Європи», у рамках якої підтримуються спільні інфраструктурні проєкти логістичного, транспортного, енергетичного та цифрового спрямування.

Додатково варто зазначити, що ЄС продовжуватиме підтримку України в її зусиллях з регуляторного зближення. Наприклад, ЄС долучає Україну до роумінгу, використовуючи правила внутрішнього ринку, як це передбачено в Угоді про асоціацію. Є можливості для подальшої інтеграції до спільного ринку ЄС і в інших сферах, включно із взаємним визнанням електронної ідентифікації та трастовими послугами, укладанням Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції (АСАА), подальшою інтеграцією до ЄС українського ринку електроенергії та продовженням участі у програмах ЄС. Ми надамо додаткову технічну допомогу українській владі для забезпечення успішного завершення цих процесів. Водночас, робота суттєво просунулась і в інших галузях, таких, як митниця (наприклад, 1 жовтня 2022р. Україна приєдналася до Конвенції про спільну митницю, що дуже спростить формальності на кордоні).

ЄС підтримує заходи України з приєднання до Єдиної зони платежів у євро (SEPA), і Єврокомісія готова допомогти їй із заявкою до Європейської платіжної ради (EPS), якщо Україна виконає певні критерії, включно з узгодженням з законами ЄС про платежі, банківські послуги та боротьбу з відмиванням грошей.

Підсумовуючи, можемо зазначити, що скасування обмежень для українських товаровиробників, реалізація «безвізових» режимів у різних сферах співробітництва сприятиме подальшому зміцненню економічних контактів й прискоренню інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС. Це, по-перше, допомагає імплементції Угоди про асоціацію і забезпеченню умов для нового етапу євроінтеграції – переговорів про вступ до ЄС. По-друге, підтримує стабільність внутрішньої ситуації в Україні, зміцнює потенціал як для опору російській інтервенції, так і для наступного відродження нашої країни.

Література

1. До уваги експортерів: з 4 червня 2022р. у торгівлі між Україною та ЄС застосовуються умови, передбачені Регламентом Європейського Парламенту та Ради №2022/870 від 30 травня 2022 року про тимчасову лібералізацію торгівлі, яка доповнює торгові поступки, що застосовуються до української продукції відповідно до Угоди про асоціацію. / Міністерство економіки України, 8 червня 2022 р. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=351bbe54-d274-4a71-9141-58023629451c&title=DoUvagiEksporteriv-Z4-Chervnia2022-RokuUTorgivliMizhUkrainoiuTasZastosovuiutsiaUmovi-PeredbacheniReglamentomvropeiskogoParlamentuTaRadi2022-870-Vid30-Travnia2022-RokuProTimchasovuLiberalizatsiiuTorgivli-YakaDopovniuTorgoviPostupki-SchoZastosovuiutsiaDoUkrainskoiProduktsiiVidpovidnoDoUgodiProAsotsiatsiiu>
2. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» щодо створення передумов для сталого розвитку та модернізації вітчизняної промисловості». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>
3. Перша компанія отримала сертифікат, що наближає українські митні практики до ЄС. – Економічна правда, 26 березня 2021р. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/03/26/672340>.
4. Статус авторизованого економічного оператора допомагає спростити митні перевірки. Як його отримати. — Forbes, 17 квітня 2021р. URL: <https://forbes.ua/money/status-avtorizovannogo-ekonomicheskogo-operatora-pomogaet-uprostit-tamozhennuyurutinu-kak-ego-poluchit-15042021-1389>.
5. Митний кодекс України: практичні аспекти: навч.-метод. посіб. / редкол.: А. Д. Войцещук, І. О. Іващук, А. І. Крисоватий [та ін.]. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 516 с.
6. Україна та ЄС підписали п'ять євроінтеграційних угод. – Ліга. Закон, 5 вересня 2022р. URL: https://biz.ligazakon.net/news/213714_ukrana-ta-s-pdpisali-ruat-vrontegratsynikh-ugod.

Валігура Володимир

канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Жила Роман

студент гр. ФФАМ-11,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

РЕЗУЛЬТАТИ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ТРАНСФЕРТНИМ ЦІНОУТВОРЕННЯМ

В Україні норми трансфертного ціноутворення запроваджено з 1 вересня 2013 року. Останні зміни до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення внесені Законом України від 17 грудня 2020 № 1117-ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо забезпечення збору даних та інформації необхідних для декларування окремих об'єктів оподаткування».

Податковий контроль за трансфертним ціноутворенням ґрунтується на принципі «витагнутої руки» (Arm's length principle) – міжнародному стандарті, погодженому державами-членами Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та країнами, які не є членами цієї організації (понад 130 країн світу), у якості рекомендованого до використання щодо встановлення трансфертних цін для податкових потреб та який передбачає збільшення податкових зобов'язань пов'язаних осіб до рівня податкових зобов'язань непов'язаних осіб за умови відповідності комерційних та/або фінансових умов здійснених ними операцій.

З моменту запровадження в Україні трансфертного ціноутворення податкові органи здійснюють контроль за цим процесом, щороку вдосконалюючи свої методики. За даними Державної податкової служби України за період з 2013 по 2021 рр. подано понад 21 тис. звітів з трансфертного ціноутворення, що в середньому становить понад 2,4 тис. звітів на рік. Разом із цим, обсяги операцій, які підлягали контролю трансфертного ціноутворення за аналізований період становили 21,3 трлн. грн. При цьому варто зауважити, що обсяг операцій систематично зростає за роками, а особливо помітним було зростання у 2021 р. з 2,5 до 3,6 трлн. грн. (рис. 1)

Протягом 2021 р. контрольовані операції здійснювали понад 2,4 тис. суб'єктів господарювання. У 90% випадків підставою віднесення операцій до контрольованих був критерій пов'язаних осіб. Найпопулярнішим методом встановлення відповідності принципу «витагнутої руки» у 2021 р. був метод

порівняльної неконтрольованої ціни, який застосовувався у 65% випадків. У 32% випадків ціна коригувалася за допомогою методу чистого прибутку, а у 3% – ціни перепродажу.

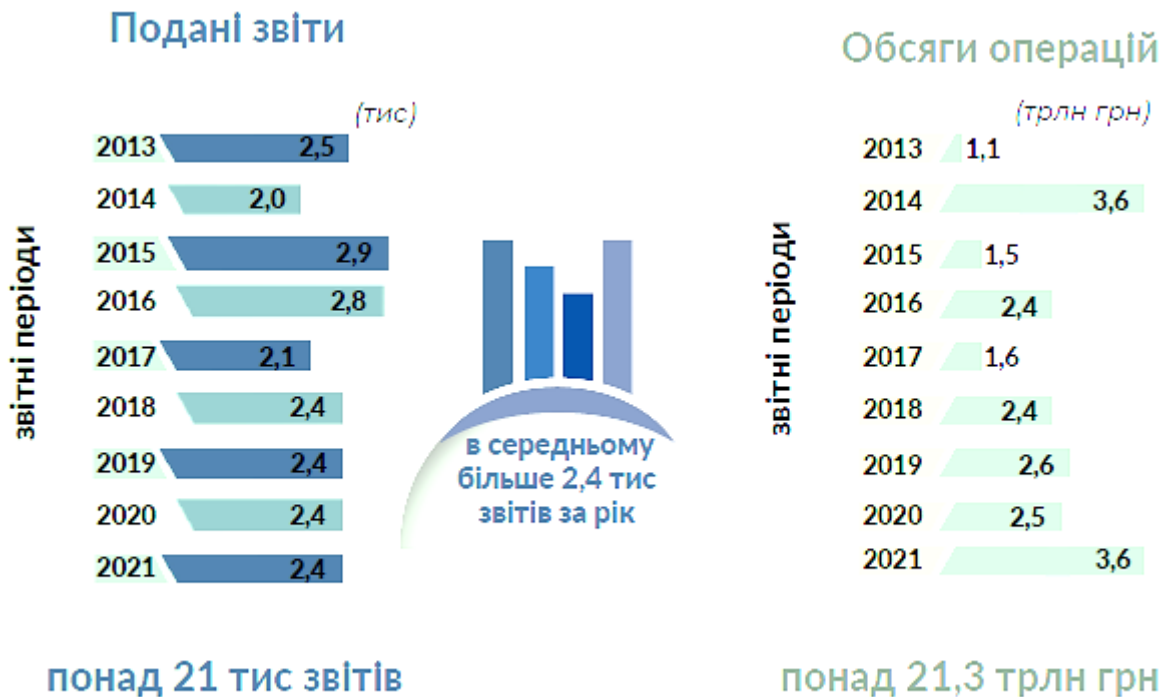

Рис. 1. Динаміка декларування контрольованих операцій за 2013-2021 роки.

Джерело: [1].

Найбільша кількість контрольованих операцій у 2021 р. в розрізі банківських установ здійснювалась із резидентами Австрії (42%) та Франції (31%). Натомість в розрізі інших установ з резидентами Швейцарії (39%).

За предметом операцій обсяги контрольованих операцій у 2021 р. найбільше стосувалися товарів (47%) та банківських послуг (40%). Щодо обсягу експорту товарів, то найбільший обсяг по контрольованих операціях припадав на металеві руди (14%), а по імпорту товарів на нафту (13%).

Протягом 2015 – 2022 років 1014 платників (або 20% від загальної кількості, що звітують про контрольовані операції) подали 2,3 тис. декларацій (уточнюючих) з податку на прибуток, за наслідками яких добровільно збільшили фінансовий результат на 30,5 млрд. грн. Дані коригування вплинули на збільшення нарахувань з податку на прибуток у сумі понад 2,8 млрд. грн. та зменшення від'ємного значення об'єкта оподаткування на 10,7 млрд. грн. Незважаючи на дію воєнного стану, протягом 2022 року платниками податків подано 0,4 тис. декларацій (уточнюючих), за результатами яких збільшено фінансовий результат на 4,9 млрд грн (або 30 % від коригувань за 2020 – 2022 роки). Також за рахунок проведених коригувань з трансфертного ціноутворення

та у зв'язку із внесенням змін до Податкового кодексу України, які почали діяти з 01.01.2021, платниками податків додатково сплачено 230 млн. грн. податку на репатріацію з доходів, які прирівнюються до «конструктивних дивідендів» [2].

Таким чином, ми доходимо до висновку, що ефективність контролю за трансфертним ціноутворенням систематично зростає, про що свідчать показники збільшення обсягу контрольованих операцій та додатково сплачених податків.

Література

1. Результати роботи ДПС у напрямку трансфертного ціноутворення / Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/data/files/268313.pdf/>
2. Публічний звіт ДПС за 2022 рік / Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/657704.html>.

Ведашенко Наталія

інженер кафедри фінансів ім. С.І. Юрія

Скоропляс Денис

студент гр. ФФАМ-11

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІСКАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

На сучасному етапі економічного розвитку держави особливістю є усвідомлення значення розвитку кожної територіальної громади. При цьому органи місцевого самоврядування відіграють основну роль у формуванні та використанні бюджетних коштів як на власні та делеговані повноваження.

Результати об'єднання територіальних громад, що почали формуватися в Україні з 2015 року в межах Концепції реформування місцевого самоврядування, показали позитивний вплив фінансової децентралізації. Адже «визначальним у цьому процесі є рівень фінансового забезпечення кожного адміністративно-територіального утворення, наявність достатньої кількості фінансових ресурсів, використання всіх можливостей їх мобілізації та ефективність їх застосування. Тому питання фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування стають усе більш актуальними» [1].

Починаючи з 2021 року адміністративно- територіальний устрій України формують три рівні місцевого самоврядування: базовий рівень (сільські, селищні, міські ради) – 1470 територіальних громад; субрегіональний – 135 районів; регіональний (області, міста особливого статусу) – 24 області, Автономна республіка Крим, м. Київ і м. Севастополь [2].

Формування дохідної частини місцевих бюджетів України здійснюється на такій правовій основі:

- теоретичні основи формування фінансових потоків бюджетів локального рівня на основі нормативно-законодавчого регулювання;

- повноваження місцевих органів влади у формуванні відповідних бюджетів;

- основні підходи до фінансового регулювання місцевих бюджетів на стадіях:

- планування їх «кошиків» доходів;

- процесу розгляду, затвердження та виконання бюджетів.

Фінансовою базою органів місцевого самоврядування є місцеві

бюджети, які формуються як за рахунок загальнодержавних податків, так і місцевих податків і зборів (табл.1). Значна частина загальнодержавних податків і зборів зараховується до місцевих бюджетів у встановлених пропорціях.

Таблиця 1

Формування місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень

Загальний фонд бюджетів обласного значення, районних бюджетів, бюджетів ОТГ	Загальний фонд обласних бюджетів:
Податок на доходи фізичних осіб – 60 %	Податок на доходи фізичних осіб – 15 %
Податок на прибуток підприємств комунальної власності, засновником яких є районні, міські ради, ОТГ– 100 %	Податок на прибуток – 10 %
Рентна плата за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату – 5 %	Податок на прибуток підприємств комунальної власності, засновником яких є обласна рада – 100 %
Держмито за місцем вчинення дій та видачі документів	
Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин, водних ресурсів місцевого значення, за користування надрами не пов'язаними з видобуванням корисних копалин, за користування лісовими ресурсами (крім рубок деревини головного користування) – 100 %	Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування – 50 %
Акцизний податок з роздрібною торгівлі підакцизних товарів – 100 %	
Єдиний податок – 100 %	
Збір за паркування транспортних засобів-100 %	
Туристичний збір – 100 %	
Податок на майно – 100 %	

Джерело: [3].

Визначальна роль у забезпеченні місцевих бюджетів належить місцевим податкам і зборам. У структура місцевих податків і зборів входить 2 податки: єдиний податок та майновий податок, а також 2 збори: туристичний збір та збір за місце паркування транспортних засобів [5].

За останні роки проведення реформи спостерігається значне зростання участі органів місцевого самоврядування у збільшенні доходів місцевих бюджетів. Успіх у цьому процесі досягається завдяки покращенню взаємодії з представниками бізнесу, збільшенню кількості зареєстрованого бізнесу і, відповідно, повній сплаті податків у місцевий бюджет. Від початку реформи фінансової децентралізації доходи місцевих бюджетів показують стрімку

позитивну динаміку: якщо у 2014 році їхній обсяг становив 68,6 млрд грн., то за вісім років вони зросли більш ніж у 8 рази та за підсумками 2021 року склали 580,6 млрд грн. [5] Такі результати відбулися за рахунок збільшення об'ємів податкових надходжень від процесів децентралізації в країні, передання більше повноважень і можливостей щодо управління фінансовою спроможністю територіальних громад, органів місцевого самоврядування.

Отже, формуючи свою фінансову спроможність шляхом використання різних джерел надходжень, а особливо фіскальних ресурсів, територіальні громади отримують реальні можливості належного виконання власних і делегованих органами місцевого управління повноважень та вирішення завдання соціально-економічного розвитку окремої території.

Література

1. Крайник О. Федорчак О. Фінансування розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. Том 2(43). 2022. С.118-124.
2. Про утворення та ліквідацію районів : Постанова Верховної Ради України від 17.07.2020 № 807. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text>
3. Лучишин Л. М. Роль податків і зборів у доходах місцевих бюджетів. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2019. Вип. 2. URL: <http://doi.org/>
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
5. Доходи. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/>

Гакало Ірина

студентка гр.ФМСм-12,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Кізіма А.Я.

ОСНОВИ КАДРОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Одна із головних проблем зміцнення державності – забезпечення апарату органів державного управління, а саме митні органи, якісними кадрами у потрібній кількості, адже від них залежить, наскільки державна служба забезпечить ефективність діяльності владних структур, можливість дотримуватися інтересів, прав і свобод громадян під час здійснення управлінських функцій.

Кадровий менеджмент – цілеспрямована діяльність керівного складу організації, керівників і спеціалістів підрозділів системи управління персоналом, яка включає розробку концепцій і стратегії кадрової політики, принципів і методів управління персоналом.

Успіх діяльності кожної організації залежить від її працівників. Персонал є одним із важливих ресурсів організації, який необхідний для досягнення всіх її цілей і задач. Саме від персоналу безпосередньо залежать економічні та інші можливості організації. Вкладення засобів в людський ресурс і кадрову роботу є довгостроковим фактором конкурентоздатності та ефективності діяльності організації в умовах ринкової економіки.

На якість кадрового менеджменту митних органів України в основному впливають такі чинники: вибір оптимальної концепції управління персоналом митних органів; проведення виваженої кадрової політики Державної митної служби України; реалізація цілеспрямованої стратегії управління митними органами. Об'єктом впливу цих чинників є персонал митних органів України. На нього впливають як зовнішні, так і внутрішні фактори. До зовнішніх факторів впливу відносять: ринок праці, соціальні зв'язки, доходи, податки, економіку держави, екологію країни, кадрову політику держави, тощо, до внутрішніх – технології підбору, атестації, навчання, методи роботи з особовим складом митних органів, умови праці службовців-митників тощо. Безпосередній вплив на персонал митних органів України справляють переважно внутрішні фактори [1].

Найважливішою характеристикою кадрів є їх якість, якісний склад. Покращання якісного складу кадрів визначається підвищенням рівня освіти, загальної культури, досвіду, а також професійним розвитком.

Для досягнення кінцевого результату вдосконалення процесу управління

персоналом в митних органах пропонується здійснення трьох послідовних кроків.

Перший крок – вдосконалення функцій управління персоналом митних органів: мотивування; організування; планування; контролювання; координування; облікування; регулювання.

Другий крок – вдосконалення системи та структури управління персоналом митної служби, що передбачає створення між підсистемами управління особовим складом митних органів рівноваги і усунення дисфункцій, що сприятиме покращанню відносин системи управління персоналом митної служби із середовищем оточення, забезпечуючи їх внутрішню гармонію.

Третій крок – удосконалення технологій управління персоналом митної служби, таких, як: відбору персоналу в митні органи; профорієнтації та адаптації; професійного навчання; оцінки та атестації; мобільності особового складу митних органів [2].

Планом заходів з реформування та розвитку системи органів, що реалізують митну політику, розробленим Кабінетом міністрів України [3], передбачено проведення оцінки персоналу з кваліфікації та доброчесності. З цією метою було розроблено та впроваджено в Державній митній службі програми тестування посадових осіб та працівників, які було розгорнуто на спеціалізованих ІТ-платформах.

Отже, підвищення ефективності використання потенціалу кожного службовця-митника можна шляхом конкретизації ціннісних орієнтацій, підвищення працездатності, розвитку здатності до взаємодії, набуття професійних знань, умінь, навичок, розвитку творчого потенціалу, інтелектуальних та пізнавальних здібностей.

Література

1. Стецюк Н. Теоретичні аспекти управління персоналом центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом. *Вісн. НАДУ*. 2011. № 4. С. 69–77.
2. Стецюк Н.М. Напрямки вдосконалення системи набору, добору та підбору персоналу в митні органи. *Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. пр. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2006. Вип. 2 (29). У 2 ч.: Ч. 2. С. 304–309.*
3. Деякі питання реалізації концептуальних напрямів реформування системи органів, що реалізують державну митну політику: постанова КМУ від 13 травня 2020 р. № 569-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-2020-%D1%80#n9>.

Герасимюк Павло

канд. екон. наук, докторант кафедри фінансів ім. С.І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ГЕНЕЗА НАУКОВОЇ ДУМКИ ЩОДО РОЛІ МИТА

Перші дослідження поняття і призначення мита пов'язані з меркантилістичною та класичною політекономією. Дані школи протилежно трактують роль держави, зокрема, і в обмеженнях зовнішньої торгівлі, а тому їх порівняння в рамках вищевказаної праці дозволяють отримати уявлення щодо ролі власне мита в економіці країни.

Основне припущення комерційної теорії полягає в тому, що багатство країни залежить від кількості грошей, що зокрема досягається внаслідок сприятливого торговельного балансу або шляхом вивезення товарів на більшу суму, ніж країна ввозить. Ввезення іноземних товарів обмежували або обкладанням високими митами, або цілковитою заборонаю. [1, с. 274]. Іншим цінним інструментом зовнішньоторговельної політики меркантилісти виділяють обмеження вивезення сировини з країни та, навпаки, заохочення її ввезення. Виходячи з їх основного правила багатства країни, вони аргументували дані заходи з точки зору більшої вартості готової продукції, що експортується, на противагу вартості сировини [1, с. 396].

В рамках класичної політекономії мито віднесено до податків на предмети споживання, тобто до універсальних акцизів. Даний податок аналізується класиками за умови того, що він використовується державою переважно як фіскальний інструмент [1, с. 541]. Позиція класичної політекономії щодо питання застосування мита стосується зниження розмірів мит на ввезення сировини та виникнення обов'язку з його сплати при продажу товару всередині країни з одночасним звільненням від мит транзитних перевезень [1, с. 544-545].

Таким чином, як комерційна, так і класична школи політичної економії розглядали мито, насамперед, як регулювальний інструмент, а потім – як фіскальний. Застосування високих ставок мита обмежували зовнішню торгівлю, а особливо – ввезення товарів, що могли зашкодити вітчизняному товаровиробнику, а відсутність мита або надання його повернення стосувалися експорту національного продукту. Дані заходи розглядалися, як спосіб розвитку економіки країни та зміцнення її позицій на міжнародних ринках товарів.

Сучасна ж наука розглядає мито саме як податок, віддаючи переваги то його фіскальній функції, то регулювальній, але існують й альтернативні точки зору. Наприклад, Гетманцев Д.О., досліджуючи мито з юридичної точки зору, відносить його не до податків, а до зборів, але водночас зазначає, що економічна сутність мита полягає в регулюванні зовнішньоторговельного обігу з метою

захисту вітчизняного виробника [2, с. 76]. Аналогічна позиція щодо двоякого трактування природи мита висловлюється Лазюком С.В., який наголошує, що воно найближче до непрямих податків, але, на думку автора, носить чітко виражений умовний характер [3, с. 198].

Абрамова А.С., Савчук Т.Н., Жаворонок А.В. в своєму дослідженні хоча й наголошують на регулятивній сутності митних платежів, в тому числі й мита, але аналізують його саме як фіскальний елемент економіки України та пропонують шляхи для зміцнення саме такої його функції. Науковцями представлено функції митних платежів у вигляді захисної, фіскальної, регулятивної та політичної [4, с. 272].

Аналіз митних платежів, зокрема мита, з фіскальної точки зору проводить Стужук Т.М. в своїй статті. Автор не досліджує регулятивну функцію мита, але зазначає, що збільшення надходжень митних платежів не корелює з підвищенням ділової активності в країні. Митні платежі, на думку автора, мають значну фіскальну орієнтацію [5].

Таким чином, мито в науковій літературі розглядається з двох точок зору: як фіскальний або як регулювальний інструмент. Мито має всі ознаки інструменту, який, з однієї сторони, заохотить ввезення на митну територію України високотехнологічного обладнання для виробництва, а з іншої – на період розбудови нових підприємств, дозволить конкурувати їм з іноземною аналогічною продукцією. Мито історично застосовується з метою регулювання зовнішньої торгівлі держави в частині обмежень та заохочень ввезення чи вивезення товарів з метою формування оптимальної структури національного виробництва, вирівнювання платіжного балансу тощо.

Література

1. Сміт А. Дослідження про природу та причини добробуту націй / пер. з англ. О. Васильєва, М. Межевкіної, А. Малівського. Київ: Port–Royal. 594 с.
2. Гетманцев Д.О. До питання про місце мита в системі оподаткування. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція. 2013. Вип. 6-2(2). С. 75-77.
3. Лазюк С.В. Справляння мита як реалізація функцій держави. Актуальні проблеми держави і права. 2011. Вип. 62. С. 198–204.
4. Абрамова А.С., Савчук Т.М., Жаворонок А.В. Митні платежі як складова доходів державного бюджету. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2015. № 4. С. 270–275.
5. Стужук Т.М. Митні платежі як надійне джерело наповнення бюджету. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Сер. Економічні науки. 2013. Вип. 2. С. 273–278.

Герчаківський Святослав

канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Мацейко Іван

аспірант кафедри фінансів ім. С.І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет

МИТНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В ПАРАДИГМІ КРОНОВІРУСНОЇ КРИЗИ

В передвоєнний період безпекова компонентна митної політики України значно актуалізувалась через підвищення ефективності контролю за експортно-імпортними операціями, інтенсифікацією боротьби з митними деліктами, що зумовлені війною. Однак найбільш впливовий чинник, що визначає характер державних заходів в митній сфері – це поширення коронавірусної інфекції. Через це, формування і проведення відповідної фіскальної політики в системі забезпечення митної безпеки і впровадження механізмів блокування та усунення факторів, що підривають стійкість митної системи, є актуальною проблемою в галузі митної справи.

Теоретичні та практичні аспекти моніторингу та забезпечення митної безпеки та її компонент дослідженні в працях вітчизняних науковців, зокрема слід відзначити наукові напрацювання вчених О. Бінька, І. Бережнюка, А. Бидика, Н. Гавловської, М. Губи, О. Гребельника, Є. Додіна, Я. Жаліла, О. Єгорова, І. Іващук, М. Каленського, І. Квеліашвілі, О. Комарова, А. Крисоватого, В. Мартинюка, В. Науменка, К. Новікової, Н. Осадчої, П. Пашка, Є. Рудніченко, О. Сенчагова, А. Стельмащук, А. Точиліна, С. Юрія та ін. Однак наявність новітніх загроз та викликів щодо забезпечення фіскальної складової митної безпеки України підтверджує необхідність подальшого дослідження цієї проблематики.

Митна безпека будь-якої країни безпосередньо залежить від мультифакторного впливу обсягів міжнародної торгівлі. На динаміку міжнародної торгівлі цьогогоріч суттєво вплинула пандемія коронавірусу та економічна криза, яку вона викликала: значна частина виробничих компаній вимушена була увійти у простій, обсяги виробництва товарів почали критично падати. Це призведе до того, що впадуть й обсяги експорту та імпорту. СОТ надає дуже широкий діапазон прогнозу падіння світової торгівлі — від 13% до 32%. Остаточні цифри будуть залежати від розвитку ситуації з поширенням коронавірусу та успіхами у протидії цьому. Також у СОТ додають, що невизначеність навколо економічного впливу безпрецедентної кризи

залишається. Відновлення обсягів міжнародної торгівлі у СОТ прогнозують вже на 2021 рік — на 21-24%. Ці цифри також залежатимуть від того, як довго триватиме спалах коронавірусу та на скільки ефективними виявляться заходи протидії пандемії [1].

Досвід митних адміністрацій у відповідь на пандемію COVID-19 досить різний, залежить від стану розвитку економіки. Зокрема, на сайті ВМО станом на 10 квітня 2020 р. серед практик митних адміністрацій країн-членів щодо запобігання та боротьби з розповсюдженням COVID-19 немає інформації про такі заходи в Україні. Серед країн вже представлено заходи 60 країн світу. Так наприклад, у Бразилії були запроваджені наступні заходи: затверджено положення, що передбачає передбачуваний випуск товарів до інспекції та кліренс, згідно з класифікаційною довідкою HS від WCO; впроваджено спеціальну ліцензію на експорт товарів для боротьби з вірусом; імплементовано попередній дозвіл на експорт хлорохіну та гідроксихлорохіну як сировини, напівфабрикатів або готових виробів; визначено пріоритетність призначення вилучених товарів відповідно до Класифікації HS; введено щоденний моніторинг оформлення товарів для боротьби зі спалахом вірусу, відповідно до посилення на класифікацію HS від WCO; здійснено перерозподіл навантаження на поштові та експрес-вантажі через скорочення відправлення посилок через них; зменшено митні платежі на імпорт товарів для боротьби зі спалахом вірусу, відповідно до довідки про класифікацію HS від WCO; створено митний оперативний центр з питань антикризового управління, контролю та керування митними процесами.

Враховуючи швидкість поширення Ковід-19 чимало країн намагалися швидко реагувати на нові умови діяльності. Так, на веб-сайті французької митниці за адресою www.douane.fr є спеціальна сторінка, яка була створена для операторів в рамках плану управління пандемією COVID-19: <https://www.douane.gouv.fr/dossier/informations-coronavirus-covid-19>.

Надання звільнення від ввізного мита (митні та імпорتنі ПДВ) на медичне обладнання для надання допомоги у боротьбі з Ковід-19 була ключовою частиною реакції Великобританії. Також тут було активізовано маршрут ліквідації наслідків стихійних лих, щоб дозволити швидше проводити через порти товари для боротьби з Ковід-19 [2].

У відповідь на спалах COVID-19 Генеральне управління митниці Китай (GACC) створило спеціальну робочу структуру та механізми, прийняті науково-засновані на охороні кордонів та карантинні заходи щодо забезпечення охорони здоров'я населення, і скориговані формальності оформлення для сприяння безпеці та сприянню торгівлі.

Отже, коронавірусна криза суттєво вплинула на митну безпеку держав, спричинила падіння ВВП, а також купівельну спроможність населення. В контексті пандемії Ковід-19 основними резервами підвищення фіскального потенціалу митної системи України повинно стати: спрощення організаційно-правових процедур з митного оформлення та митного контролю товарів, предметів та транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України; ліквідація економічно необґрунтованих пільг, боротьба з корупційними проявами на митному кордоні України.

Література

1. Карантин через коронавірус: для вантажних перевезень працюватимуть всі великі пункти пропуску // URL: <https://uatv.ua/karantyn-cherez-koronavirus-dlya-vantazhnyh-perevezen-pratsyuvatymut-vsi-velyki-punkty-propusku/>
2. Мурашко А. Пандемія коронавірусу: країни-партнери України не змінили торговельної політики щодо імпорту // URL: <https://www.unn.com.ua>

Гурин Руслан

студент гр. ФМСм-12,

Устиченко Ігор

студент гр. ФМСм-12,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Кізіма А.Я.

МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку України, який характеризується такими масштабними кризовими явищами як військові дії, вплив корона вірусної інфекції на життя суспільства, важливим є виявлення значення і ролі митної політики у суспільних та економічних явищах у державі.

Важливі аспекти функціонування митної політики були відображені у працях наукових дослідників даної тематики: Бережнюка І., Гребельника О., Годованця О., Герчаківського С., Мартинюка О., Пашка П., Тоцької Т.

Зрозуміло, що внаслідок важливості даної категорії, її складності, існує надзвичайно велика кількість визначень цієї категорії в економічній літературі.

Так, «митна політика виступає системою принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки. Державна митна політика є складовою частиною державної економічної політики» [1, с. 171].

Не зупиняючись на конкретному визначенні митної політики того, чи іншого науковця, відмітимо, що необхідно дотримуватись визначення, яке наведене у Митному кодексі України як основному нормативно- правовому акту, який регулює митні відносини в Україні: «митна політика України являє собою систему принципів і напрямів державної діяльності у сфері здійснення забезпечення власних економічних інтересів і безпеки завдяки митно-тарифних і нетарифних регулюючих заходів зовнішньої торгівлі» [2].

Дуже часто основною функцією митної політики називають фіскальну функцію, тобто наповнення бюджету митними платежами, основними з яких є податок на додану вартість із ввезених на територію України товарів, акцизний податок із ввезених на територію України підакцизних товарів (продукції), мито. Але не менш важливою функцією, а у кризові періоди в державі, такі наприклад як війна тощо, не менш важливою, а у багатьох країнах світу вона взагалі виступає домінуючою, є контрольно-охоронна (перетин кордону з дотриманням

встановлених законодавством правил, протидія контрабанді, нелегалам тощо).

Митна політика в Україні повинна базуватись на розумінні того, що здійснюється вона державою, в особі основного суб'єкта – Державної митної служби і відповідно вона є складовою державної політики взагалі (внутрішньої і зовнішньої); має бути спрямована на захист як політичних, так і економічних інтересів держави; вона має теоретичні і практичні аспекти свого втілення; здійснюватися на базі стабільної нормативно-правової бази, але із врахуванням зміни як внутрішніх, так і зовнішніх умов; повинна враховувати інтереси як держави так і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, простих громадян; здійснюватися із врахуванням інтересів міжнародних партнерів на основі визначених нормативно-правових актів; спрямована на захист економічної безпеки країни; національних інтересів та безпеки. Всі ці завдання здійснюються за допомогою митно-тарифних і нетарифних регулюючих заходів зовнішньої торгівлі.

Література

1. Мужев О. О. Модель розвитку митної політики в Україні в контексті розвитку економічних процесів. *Економіка та управління підприємствами. Причорноморські економічні студії*. Випуск 27. 2018. С. 167 – 172.

2. Митний кодекс України: від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

Гуцул Інна

канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Табака Ірина

студентка гр. ФМСм-11,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МИТНИХ РЕЖИМІВ В УКРАЇНІ

В умовах жорсткої світової економічної конкуренції важливим завданням публічної адміністрації є створення сприятливих умов для розвитку міжнародної торгівлі, заохочення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності до збільшення обсягів імпорту, експорту та транзиту товарів. Ключову роль в процесі переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України відіграє інститут митних режимів. Сучасний стан правового регулювання митних режимів є задовільним через ряд системних недоліків національного законодавства та юридичної практики у даній сфері суспільних відносин. Основною проблемою є високий ступень корупційних ризиків, які закладені в чинному Митному кодексі України щодо порядку та процедури митного оформлення, визначення митної вартості товарів та здійснення митного контролю.

Таким чином, не зважаючи на проведені реформи митної служби, актуальним напрямом наукових досліджень є удосконалення теоретико-методологічних та правових основ митних режимів в Україні.

Основною проблемою у сфері адміністративно-правового забезпечення та адміністрування митних режимів є корупція. Запобігання корупції є одним із основних завдань органів публічної адміністрації на шляху формування України як соціальної правової держави з перспективною набуття повноправного членства в Європейському Союзі. Корупція за своєю сутністю є антиподом права, адже порушує його фундаментальний, системоутворюючий принцип – принцип рівності всіх перед законом та судом. Особливе значення запобігання корупції має у сфері здійснення митної справи, а саме, в діяльності суб'єктів владних повноважень Державної митної служби України. Корупція в митних органах завдає нищівного удару по національній економіці, призводить до ненадходження до бюджету митних платежів та інших податків, порушує інтереси національних виробників та несе загрозу життю і здоров'ю громадян у випадку переміщення через митний кордон недоброякісної продукції, предметів

контрабанди тощо [1].

Корупція в Україні має свої глибокі історичні корені та обумовлена цілим рядом політичних, економічних та соціальних факторів. Причиною високого рівня корупції в Україні, зокрема, і в сфері митних відносин, є ключова роль суб'єктивного фактору, коли від волі суб'єкта владних повноважень залежить вирішення більшості питань. Дискреційні повноваження представників публічної адміністрації в особі посадових осіб Державної митної служби України дозволяють на власний розсуд тлумачити норми митного законодавства та вирішувати питання щодо пропуску товарів та транспортних засобів через митний кордон України. Відсутність інших об'єктивних засобів контролю кількості та якості товарів, які переміщуються через митний кордон, а також перевірки супровідної документації, розкриває можливості щодо приховування суб'єктами владних повноважень порушень митного законодавства за певну неправомірну винагороду.

Сучасні технології дозволяють організувати роботизоване обладнання для перевірки товарів, сканування всієї супровідної документації та проведення неупередженого аналізу відповідності кількості та якості товарів заявленим у декларації характеристикам, а також визначення митної вартості товарів штучним інтелектом з аналізом всіх інформаційних ресурсів.

До основних напрямів реформування української митниці відноситься автоматизація процедур митного оформлення товарів та митного контролю, тобто максимальне виключення «людського фактору» при здійсненні митних процедур (перевірці декларацій та товарів, здійсненні обліку, аналізі ризиків, визначенні митної вартості товарів, відборі для пост-аудиту тощо), що має на меті значно зменшити корупційну складову в діяльності уповноважених посадових осіб митниць.

Система «Єдине вікно» функціонує на підставі Постанови Кабінету Міністрів України № 364 від 25.05.2016 р. «Деякі питання реалізації принципу «єдиного вікна» під час здійснення митного, санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного, радіологічного та інших видів державного контролю» (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 22 листопада 2017 р. № 878), якою затверджено «Порядок інформаційного обміну між органами доходів і зборів, іншими державними органами та підприємствами за принципом «єдиного вікна» з використанням електронних засобів передачі інформації» [2].

До позитивних змін в організації роботи Державної митної служби України, які покликані запобігати та протидіяти корупції, слід віднести запуск нового офіційного веб-порталу. Як зазначається на Урядовому порталі, усі

сервіси, які надає Митниця, а також інформація про них містяться на офіційному веб-порталі Державної митної служби України customs.gov.ua. На веб-порталі є інтерактивна карта роботи пунктів пропуску. За допомогою фільтрів можна знайти місця митного оформлення в регіоні, який цікавить; переглядати пропускну здатність пропускних пунктів і навіть відслідковувати ситуацію на місці (приміром, із чергами) у режимі відеотрансляції (у випадку наявності такої камери). За допомогою інтерактивного модулю аналітики імпорто-експортних операцій <https://bi.customs.gov.ua/> – дізнатися середню митну вартість імпортованого авто з різних країн. Досить просто на веб-порталі можна перевірити автомобіль за VIN-кодом та пересвідчитись, що він дійсно пройшов митне оформлення в Україні і завезений легально, зі сплатою усіх зборів. Крім того, на веб-порталі міститься вичерпна інформація, коли громадянам слід прямувати на зелений, а коли – на червоний коридори при перетині кордону; для бізнесу – які товари заборонені, а які мають обмеження (квоти) для переміщення. Для представників бізнесу є корисним «Єдине вікно для міжнародної торгівлі», в особистому кабінеті якого вони можуть онлайн здійснити перевірку митної декларації, отримати інформацію щодо класифікації товарів, рахунків для сплати митних платежів та ін. Працює на новому веб-порталі й онлайн система скарг на роботу митниць, де можна повідомити про проблему і відстежувати статус обробки звернення [3].

За допомогою сучасних технологій доцільно розмістити роботизоване обладнання для перевірки товарів, сканування всієї супровідної документації та проведення неупередженого аналізу відповідності кількості та якості товарів заявленим у декларації характеристикам, а також визначення митної вартості товарів штучним інтелектом з аналізом всіх інформаційних ресурсів.

Роль суб'єктів владних повноважень органів Державної митної служби України в процесі прийняття рішення щодо пропуску товарів через митний кордон повинна бути зведена до мінімуму. Використання технологій штучного інтелекту дозволить мінімізувати корупційні ризики в роботі органів публічної адміністрації та неупереджено виявляти факти порушення митного законодавства суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

Перспективність подальшого наукового дослідження даної тематики обумовлена поступовим розвитком технологій, які розширюють можливості автоматизації та інформатизації процесів митного оформлення та контролю, необхідністю удосконалення адміністративно-правових засад та технологій Автоматизованої системи митного оформлення (АСМО), Автоматизованої системи аналізу і управління ризиками (АСАУР) та системи «Єдине вікно» у складі Єдиної автоматизованої інформаційної системи Державної митної служби

України.

Враховуючи вищевикладене, до актуальних проблем правового регулювання митних режимів в Україні віднесено:

- надмірний обсяг дискреційних повноважень у посадових осіб митниці, що обумовлює високий ступень корупційних ризиків в їх діяльності в процесі адміністрування митних режимів;

- непрозорість підходів щодо визначення митної вартості товарів та підстав для призначення повних перевірок вантажу з його розпаковуванням, зважуванням, відбором зразків для експертного дослідження тощо;

- недосконалу процедуру адміністративного оскарження дій посадових осіб митних органів;

- втручання правоохоронних органів у роботу митних органів та зловживання під час передачі орієнтувань про здійснення переогляду товарів;

- відсутність належних засобів фіксації порушення норм митного права суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та суб'єктами владних повноважень Державної митної служби України (непрозорість їх діяльності) в процесі функціонування митних режимів;

- низький рівень правосвідомості та правової культури суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та посадових осіб Державної митної служби України, що проявляється в девіантній поведінці учасників митних відносин, намаганні уникнути належного митного огляду товарів та сплати передбачених чинним законодавством митних платежів, недбалому ставленні до виконання службових обов'язків суб'єктами владних повноважень в процесі адміністрування митних режимів;

- низький рівень оплати праці та соціального та матеріально-технічного забезпечення інспекторів Державної митної служби України, що обумовлює плінність кадрів (як наслідок – перманентно низький рівень їх професійної підготовки) та низький рівень мотивації до сумлінної праці, а також є чинником поширення корупційних зв'язків між учасниками митних відносин;

- загальна низька ефективність функціонування митних режимів в Україні, обумовлена низьким рівнем їх автоматизації та інформатизації (цифровізації), відсутністю технічних можливостей для застосування роботизованого обладнання та інших інноваційних технологій з метою мінімізації людського фактору;

- відсутність довгострокової концепції розвитку митної справи в Україні та стратегії удосконалення організації та діяльності Державної митної служби України з урахуванням останніх досягнень юридичної науки та позитивного зарубіжного досвіду.

Наведений перелік актуальних проблем правового забезпечення та адміністрування митних режимів в Україні вимагає чіткої та однозначної реакції з боку публічної адміністрації у формі системи узгоджених правових засобів, спрямованих на оптимізацію системи митного оформлення товарів і транспортних засобів, забезпечення об'єктивного контролю дотримання норм митного та податкового законодавства суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, а також удосконалення системи управління в Державній митній службі України.

Література

1. Лемеха Р.І. Теоретико-методологічні засади митних режимів в Україні. *Право і суспільство*. 2020. № 5. С. 76–83.
2. Деякі питання реалізації принципу «єдиного вікна» під час здійснення митного, санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного, радіологічного та інших видів державного контролю: Постанова Кабінету Міністрів України № 364 від 25.05.2016 р. Дата оновлення: 02.02.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/364-2016-п#Text>
3. Держмитслужба запустила новий офіційний веб-портал / Урядовий портал: єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. Дата оновлення: 12.06.2020. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhmitsluzhba-zapustila-novij-oficijnij-vebportal>

Дем'янишин Василь

д-р. екон. наук, професор, професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Дем'янишин Василь

аспірант кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

МОДЕРНІЗАЦІЯ НЕЗАЛЕЖНОГО ЗОВНІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ

Стратегія реформування системи управління державними фінансами, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8.02.2017 р. № 142-р передбачала істотні зміни у функціонуванні фінансової системи, включаючи незалежний зовнішній фінансовий контроль [1]. Цей контроль здійснюється неурядовими організаціями, що є запорукою забезпечення прозорості під час використання фінансових ресурсів у державному секторі. Вищим органом зовнішнього фінансового контролю є Рахункова палата України (далі - РПУ). Відповідно до Закону України «Про Рахункову палату» передбачені позитивні зрушення в системі зовнішнього фінансового контролю, зокрема: використання міжнародних стандартів аудиту; широка гласність результатів аудиту; значне розширення інформаційної бази; запровадження практики оцінювання вразливості суб'єктів державного сектору стосовно корупційних ризиків та напрямів зниження цих ризиків тощо [2].

Однак у роботі РПУ мають місце недоліки. Так, діяльність палати не розповсюджується на комунальну власність та органи місцевого самоврядування. Контроль за виконанням пропозицій палати є обмеженим. Механізм аудиту у багатьох випадках не відповідає міжнародним стандартам. До завдань, які ставилися державою перед органами РПУ відносяться: розробка та впровадження стратегічного плану розвитку РПУ; розширення можливостей РПУ стосовно здійснення контрольних процедур у чіткій відповідності до міжнародних стандартів INTOSAI та ISSAI; поглиблення консультативної спроможності та координації роботи РПУ з Верховною Радою України.

У зв'язку із зовнішніми та внутрішніми викликами, посиленими вимогами суспільства до РПУ, значними змінами у політичному середовищі, виникла необхідність подальшої модернізації діяльності РПУ. Тому Кабінет Міністрів України своїм розпорядженням від 29.12.2021 р. № 1805-р схвалив Стратегію реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки, відповідно до якої перед РПУ були поставлені завдання активізувати роботу

стосовно імплементації міжнародних стандартів аудиту, посилити взаємодію РПУ з Верховною Радою України та іншими зацікавленими сторонами [3].

У найближчій перспективі доцільно охопити усі сфери та об'єкти державного сектору за допомогою ризикоорієнтованої оцінки практики управління публічними фінансовими ресурсами та майном. Бажано сформувані критерії планування проведення зовнішніх аудитів, що давало б можливість суспільству бути впевненим у якості виконання усіх бюджетних програм, в ефективному, економному та раціональному використанні фінансових ресурсів публічного сектору економіки.

Зміцнення фінансової дисципліни у публічній сфері за посередництвом РПУ можливе за умови підвищення відповідальності усіх суб'єктів державних фінансових відносин за фінансові зловживання, прийняття та виконання нераціональних й неефективних управлінських рішень. Свою діяльність РПУ має координувати та співпрацювати з Верховною Радою України, органами державної влади, місцевого самоврядування, правоохоронними та антикорупційними органами.

Результати роботи РПУ повинні бути доступними і зрозумілими громадськості, джерелом правдивої інформації про якість та ефективність управління державними фінансовими ресурсами і публічним майном. Суспільство повинно довіряти РПУ на рівні з іншими органами державної влади.

Доцільним є запровадженням в Україні аудиту відповідності в якості одного з видів зовнішнього незалежного аудиту згідно з стандартами INTOSAI. Бажано також посилити інституційну спроможність РПУ з метою запровадження в Україні зовнішнього фінансового аудиту консолідованої фінансової звітності. Для посилення консультативної та експертної ролі РПУ пропонується використовувати механізм розгляду відповідними комітетами Верховної Ради України всіх аудиторських звітів палати для прийняття законодавчою владою конкретних заходів парламентського контролю.

Література

1. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки: Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8.02.2017 р. № 142-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-p> (дата звернення: 1.05.2023).

2. Про Рахункову палату: Закон України від 02.07.2015 р. № 576-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19/conv#Text> (дата звернення: 1.05.2023).

3. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки: Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. № 1805-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-2021-p#Text> (дата звернення: 1.05.2023).

Дідик Оксана

студентка гр. ФМСМ-11,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: д-р. екон. наук, професор Сидорович О. Ю.

ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну триває більше 16 місяців, увесь цей час українці спільними силами крокували до перемоги. Проте, важливо розуміти, що перемогу наближають не лише військові та стратегічні дії, а й економічні. Бізнес в Україні все ще існує, але потребує значної підтримки з боку держави. Багато підприємств були знищені або були вимушені переїжджати, а деякі закрилися.

Податки є дуже важливою складовою економічного становища країни як в мирний час так і військовий. Вони виступають основою надходжень до бюджету.

Одна з найголовніших задач влади – це зробити все можливе задля спрощення життя громадянам в період війни, також це стосується малого та середнього бізнесу. Для цього було запущено чимало програм для підтримки українського бізнесу під час війни, більшу частку податкового навантаження зняли з підприємців. Основними аспектами змін стали:

- Мораторій на податкові перевірки;
- Відтермінування сплати податків, не нараховується пеня;
- Звільняється від оподаткування благодійність, гуманітарна допомога;
- Не здійснюється реєстрація податкових накладних в ЄРПН;
- Пільгове оподаткування нафтопродуктів;
- Ставка єдиного податку 2% для платників III групи;
- Звільнення від оподаткування об'єктів на окупованих територіях та тих, де ведуться бойові дії;
- Часткове звільнення від сплати ЄСВ.

Внаслідок цього за підсумками 2022 року спостерігалось суттєве зменшення податкових надходжень. В 2023 році рішенням уряду затверджено зміни до податкового законодавства, які направлені на відновлення довоєнного стану системи оподаткування. Законопроектом вносяться зміни до Податкового кодексу України та низки законів, якими передбачено з 1 липня 2023 року скасування дії окремих норм законодавчих актів, запроваджених на період до припинення або скасування воєнного стану на території України, зокрема:

- Скасовується можливість для ФОП та юридичних осіб бути платниками єдиного податку III групи з застосуванням ставки у розмірі 2% від суми доходу;

- Скасовується можливість для ФОП платників єдиного податку I та II групи не сплачувати єдиний податок;
- Відновлюється проведення документальних перевірок;
- Відновлюються штрафні санкції за окремі порушення податкового законодавства [1].

Суттєвим нововведенням є порядок дій платника податків, у випадку втрати первинних бухгалтерських документів через бойові дії чи окупацію. При цьому, платник податків зобов'язаний подати до податкової служби, у довільній формі звернення про знищення або неможливість вивезення первинних документів. Після цього платник податку, отримує імунітет від податкових перевірок, а показники фінансової звітності не можуть бути піддані сумніву через відсутність виправних первинних документів. Тут вступає в силу презумпція правомірності дій платника податків [2].

Також великих змін зазнав акцизний податок, зокрема тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України, встановлюється нульова ставка акцизного податку на наступні товари (продукцію) згідно УКТ ЗЕД: бензини моторні; важкі дистилати; скраплений газ (пропан або суміш пропану з бутаном) та інші газу; бутан, ізобутан [3].

Підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновки, що Україні необхідне якнайшвидше відновлення довоєнного стану оподаткування. Зменшення податкового тиску на бізнес відіграє важливу роль у адаптації до нової реальності, жорстокої масштабної війни. Зміни до податкової системи допомогли українському бізнесу вижити та навіть активізуватися, оскільки акумульовані кошти могли бути направлені на розвиток. Натомість, податки, що сплачуються бізнесом наповнюють бюджет, що прискорює спільну перемогу України.

Література

1. Податки під час війни: що змінилося для бізнесу. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/211250_podatki-pd-chas-vyni-shcho-zmnilosya-dlya-bznesu (дата звернення 13.05.2023)
2. Головань Т.В. Податкова політика в умовах воєнного стану. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/>
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15 березня 2022 року No 2120-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

Донцов Богдан

студент гр. ФМСм-12,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Сідляр В.В.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МИТНОЇ СТАТИСТИКИ

Слово «статистика» походить від латинських слів «status» та «stato», які означають відповідно «певний стан явища» та «держава». Воно було введене в науковий обіг німецьким вченим Г. Ахенвалем у 1749 році у його трактаті «Статистика», де надавався опис політичного устрою держав Європи. Розвиток статистики історично пов'язаний з розвитком держав та їх потребами в управлінні. Вже в давні часи господарські та військові потреби вимагали даних про населення, його склад та майнове становище, і перші роботи такого роду можна знайти навіть у священних книгах різних народів. Початок розвитку статистики як науки припадає на середину XVII століття, коли в Європі сформувалися дві основні школи. В Англії виникла математична школа статистики, що також називалася школою політичних арифметиків, тоді як в Німеччині зародилася описова школа статистики, пов'язана з державоведенням [1, с. 5].

У сучасному розумінні статистика охоплює наступні аспекти:

1. Вона являє собою сукупність підсумкових відомостей, що кількісно характеризують різні аспекти суспільного життя, такі як виробництво, розподіл і обмін товарів, політика, культура та інші сфери.

2. Статистика є практичною діяльністю, яка включає збирання, оброблення та аналіз кількісних даних про суспільне життя, а також їх публікацію з метою надання інформації.

3. Вона є навчальною дисципліною, що досліджує кількісну сторону масових явищ і процесів у нерозривному зв'язку з їх якісним вираженням, з метою виявлення закономірностей у їх розвитку [2].

Статистика, як наука, включає різноманітні дисципліни, такі як теорія статистики, математична статистика, економічна статистика та інші. Особливе значення серед них має економічна статистика, яка охоплює такі аспекти, як система національних рахунків, статистика національного багатства, фінансова статистика, статистика ринків, зовнішньоекономічна статистика та інші.

Завдання статистики зовнішньоекономічних зв'язків полягає в наданні кількісної інформації про стан і розвиток зовнішньоекономічної діяльності у нерозривному зв'язку з її якісною характеристикою [3, с. 7]. Своєю чергою

статистика зовнішньоекономічної діяльності поділяється на дві головні галузі: митну статистику і статистику послуг у зовнішньоекономічній діяльності. Зокрема, митна статистика включає митну статистику зовнішньої торгівлі, а також спеціальну митну статистику.

Для досягнення ефективного соціально-економічного розвитку будь-якої країни, а також для забезпечення ефективного державного управління та регулювання, необхідно мати доступ до повної, достовірної та науково обґрунтованої офіційної статистичної інформації про різні суспільні явища, такі як економіка, соціальна сфера, демографія, екологія та інші. В Україні митна статистика займає важливе місце у цьому процесі.

У глобальних міжнародних відносинах, економіка часто взаємодіє з політикою, і статистичні дані щодо зовнішньоекономічної діяльності можуть бути важливим джерелом для вивчення міжнародних відносин. Використання митної статистики та методів кількісного аналізу дозволяє реконструювати та прогнозувати економічні процеси минулого та майбутнього. Вона також допомагає зрозуміти причини, які спонукають держави та уряди приймати рішення. Використання митної статистики у наукових дослідженнях дозволяє уникнути міфологізації та політизації історії. Проте сьогодні процес ведення митної статистики та її розвиток в Україні характеризується низкою проблем, які потребують усунення. Серед них зокрема, недостатня точність і достовірність даних, високий рівень корупції та недобросовісності, недостатня автоматизація та інформатизація процесів, слабка координація між митними органами та іншими структурами, недостатність ресурсів та кадрового потенціалу, а також недостатня прозорість і доступність інформації для громадськості.

Література

1. Аксьонова І. В., Авраменко О. В. Історія статистики : конспект лекцій для студентів спеціальності 7.050 110 усіх форм навчання. Харків : Вид. ХДЕУ, 2002. 172 с.
2. Статистика [Електронний ресурс] : навчальний посібник / О. В. Раєвнева, І. В. Аксьонова, О. І. Бровко ; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора О. В. Раєвневої. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 389 с.
3. Навроцька Н.Г., Маргарифіна О.Б. Митна статистика для юристів та економістів: навч. посібник. Дніпропетровськ: АМСУ, 2006. 145 с.

Драган Віталій

студент гр. ФФАМ-11,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Кривова К.В.

ВПЛИВ КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ НА РОЗШИРЕННЯ БАЗИ ОПОДАТКУВАННЯ

За весь час свого існування суспільство не вигадало будь-яких реальних альтернативних мотивацій, які б сприяли сплаті податків, окрім застосування заходів державного впливу на платника. Всі пошуки у даному напрямі зводились в основному до визначення найбільш оптимальних співвідношень обсягів оподатковуваних доходів та податків залежно від етапу розвитку держави, а також до застосування різноманітних систем і моделей стимулювання та розвитку конкретних видів виробництв, соціальних програм, тощо. Отож, основоположним завданням податкової політики є створення в Україні такої податкової системи, яка б забезпечувала достатній обсяг надходжень платежів до бюджетів усіх рівнів, ефективне функціонування економіки країни, справедливий підхід до оподаткування усіх категорій платників податків, створення умов для інтегрування економіки України у світове співтовариство. Поряд з цим, в умовах кризових тенденцій, коли відсутня стабільність умов господарювання та отримання прибутку, існує ризик виникнення протиріч між бізнесом та контролюючими органами. Свідченням цього може бути тенденція до зростання застосування схем мінімізації та ухилення від оподаткування та в цілому – зростання обсягу — тіньового сектора економіки. Розуміючи необхідність оптимізації податкової системи, можна стверджувати що податкова реформа повинна включати не лише зміну законодавства, яке регулює розміри і процес стягнення податків, але і модернізацію податкових органів, приведення їх у відповідність з уже здійсненими ринковими перетвореннями.

Таким чином необхідно спершу створити такі контролюючі органи в сфері оподаткування, які навіть при недосконалих законах могла б на достатньому рівні забезпечувати доходами бюджет. З моменту свого створення контролюючі органи в сфері оподаткування в Україні сформувались, як державні органи, спроможні системно підтримувати стабільний та адекватний рівень справляння податків і забезпечувати стале їх надходження до бюджету. При цьому до певної міри розроблена та недостатньо ефективна структура в процесі свого становлення набула рис більш послідовної та інтегрованої структури.

Самостійна та повноцінна держава без ефективної системи оподаткування

не може існувати. Щоб забезпечити нормальне функціонування держави в Україні функціонує значна кількість органів влади. Так, від ефективності діяльності контролюючих органів в сфері оподаткування залежить податкова та економічна безпека держави, що надає їй безумовної важливості в умовах складної економічної ситуації та подальших економічних реформ, які здійснюються в Україні.

Отже, основним органом, який організовує контроль за виконанням податкових зобов'язань суб'єктами господарювання є Державна податкова служба України (далі – ДПСУ).

Зазначимо, що згідно наказу Державної податкової служби України від 10.12.2019 р. № 205 «Про затвердження місії та стратегічних цілей діяльності ДПС до 2022 року», на офіційному сайті зазначені стратегічні цілі до 2022 року [1]. Розглянемо рисунок 1.

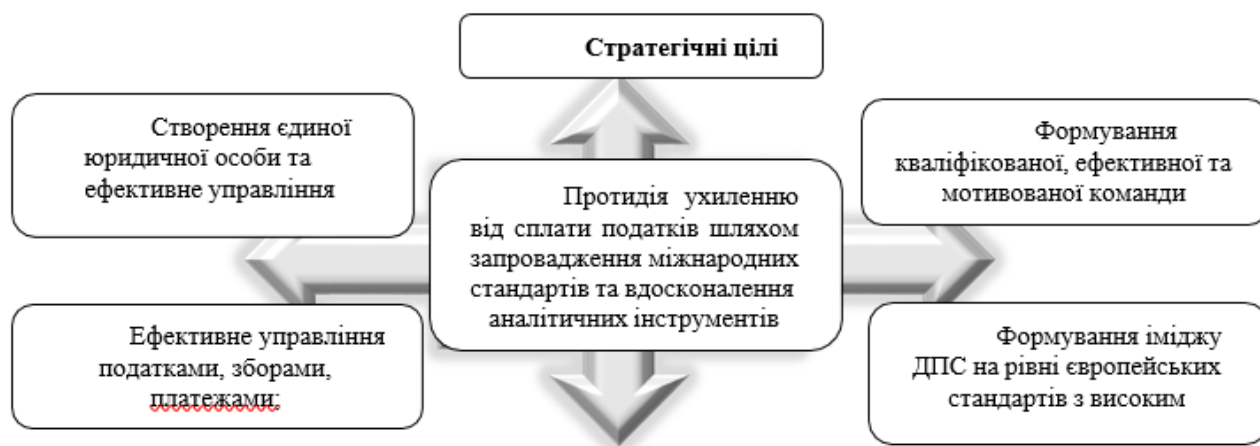

Рис. 1. Основні стратегічні цілі роботи Державної податкової служби до 2022 р.

Джерело: [2].

Сьогодні роль Державної податкової служби України навряд чи можливо переоцінити, адже на нього повністю покладені завдання із забезпечення фінансових ресурсів держави. Окрім суто фіскальної функції податкова служба зобов'язана реалізувати регулюючу та контрольну функцію, що на нашу думку, дасть поштовх якісним соціально-економічним зрушенням розвитку економіки нашої держави. Відтак, місія даної структури полягає в здійсненні адміністрування податків, зборів, митних платежів, надання послуг громадянам і бізнесу та, як результат, забезпечення наповнення дохідної частини бюджету, створення умов для розвитку підприємництва та міжнародної торгівлі.

Література

1. Наказ ДПС України «Про затвердження місії та стратегічних цілей

діяльності ДПС до 2022 року». URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/nakazi-pro-diyalnist/74131.html>

2. Король Є.Я., Рагуліна І.І. Податковий контроль – невід’ємна складова Державної податкової служби України. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/220.pdf>

Дремлюга Максим

студент гр. ФФАМ-12,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Сідляр В.В.

ОПОДАТКУВАННЯ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Оподаткування власності в загальному розумінні пов'язується зі сплатою податків на майно, що є об'єктом оподаткування. Відповідно до статті 265 Розділу XII Податкового кодексу України податок на майно складається з наступних податків: податок на нерухоме майно, транспортний податок та плати за землю [1].

У зв'язку із початком збройної агресії Російської Федерації, в Україні було прийнято низку законів, що передбачали внесення необхідних змін з метою адаптації до особливостей воєнного стану, частина яких стосувалася оподаткування майна.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» від 24.03.2022 р. № 2142-IX, «...за 2021 та 2022 податкові (звітні) роки не нараховується та не сплачується податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за об'єкти житлової нерухомості, у тому числі їх частки, які перебувають у власності фізичних осіб, що розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації, та за об'єкти житлової нерухомості, що стала непридатною для проживання у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України» [2]. Схожа пільга застосовувалась і для юридичних осіб, але тільки за період з 1 березня по 31 грудня 2022 року. Пізніше цю пільгу було продовжено згідно з Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно» № 3050-IX від 11.04.2023 р., до останнього числа місяця, в якому завершено бойові дії або окупація [3].

Також Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022 р. № 2120-IX «...на період з 1 березня 2022 року по 31 грудня року, наступного за роком, в якому припинено або скасовано воєнний, надзвичайний стан, не нараховується і не сплачується плата за ...

земельні ділянки (земельні частки (паї)), що розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації...» [4].

Варто також зазначити, що перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії, або на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації, формування якого було покладене на Кабінет Міністрів України, так і не був ним затверджений. КМУ своєю Постановою від 06 грудня 2022 р. №1364, поклав обов'язок встановлення переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, на Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій [5]. Однак, як зазначає ДПС у своєму роз'ясненні від 14 лютого 2023 р., перелік розроблений Міністерством реінтеграції не був затверджений Кабінетом Міністрів України, а отже не може застосовуватись для встановлення пільг з оподаткування [6].

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що українське законодавство досить швидко адаптувалося до викликів воєнного стану. Однак, разом з тим, виконавчі органи влади не можуть дійти згоди щодо правильності застосування новацій, що своєю чергою негативно відображається на платниках податків.

Література

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17>
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану : Закон України від 24.03.2022 р. № 2142-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/2142-20>
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно : Закон України від 11.04.2023 р. № 3050-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3050-IX#Text>
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/2120-20>
5. Деякі питання формування переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.12.2022 р. № 1364. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/1364-2022-%D0%BF>
6. Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або

тимчасово окупованих збройними формуваннями російської федерації, розроблений на виконання Постанови Кабміну № 1364 від 06.12.2022 та затверджений наказом Мінреінтеграції, не може застосовуватися для цілей оподаткування. Пресслужба Державної податкової служби України. URL : <https://www.tax.gov.ua/media-tsentr/novini/654440.html>

Жук Остап

аспірант кафедри фінансів ім. С.І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОДАТКОВИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

На сьогоднішній день як ніколи актуальною постає проблематика забезпечення належного рівня поінформованості платників податків з приводу належних їм прав та обов'язків. Саме податкові консультації є одним з інформаційних та гарантійних інструментів, за допомогою якого створюються умови для послідовної реалізації платником податків належних йому прав та обов'язків.

Окремі аспекти функціонування інституту податкових консультацій досліджували такі вчені як: В. Андрущенко, З. Варналій, О. Десятнюк, Ю. Іванов, А. Крисоватий, М. Крупка, І. Лютий, П. Мельник, В. Опарін, А. Соколовська, Л. Тарангул, Ф. Ткачик, В. Федосов, К. Швабій, С. Юрій.

На сьогоднішній день як ніколи актуальною постає проблематика забезпечення належного рівня поінформованості платників податків з приводу належних їм прав та обов'язків. Що стосується гарантійних механізмів у податковому праві, то вони також підлягають послідовному та системному визначенню. Загальноприйнятим є підхід, у відповідності з яким інформаційні відносини та гарантійні механізми, які мають місце у сфері оподаткування, в основному прийнято розглядати крізь призму забезпечення публічних інтересів. Такого роду фіскальний ухил дослідження відповідної проблематики не позбавлений сенсу, однак не слід забувати про інформаційні відносини та гарантійні механізми у податково-правовому регулюванні, які мають своїм спрямуванням забезпечити реалізацію інтересів платників податків. Саме податкові консультації є одним з інформаційних та гарантійних інструментів, за допомогою якого створюються умови для послідовної реалізації платником податків належних йому прав та обов'язків.

Інформаційна та гарантійна складова податкових консультацій дозволяє говорити про специфічне функціональне спрямування інституту податкового консультування [1].

Функції податкових консультацій:

- а) інформаційна;
- б) гарантійна.

Кожна з зазначених функцій має самостійне призначення та спрямована на реалізацію власних цілей.

Інформаційна функція податкових консультацій полягає у забезпеченні поінформованості платників податків з приводу належних їм прав та обов'язків. Як правило податкові консультації приймаються з приводу комплексних питань нормативного регулювання, у випадку неоднозначного розуміння приписів чинного законодавства. Однак ніщо не обмежує платника податків звернутися із запитом про надання індивідуальної податкової консультації навіть у випадку об'єктивної відсутності будь-яких складнощів щодо змістовного розуміння нормативних приписів податкового законодавства. Саме практична необхідність отримання податкової консультації виступає в якості фактичної підстави надання індивідуальної податкової консультації [2].

Податкові консультації є одним з основних інструментів формалізації позиції контролюючого органу/Міністерства фінансів України з питань податкового правозастосування. У цьому і проявляється формалізаційний аспект інформаційної функції податкового консультування.

Податкові консультації є не тільки інструментом інформування платника податків, але й специфічним гарантійним механізмом, призначення якого полягає у забезпеченні інтересів платника податків.

Гарантійна функція податкових консультацій на сьогоднішній день перебуває у стані відносної «стагнації». Даний підхід зумовлений тим, що гарантійна функція має усічений характер, адже не забезпечує у повній мірі довіру до правотлумачних позицій контролюючого органу, як гаранту майнових інтересів правозобов'язаного учасника податкових відносин та не здатна цілковито убезпечити платника податків від донарахування податкових зобов'язань у майбутньому. Більше того, гарантійна функція, у її сьогоднішньому формулюванні, не забезпечує звільнення платника податків від адміністративної або кримінальної відповідальності, обмежившись гарантіями в аспекті фінансової відповідальності. Такого роду непослідовність нормотворця тільки сприяє зменшенню довіри платників податків до публічно-владних інституцій. У своїй перспективі такі підходи можуть призвести до суттєвої деформації відносин між правозобов'язаним та владним суб'єктом податкових відносин [3].

Податкова консультація є допомогою платнику податків, а тому повинна закріплювати конкретні рекомендації з приводу алгоритмів поведінки платника податків в окресленій останнім ситуації.

Таким чином потрібно підсумувати, що змістовно податкова консультація повинна формуватися на основі аналітично опрацьованих вимог відповідного законодавства, із закріпленням конкретних рекомендацій, адресованих платнику податків, та однозначних в аспекті їх розуміння висновків. Саме рекомендації та

висновки є найбільш інформативними для платника податків. Фактично лише в одержанні таких рекомендацій та висновків і зацікавлений платник податків при направленні запиту про надання індивідуальної податкової консультації.

Література

1. Брояков С. В. Інформаційна та гарантійна функції податкових консультацій. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2019. № 4. С. 16-24. URL: http://jes.nuoua.od.ua/archive/4_2019/4.pdf.

2. Порядок надання узагальнюючих податкових консультацій: затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 27.09.2017 № 811. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1266-17#Text>

3. Теремецький В. І. Проблема вдосконалення консультативно-роз'яснювальної роботи територіальними органами державної фіскальної служби України. *Вісник Академії адвокатури України*. 2015. Т. 12, № 3. С. 39-47.

Іванунь Роман

студент гр. ФМСМ-11,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Валігура В.А.

НАДХОДЖЕННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ ЯК ІНДИКАТОР РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ

Основна функція митних органів полягає у контролі за рухом товарів, транспортних засобів та переміщенням громадян через митний кордон держави. Такий контроль покликаний унеможливити порушення митних правил, контрабанду та забезпечувати максимізацію надходжень митних платежів до бюджету.

Постійний контроль за роботою територіальних органів Держмитслужби із забезпечення своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних та інших платежів здійснює Департамент контролю та адміністрування митних платежів. За результатами роботи протягом січня – грудня 2022 року до Державного бюджету України забезпечено перерахування митних та інших платежів у сумі 300,8 млрд грн, що становить 56,9% від планового показника (528,3 млрд грн). У зв'язку із повномасштабною війною росії проти України, введенням воєнного стану в Україні, тимчасовим вимушеним призупиненням діяльності окремих митниць зафіксовано значне зменшення активності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, що вплинуло на забезпечення виконання доведених Міністерством фінансів України індикативних показників перерахувань митних платежів до державного бюджету.

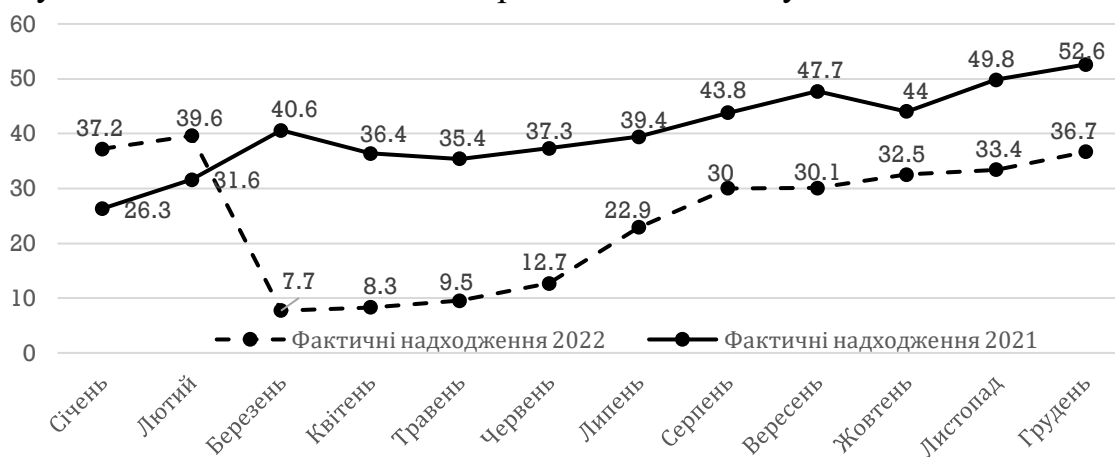

Рис. 1. Помісячна динаміка надходження митних платежів до Державного бюджету України у січні – грудні 2021 – 2022 рр.

Джерело: [1].

З рис. 1 видно, що починаючи з березня 2022 р. надходження митних платежів різко впали. Крім війни на стан виконання індикативних показників вплинуло прийняття Верховною Радою України низки законодавчих змін з питань пільгового оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України в умовах воєнного стану. Так, загальна сума звільнень від сплати митних платежів при імпорті товарів в Україну у 2022 році становила 179,3 млрд грн, у тому числі 79,3 млрд грн – пільгове оподаткування товарів згідно з законодавчими актами, прийнятими в умовах воєнного стану.

Починаючи з дня введення воєнного стану в Україні (24.02.2022), за 258 днів перераховано митних платежів до бюджету України у сумі 226,5 млрд грн, середньоденне надходження митних платежів становило 878 млн грн.

Структура митних платежів у 2022 р. має наступний вигляд (рис. 2).

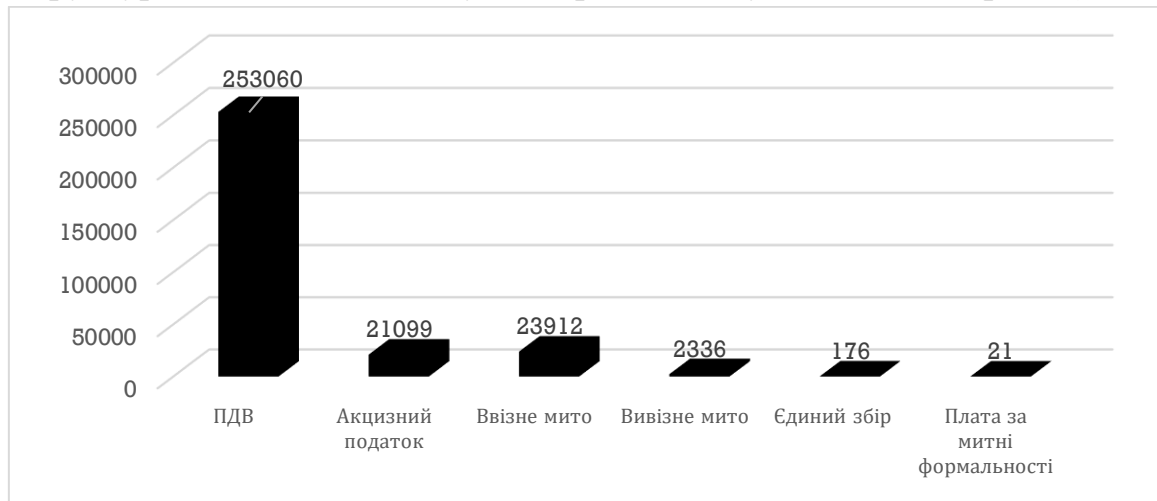

Рис. 2. Структура митних платежів в Україні у 2022 р.

Джерело: [1].

З представленого рисунка видно великий дисбаланс у надходженнях ПДВ та інших митних платежів. Це пов'язано загалом із особливостями нарахування цих платежів, а також із згадуваними уже податковими пільгами щодо акцизного податку та мита, наданими на початку війни.

Підсумовуючи, зазначимо про складний період роботи митних органів у 2022 р. через війну. Однак, статистика свідчить про часткове відновлення фіскального потенціалу до кінця 2022 р., адже надходження митних платежів поступово зросли майже до довоєнного рівня. Разом із цим, зазначимо про необхідність посилення контролю за надходженнями митних платежів, адже в умовах дефіциту фінансових ресурсів держави митниця має великий фіскальний потенціал.

Література

1. Звіт про результати роботи Державної митної служби України за 2022 р.
URL: <https://customs.gov.ua/en/plani-ta-zviti-roboti>.

Кекіш Дмитро
студент гр. ФМПС-22,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль
Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Валігура В. А.

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ІМПОРТ ТА СПЛАТУ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ

Війна – це явище, яке негативно впливає на економіку держави. Воно руйнує підприємства, логістику і погіршує купівельну здатність покупців. Якраз ці наслідки дуже сильно пов'язані і впливають одне на одного. Через те, що підприємства перестають виробляти продукцію і виникають проблеми з логістикою, виникає дефіцит товарів, внаслідок ростуть ціни і купівельна здатність зменшується і т. д. Зруйновані підприємства і ланцюги поставок призвели до того, що у березні 2022 року надходження впали і становили 19,44% порівняно з попереднім місяцем цього року (рис. 1).

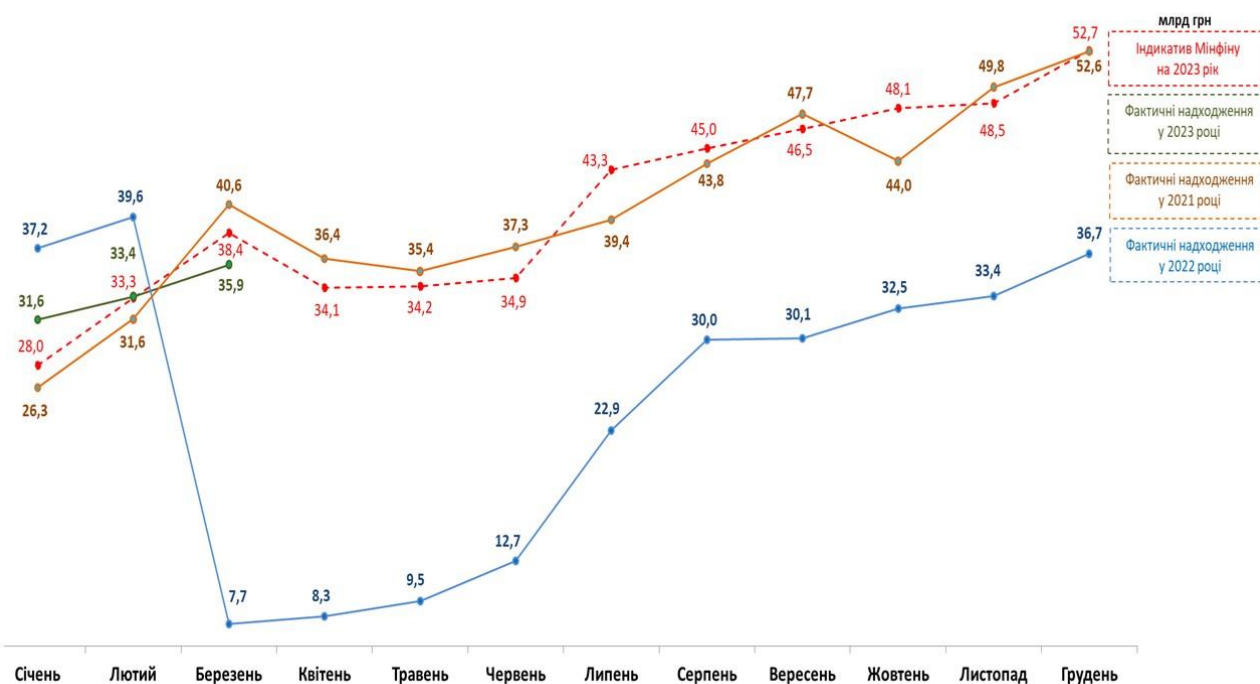

Рис. 1. Динаміка надходження митних платежів в Україні у 2021 – 2023 роках.

Джерело: [1].

Ще одним фактором, що спричинив зменшення надходжень є податкові пільги держави для підтримки підприємств. Але якщо враховувати динаміку 2021 року та той факт, що держава вже адаптувалась до умов пандемії, яка почала послаблюватись, то надходження повинні були складати за експертними оцінками близько 600% від їхнього факту в березні 2022 року. Згідно з графіком

можна зауважити, що з березня надходження митних платежів почали зростати, а у липні взагалі стрімко. Вони зросли на 10,2 млрд. грн. або 180,31%. Основними факторами, які вплинули на збільшення надходжень в липні 2022 року, як офіційно зазначає ДМС України є:

1. Зростання вартості ввезених товарів, за даними ДМС вона зросла у 2 рази порівняно з 2021 роком;
2. Відновлення оподаткування імпорту автомобілів громадянами та товарів, що ввозяться суб'єктами спрощеної системи оподаткування;
3. Вжиття заходів забезпечення повноти та вчасності оподаткування [2].

Також стрімкий ріст спостерігається і в серпні 2022 року, на що ми вважаємо ще вплинули зміни минулого місяця. А вже з вересня динаміка прийняла стабільний вигляд аж до кінця року. І у першому кварталі 2023 року ця динаміка збережена, але результати дещо менші [3]. На нашу думку це пов'язано зі стабільним зменшенням податкових надходжень на початку року порівняно з попереднім. Така ситуація спостерігається з кінця 2021 року та початку 2022 року до війни. Загалом надходження на початку 2023 року не сильно менші від кінця попереднього року, тому Мінфін очікує зріст митних платежів протягом року, але поки в березні факт менший від плану. Це пояснюється новими пільгами запровадженими та відстроченням платежів. Натомість за планом Мінфіну з квітня по червень 2023 року надходження від митних платежів знизяться. Ймовірно це пов'язано з контрастним на фронті, про який говорила влада, що він має розпочатись восени або це може мати зв'язок з новими пільгами і не сезоном продажів сільськогосподарської продукції. Адже врожай мають зібрати з кінця липня. Але потім у липні передбачається різкий зріст платежів як і в 2022 році.

Література

1. Щодо результатів роботи Держмитслужби у напрямку забезпечення надходжень митних платежів до державного бюджету. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/shchodo-rezultativ-roboti-derzhmitsluzhbi-u-napriamku-zabezpechennia-nadkhodzen-mitnikh-platezhiv-do-derzhavnogo-biudzhetu-1125>.
2. Щодо стану надходження митних платежів у липні 2022 року. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/shchodo-stanu-nadkhodzhennia-mitnikh-platezhiv-u-lipni-2022-roku-918>.
3. Результати роботи Держмитслужби у напрямку забезпечення надходжень митних платежів до державного бюджету. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/rezultati-roboti-derzhmitsluzhbi-u-napriamku-zabezpechennia-nadkhodzen-mitnikh-platezhiv-do-derzhavnogo-biudzhetu-1095>.

Кийко Володимир

студент гр. ФМПС-22,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Валігура В.А.

ПОДАТКОВА ІНІЦІАТИВА «10-10-10»

Після початку повномасштабного військового вторгнення російських військ в Україну 24 лютого 2022 року перед урядом постало питання максимізації надходжень до бюджету України, але водночас потрібно було потурбуватися і про бізнес, який через війну та постійні відключення електроенергії втратив до чверті свого робочого часу і, відповідно, позбувся великої частини прибутку. З введенням на території України воєнного стану частина податкових зобов'язань були скасовані, але згодом стало зрозуміло, що бюджетний дефіцит потрібно було зменшувати, тому частина податків таки повернули, а про деякі пільги й досі тривають дискусії. Однією з найсвіжіших є так звана Реформа 10-10-10. Назву реформа отримала через те, що передбачала ставки податку на прибуток, податку на додану вартість та податку на доходи фізичних осіб по 10%.

Реформа 10-10-10 є ініціативою по трансформації податкової системи, спрямованою на викорінення корупції та сприяння економічному розвитку України з приведенням стандартів оподаткування до європейського рівня. Запроваджений у кінці 2022 року пакет реформ повинен був запровадити значні зміни в трьох ключових сферах: управління, економіка та суспільство.

У сфері управління реформа 10-10-10 була зосереджена на збільшенні прозорості звітності та підвищення ефективності роботи державних установ. Уряд мав на меті зменшити бюрократичні перепони та спростити адміністративні процедури, щоб створити більш сприятливе середовище для бізнесу. Це передбачало перенесення державних послуг в онлайн формат, а також спрощення регулювання та впровадження систем електронного управління, щоб мінімізувати можливості для корупції та хабарництва.

Для стимулювання економічного зростання основним пріоритетом реформи було покращення інвестиційного клімату в Україні. Для цього розроблялися різноманітні стратегії щодо залучення іноземних інвестицій, сприяння підприємству, в пріоритеті також була підтримка малого та середнього бізнесу. Для цього уряд створив проєкт, який би передбачав запровадження податкових пільг, спрощення процесів ліцензування та створення спеціальних економічних зон, щоб заохотити розвиток бізнесу та створення нових робочих місць. Реформа також акцентувала на сприянні чесній

конкуренції та захисті прав інтелектуальної власності.

Реформа 10-10-10 зустріла як підтримку, так і виклики. Прихильники вітали це як необхідний крок до модернізації та інтеграції України у європейську економіку. Вони аргументували це тим, що реформа залучить інвестиції, створить робочі місця та покращить загальну якість життя українських громадян. Однак реформа нашоувхнулася на значний опір як з боку економістів консерваторів, так і корупційних мереж, які намагалися підірвати її впровадження.

Щоб забезпечити успіх реформи, український уряд співпрацював з міжнародними партнерами, такими як Міжнародний валютний фонд і Європейський Союз, щоб надати технічну експертизу, фінансову допомогу та механізми моніторингу. Громадські організації та антикорупційні активісти також відіграли вирішальну роль у забезпеченні контролю ефективного впровадження реформи. Команда економічних радників, яка запропонувала цю реформу, вважає, що вона допоможе зробити податкову систему більш прозорою та простою [1].

Реформа 10-10-10 становила собою сміливу та комплексну спробу трансформувати українське управління, економіку та суспільство. Хоча її повний вплив ще не видно, реформа мала на меті закласти основу для більш прозорої податкової системи в Україні. Її успіх залежатиме не лише від стійкої політичної волі й від залучення громадськості.

Отож аналізуючи запропоновані зміни в новому режимі оподаткування та враховуючи всі перераховані ризики, а також позитивні та негативні аспекти, ми вважаємо, що ця податкова реформа має потенціал для бізнесу в Україні, який зазвичай дуже страждає від будь-якого реформування оподаткування. Також є ймовірність, що не всі підприємці почнуть масово виходити з тіні та «нічого не робити». У поєднанні з війною та падінням економічного рівня економічне становище багатьох малих і середніх підприємств є відносно важким, тому їх діяльність у тіньовому секторі є засобом боротьби за виживання. Можна припустити, що поки економічна ситуація в Україні не покращиться або ринок не повернеться на довоєнний рівень, ці підприємства не будуть чітко виконувати нові вимоги податкового законодавства і сумлінно сплачувати всі податки. Це ставить під сумнів успішність будь-яких реформ, які будуть проводитися до того часу, поки не стабілізується ситуація й у підприємців не буде впевненості в завтрашньому дні.

Література

1. Податкова реформа «10-10-10» URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2023/04/28/699587/>

Королик Вадим

студент гр. ФМСм-11,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Гуцул І. А.

ПРОБЛЕМИ ПРОВЕДЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ТА МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ

Успішний розвиток будь-якої країни значною мірою залежить від уміння організувати захист її економічних інтересів. Одним із елементів такого захисту є чітко налагоджена і ефективно функціонуюча митна система країни, яка на основі встановлених законодавством повноваженнях контролює товаропотік між країнами, стягує відповідні податки та збори з товарів, які ввозяться на територію країни.

На сучасному етапі розвитку митний контроль є важливим та ефективним засобом забезпечення митної політики держави. Митні органи несуть відповідальність за своєчасність та ефективність здійснення митного контролю, виявлення митних правопорушень, порушень митного законодавства та міжнародних договорів [1].

Необхідність контролю за товарами, які переміщуються через митний кордон України обумовлена економічними і фінансовими наслідками, які випливають із функцій митного контролю:

- забезпечення національної та економічної безпеки України
- забезпеченні дозвільного порядку переміщення товарів, транспортних засобів та інших предметів, через митний кордон України;
- стягнення митних платежів;
- забезпечення законного переміщення валюти через митний кордон України;
- співробітництво з митними органами інших держав;

Одним із напрямків організації митного контролю є розробка і запровадження в дію технологічних схем митного контролю та митного оформлення. Технологічна схема – це встановлена керівництвом митного органу, обов'язкова для виконання послідовність дій співробітників підрозділів митного органу під час здійснення операцій митного контролю та митного оформлення. Другою функцією технологічної схеми слугує врегулювання питань взаємодії з відповідними службами під час здійснення митного контролю [2].

У технологічній схемі пропуску через державний кордон осіб,

транспортних засобів, вантажів та іншого майна визначаються:

- загальні положення;
- місця або приміщення для здійснення контролю осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна, межі території пункту пропуску, зона прикордонного і митного контролю (режимна зона), місця стоянок транспортних засобів (у тому числі затриманих);
- види, послідовність, зміст контрольних операцій та порядок пропуску через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна;
- час, що відводиться для виконання контрольних операцій контрольними підрозділами залежно від категорії транспортного засобу (вантажу):

Проблематика проведення митного контролю присутня кожній країні світу в різній мірі, де є великий товаропотік. Оскільки основним завданням митного контролю є максимальна ефективність при використанні мінімального періоду часу, щоб не уповільнювати товаропотік між країнами то отримати абсолютну ефективності просто неможливо. Кожна країна світу в залежності від пріоритетів, які ставить перед собою застосовує різноманітні методи та способи митного контролю [3].

Проблематика проведення ефективного митного контролю в Україні передбачається:

- відсутністю, застарілістю технічних засобів, які повинні допомагати, пришвидшувати та збільшувати його ефективність;
- відсутність баз даних співпраці між правоохоронними органами на території України;
- відставання митного контролю від сучасних потреб пропускну здатності та світових стандартів контролю товару;
- недостатнє співробітництво правоохоронних та контролюючих органів України з відповідними органами суміжних держав щодо обміну інформацією;
- недосконалість нормативно-правового регулювання імпорту товарів та відсутність дієвого контролю за їх реалізацією на внутрішньому ринку;
- наявність великої різниці між цінами на товари на світовому та внутрішньому ринках;
- відсутність достатніх стимулів зі сторони держави для ефективної роботи працівників;
- недоставка товарів до кінцевої країни призначення;
- бюрократизм.

Кожна з поставлених проблем має свої негативні наслідки.

Перш за все увагу доцільно приділити технічним засобами митного контролю. Технічні засоби митного контролю, це спеціальні установки, апарати,

детектори, аналізатори, інструменти, пристосування та інші технічні пристосування, що застосовуються посадовими особами митних органів при проведенні митного контролю в цілях забезпечення додержання законодавства України з питань митної справи. Технічні засоби митного контролю (далі ТЗК) можна розподілити на пошукові засоби, засоби ідентифікації та засоби аудіовізуального контролю [3].

До пошукових засобів митного контролю можна віднести:

- Рентгенапарати
- Металошукачі
- Доглядові дзеркала
- Електрощупи
- Ультрафіолетові ліхтарі

До засобів ідентифікації відносять:

- Електронні ваги
- Детектори дорогоцінних металів, наркотиків, валюти.
- та інші.

Застосування даних засобів значно полегшує та пришвидшує роботу під час здійснення митного контролю та підвищує його ефективність. Швидкість митного оформлення певною мірою залежить від ефективності роботи працівників митниці та обладнання.

Ще однією із проблем для митниці можна рахувати прикордонні населені пункти. Населення в прикордонних зонах має можливість без будь-яких обмежень перетинати кордони і тим самим перевозити різні товари. В останній час є досить нагальна проблема стосовно переміщення через кордон тютюнових виробів. Так як існує доволі велика різниця в ціні на тютюнові вироби та алкогольні напої між Україною та Європою, населення різними шляхами намагається заробити кошти на цій різниці. Для населення прикордонних районів це спосіб заробітку, але тим самим вони створюють кілометрові черги на кордоні, що створює труднощі для перетину кордону туристам. Громадяни постійно винаходять нові методи для перевезення, перенесення чи пересилання таких товарів, що також є однією з проблем митного контролю.

Також, можна виділити одну з проблем недоставки товару до кінцевої митниці призначення або його роздроблення для перевезення з однієї країни в іншу не сплачуючи податків. Дана проблема трактується у статті 485 Митного кодексу України. Здебільшого це стосується ввезення продукції. Товар перетинає іноземний митний кордон суцільною великою партією, після чого здійснюється його дроблення і далі його перевозять громадяни дрібними партіями не порушуючи митного законодавства України тим самим не платячи

жодних податків. Дані дії призводять до недоотримання певних сум коштів до державного бюджету [1].

Кожна з представлених проблем має місце існування та території України і в поєднанні з іншими значно уповільнюють товаропотік і знижують ефективність митного контролю. Для подолання поставлених проблем необхідно здійснювати клопітку роботу стосовно:

- забезпечення належної ефективності митного контролю;
- оптимізація використання митних ресурсів;
- сприятливе ставлення до суб'єктів ЗЕД;
- прозорість роботи митних органів;
- уникнення бюрократизму в документообігу.

Література

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/4495-12>
2. Пашко П.В. Митний аудиторський контроль. *Вісник КНТЕУ*. 2012. №5. С.89-101.
3. Костенко А. О. Механізми розбудови митного контролю після випуску товарів в Україні. *Збірник наукових праць університету ДФС*. 2017. № 1. С. 153-171.

Корчак Андрій

аспірант кафедри фінансів ім. С.І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Наслідки глобалізації, інтеграції, цифровізації та інших характерних процесів у світовій економіці та окремих національних економіках країн світу обумовлюють зростання ролі інноваційного розвитку як драйвера конкурентоспроможності та економічного зростання, важливого засобу швидкої адаптації до наслідків зазначених вище трансформаційних змін мікро- та макросередовища.

В Україні, яка відноситься до нижнього сегменту країн з середнім рівнем доходу, економіка якої все ще в деяких аспектах залишається на рівні перехідної, яка, незважаючи на колосальний потенціал природних ресурсів, географічного положення, територіальних масштабів і людського капіталу, не в змозі конкурувати з розвиненими країнами світу на багатьох ринках товарів і послуг, значущість інноваційного розвитку відчутна особливо гостро.

У цей же час інноваційний розвиток потребує комплексного забезпечення, левову частку в якому займає фінансова складова. Саме обмеженість фінансових ресурсів економічних агентів на розробку та запровадження інновацій, недостатнє фінансування фундаментальних і прикладних науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт у державних установах, неадекватність фінансової політики реаліям сьогодення в цьому напрямку стримує інноваційний розвиток країни. Це актуалізує необхідність дослідження фінансової політики забезпечення інноваційного розвитку країни.

Наявні розбіжності наведених визначень інноваційної діяльності у розглянутих нормативно-правових актах свідчать про відсутність єдиного підходу до розуміння даного поняття на рівні загальнодержавного

управління, що в подальшому може негативно вплинути на ефективність реалізації державної політики в даній сфері.

Загальними чинниками, що є базовими для оцінювання інноваційного розвитку країни, є:

- рівень науково-технологічного розвитку країни та наявний інноваційний потенціал;
- масштаби економіки та темпи економічного зростання;
- кількісні та якісні параметри інституційного забезпечення, у тому числі

фінансової інфраструктури;

- законодавча та інформаційна база;
- кваліфікація, мотивація, адаптованість і «гнучкість» людського капіталу

та ін. [1].

Крім того, факторами, які стримують інноваційний розвиток країни є наступні:

1) внутрішні фактори:

- нерозвиненість матеріально-технічної бази і обмеженість фінансових ресурсів;
- низька ефективність системи публічного управління інноваційною діяльністю та інноваційним розвитком;
- неадекватність організаційно-функціональної інфраструктури в державі, що покликана регулювати та забезпечувати інноваційний розвиток та інноваційну діяльність;
- нерозвиненість структурних взаємозв'язків;
- проблеми кадрового складу, професіоналізму і досвідченості суб'єктів реалізації державної політики у сфері інноваційного розвитку на всіх рівнях та інші;

2) зовнішні фактори:

- попит на інноваційну продукцію (послуги);
- доступність зовнішніх джерел фінансування (відсоток банківського кредиту, складність його одержання; інвестиційна привабливість для внутрішніх і зовнішніх інвесторів, доступність венчурного капіталу тощо);
- рівень інвестиційних та інноваційних ризиків;
- невизначеність економічної, соціально-політичної ситуації в країні;
- недосконала нормативно-правова база у сфері інноваційної діяльності [2].

До особливостей фінансової політики забезпечення інноваційного розвитку країни слід віднести наступні:

- 1) повинна відповідати місії та цілям, завданням і функціям держави;
- 2) базується на значній мережі об'єктів інноваційного розвитку та внутрішніх і зовнішніх суб'єктів інноваційної діяльності;
- 3) передбачає у своїй структурі істотну кількість взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих складових елементів;
- 4) базується на поєднанні принципів єдності та автономності, та низці інших принципів;
- 5) повинна враховувати високі ризики в інноваційній сфері і відповідно передбачати високий рівень відповідальності за прийняття того чи іншого

управлінського рішення;

б) базується на узгодженості в часі й враховує значний часовий розрив між прийняттям управлінського рішення у сфері інноваційного розвитку та інноваційної діяльності й отриманням результатів від його реалізації;

7) повинна бути гнучкою та динамічною, здатною швидко адаптуватися у змінних соціально-економічних умовах.

Виходячи з особливостей інноваційних проєктів, зокрема, тривалого терміну окупності й значних обсягів капіталовкладень, широкого кола альтернатив фінансового та організаційно-правового забезпечення, необхідності урахування життєвого циклу інновацій, оцінки співвідношення дохідності й ризику тощо, перед державою виникає ряд управлінських завдань при розробці та реалізації заходів фінансової політики забезпечення інноваційного розвитку: планування та прогнозування на середньо- і довгострокову перспективу з використанням дисконтування грошових потоків, бюджетування, оптимізація структури капіталу, оцінка вартості джерел фінансування та ефективності їх використання під час реалізації проєктів і програм, створення та реалізація системи контролінгу з розробкою відповідного переліку контролюючих показників тощо.

Ефективне вирішення цих завдань повинно базуватися на системному підході до реалізації фінансової політики забезпечення інноваційного розвитку, адже ефективність будь-якого процесу передбачає узгодженість, взаємодію, гнучкість, наявність зворотного зв'язку в процесі поетапної реалізації усіх складових фінансової політики забезпечення інноваційного розвитку.

Принципами реалізації фінансової політики забезпечення інноваційного розвитку є такі:

- принцип стратегічної орієнтації;
 - принцип ризик-орієнтованого публічного управління інноваційним розвитком країни;
 - принцип раціонального поєднання методів ретроспективного та перспективного аналізу в процесі формування засад фінансової політики;
 - принцип дуалістичної природи прийняття державних рішень (єдності об'єктивного та суб'єктивного підходів);
 - системності та безперервності фінансової політики забезпечення інноваційного розвитку;
 - наукової обґрунтованості
 - адекватності фінансової політики забезпечення інноваційного розвитку
- [3].

Механізм реалізації фінансової політики забезпечення інноваційного

розвитку передбачає застосування комплексу засобів, що охоплюють:

- нормативно-правове забезпечення;
- організаційне забезпечення;
- кадрове забезпечення;
- інформаційне забезпечення;
- матеріально-технічне забезпечення;
- науково-методологічне забезпечення тощо.

Отже фінансова політика забезпечення інноваційного розвитку України – це комплекс наукових підходів, методів, форм, інструментів і заходів публічного управління на рівні державного та місцевого управління, бізнесу та інших суб'єктів інноваційної діяльності, що забезпечують достатній рівень фінансового забезпечення інноваційного розвитку країни, ефективну реалізацію інноваційних проєктів і програм, та економічне зростання в країні.

Література

1. Наукова та інноваційна діяльність України. Статистичний збірник - 2018 / Державна служба статистики України, відп. за випуск М. С. Кузнєцова. К., 2019. 107 с.
2. Самойлікова А. В. Аналіз податкового стимулювання як складової фінансової політики забезпечення інноваційного розвитку. *Науковий вісник Полісся* (Index Copernicus та ін.). 2020. № 1 (20). С. 85-91.
3. Фінансова політика інвестиційно-інноваційного розвитку України : моногр. / за ред. В. Г. Дем'янишина. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 464 с.

Косс Сергій

аспірант кафедри фінансів ім. С.І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет,

Гоголя Юрій

аспірант кафедри фінансів ім. С.І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Герчаківський С.Д.

МИТНІ ДЕВІАЦІЇ В ТЕОРЕТИЧНОМУ ТА ПРИКЛАДНОМУ ВИМІРІ

Протидія злочинності у митній сфері є однією з найважливіших форм боротьби фіскальних органів держави з протиправними проявами, що спрямована на попередження митних деліктів, виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню митних правопорушень.

Питання, що пов'язані із існуванням митної злочинності в світі та Україні, профілактикою митних правопорушень, девіантною поведінкою суб'єктів митної системи вивчалися фахівцями в галузі митного права, теорії управління, фінансів. Окремим науковим та прикладним проблемам протидії девіантній поведінці приділяли увагу в своїх роботах такі вчені, як К. Антонов, О. Бандурка, А. Берlach, А. Войцещук, В. Володимиров, О. Долженков, Є. Додін, А. Закалюк, І. Іващук, Г. Кириченко, Ю. Ляпунов, О. Максимов, В. Мартинюк, Є. Скулиш, Б. Тишкевич, Ю. Сучков, В. Філонов, І. Шинкаренко та ін. Проблеми митної злочинності, девіантної поведінки суб'єктів, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність є актуальною з огляду на її недостатню розробленість та фрагментарність в сучасній українській фінансовій науці.

Так, Є.В. Додін обстоює ідею введення до наукового обігу поняття «митна злочинність», під якою пропонує розуміти сукупність злочинів, що вчиняються в сфері митної діяльності або митної справи. Критеріями вирізнення митних злочинів названо ознаки об'єктивної сторони: порушення правил переміщення через митний кордон України різних об'єктів; місце вчинення злочинів - митний кордон України; спосіб вчинення - переміщення поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю; предметами злочинних посягань є предмети контрабанди, які вилучені з цивільного обігу або обіг яких обмежено [1].

Класичними митними деліктами, що формують сукупність поняття «митна злочинність» є контрабанда та порушення митних правил. Результати проведеного дослідження [2] потенційних обсягів зростання контрабанди в Україну показують її суттєве зростання в наступні роки. Окрему увагу потрібно

звернути на розподіл контрабандних поставок за основними категоріями товарів. Як бачимо, найбільш ризиковими товарними групами є: машини та електроніка 21,4%, хімічна продукція 14,3%, транспорт 10,6%, текстиль та одяг 9,8%, та аграрний сектор - в середньому по 5% на кожну підгалузь: продукти тваринного походження продукти рослинництва і продукти харчування.

Також звертає на себе увагу щорічне збільшення фактів незаконного переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів з використанням поштових та експрес-відправлень, так у 2014 році було виявлено 101 факт незаконного переміщення наркотиків з використанням поштових відправлень, що становило 9% від загальної кількості зазначених правопорушень, у 2015 році - 189 фактів (19%), у 2016 році виявлено 383 зазначених фактів (34%), у 2017 році - 595 фактів (42%). Найбільша кількість фактів виявлення наркотиків у поштових відправленнях з таких країн: Нідерланди, Ізраїль, Німеччина, Китай, Таїланд [3].

Митна злочинність як певний феномен обумовлюється корупційною природою взаємостосунків між усіма суб'єктами митних правовідносин, а тому розгляд питання корупції в митній сфері є необхідним. Корупція в митній сфері має транснаціональний і транскордонний характер. У ній беруть участь митні адміністрації країн-постачальника товару, країни-покупця, країни-транзитери, правоохоронні органи, міжнародні компанії, численні посередники, місцеве населення з прикордонних населених пунктів. Рух через національні кордони контрабанди, фальсифікату та неврахованих товарів забезпечують, як мінімум митні, прикордонні, контролюючі органи, а також правоохоронні органи двох держав, що мають спільний кордон. У зв'язку з цим наївно думати, що окрема взята реформа митних органів сприятиме подоланню корупції на митницях. У країні, де тіньовий обіг товарів і послуг становить понад 40%, високий рівень корупції на митницях - явище закономірне.

Література

1. Додін Є.В. Митна злочинність: поняття та структура. *Митна справа*. 2010. №3. С. 17-29.
2. Аналіз обсягів контрабанди в Україні: обсяги, прямі та непрямі втрати бюджету і економіки. *Special report*. 2018. 28 с.
3. Національний звіт за 2017 рік щодо наркотичної ситуації в Україні (за даними 2016 року). Поглиблений огляд наркоситуації в Україні. URL: <http://www.ummcda.org.ua/index.php/86-natsionalnij-zvit-za-2017-rik-shchodo-narkotichnoji-situatsiji-v-ukrajini-za-danimi-2016-roku>.

Котик Вадим

студент гр. ФААМ-11,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Гуцул І. А.

ВИЯВЛЕННЯ СИСТЕМНИХ ПРОБЛЕМ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Еволюційні шляхи реформування економічної системи України, очевидно, на сьогодні вже вичерпали себе і суспільство вимагає стрімких змін. Це стосується, найперше, ухвалення ряду кадрових рішень, а також змін в організаційних та адміністративних процедурах, але ще більше суспільство вимагає змін ціннісних поглядів та орієнтації на впровадження європейських підходів.

Регулювання нових економічних відносин потребує гнучкої податкової політики, яка дала б змогу оптимально пов'язати інтереси держави з інтересами підприємництва та рядових платників податків. Це стосується і податкового навантаження на економіку, і структури податкових платежів, і відповідності видів та ставок окремих податків в податковій системі, і формування податкових механізмів сприяння розвитку окремих сфер (пільги, альтернативні системи оподаткування, амортизаційна політика і т. ін.).

Розглянемо найбільш поширені на сучасному етапі способи злочинної діяльності у сфері оподаткування з урахуванням видів податків, особливостей фінансово-господарської діяльності. Як показує аналіз джерел, механізми ухилення від сплати податків можна згрупувати за спільними ознаками у такі форми:

1) ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів шляхом приховування (заниження) сум грошових коштів, отриманих від реалізації продукції;

2) ухилення від сплати податків шляхом перерахування доходу від реалізації продукції з використанням розрахункових рахунків;

3) ухилення від сплати податків шляхом завищення витрат, які відносяться до собівартості продукції;

4) ухилення від сплати податків та вчинення інших злочинів з використанням можливостей фіктивних суб'єктів підприємництва;

5) ухилення від сплати податків шляхом підробки документів;

6) ухилення від сплати податків шляхом повного приховування об'єктів оподаткування;

7) припинення діяльності суб'єкта підприємницької діяльності з метою ухилення від сплати податків [1].

Найбільш поширеними способами приховування змісту злочинної діяльності щодо ухилення від сплати податків є виконання таких дій:

- неподання чи несвоєчасне подання податкової декларації, розрахунку податків та інших документів звітності, пов'язаних з обчисленням та сплатою податків;

- надання податкової декларації про відсутність об'єктів оподаткування;
- проведення господарських операцій з використанням готівкового обігу;
- надання письмової інформації до податкових органів про відсутність фінансово-господарської діяльності та об'єктів оподаткування;

- відображення в бухгалтерському обліку фінансово-господарських операцій пізніше звітного періоду;

- відкриття та використання декількох розрахункових рахунків у банківських установах;

- проведення розрахунків за виконані господарські операції з використанням особистих рахунків у банківських установах;

- реалізація товару (продукції) під виглядом благодійності;

- використання можливостей фіктивних суб'єктів підприємництва [2].

Тінізація економіки нерозривно пов'язана з падінням обсягів виробництва і зростанням безробіття в офіційній економіці. Одним із рушійних мотивів тінізації економіки є падіння офіційних доходів громадян, наслідком чого є ухилення від сплати податків і пошук неофіційних джерел доходів.

Отже, можна констатувати, що в Україні сформувалась «унікальна» податкова система, ознаками якої є:

- бюрократична система адміністрування податків;

- нестабільне та заплутане законодавство;

- ухилення від сплати податків;

- подвійна бухгалтерія;

- корупція та хабарництво;

- фіскальний тиск з боку органів ДПС;

- низька податкова культура у суспільстві.

Як показують результати аналізу, оцінка проведення податкової реформи не може бути однозначною, відображаючи ряд позитивних і негативних тенденцій. Поряд із зростанням податкових надходжень до державного бюджету, ліквідації заборгованості за відшкодуванням ПДВ, запровадженням системи електронної звітності, є ряд тривожних сигналів.

Так, зокрема, процедура справляння податків стала більш жорсткою,

відсутні зрушення у подоланні проблем корупції та тінізації економіки, існує значний податковий тиск при оподаткуванні трудових доходів.

Література

1. Іванов Ю. Функції податків та податкове регулювання. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2009. № 19. С.36-43.
2. Задорожній О. С. Ухилення від сплати податків: характеристика способів злочинної діяльності. *Науковий вісник Національного університету ДПС України : зб. наук.-техн. праць. – Сер.: Економіка, право*. 2009. № 4(47). С. 295-300.
3. Іванов Ю. Б. Податковий менеджмент: Навчальний посібник / Ю. Б. Іванов, А. І. Крисоватий, А. Я. Кізіма, В. В. Карпова. Київ : Знання, 2008. 525 с.
4. Цимбал П. В. Податки, податкова система України, податкова злочинність: історія, теорія, практика : монографія. Держ. податк. адмін. України, Нац. ун-т держ. податк. служби України. Ірпінь, 2007. 319 с.

Краска Вікторія

студентка гр. ФМПС-21,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Валігура В.А.

УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ ТА МЕТОДИ БОРОТЬБИ

Ухилення від сплати податків є серйозною проблемою в Україні як і в багатьох інших країнах. Існує кілька причин, які зумовлюють це явище, а також застосовуються різні методи боротьби з ним.

Причини ухилення від сплати податків в Україні:

- Високі податкові ставки: високі податкові ставки можуть спонукати підприємців та громадян шукати шляхи уникнення сплати податків. Це особливо стосується підприємців, які можуть намагатися зменшити свій податковий тягар, переводячи гроші в офшорні зони або використовуючи інші податкові схеми.

- Корупція: корупція є серйозною проблемою в Україні і може сприяти ухиленню від сплати податків. Недостатня прозорість і відповідальність у податковій системі створюють умови для висхідництва.

- Складний податковий кодекс: складний та неоднозначний податковий кодекс може стати перешкодою для коректного розуміння податкових обов'язків громадянами та підприємцями. Це може викликати помилки при поданні податкової звітності і сприяти ухиленню від сплати податків.

Методи боротьби з ухиленням від сплати податків в Україні:

- Підвищення прозорості та відповідальності: уряд повинен зробити податкову систему більш прозорою та встановити жорсткі механізми відповідальності за ухилення від сплати податків. Це може включати впровадження електронних систем подання звітності, підвищення контролю за порушення податкового законодавства, а також забезпечення прозорості у використанні публічних коштів.

- Спрощення податкової системи: реформування складного податкового кодексу і спрощення процедур подання звітності можуть сприяти більшій відповідальності громадян та підприємців щодо сплати податків. Це також може зменшити можливості для ухилення від оподаткування через помилки або незрозумілість податкових правил.

- Зміцнення контролю: посилення контролю з боку податкових органів є важливим кроком у боротьбі з ухиленням від сплати податків. Ефективна система перевірок, аудитів та використання аналітичних інструментів може

допомогти виявити потенційні порушення і забезпечити виконання податкових зобов'язань.

- Міжнародне співробітництво: співпраця з іншими країнами у сфері обміну податковою інформацією та боротьби з офшорними схемами може допомогти ускладнити можливості для ухилення від сплати податків. Україна може активно вступати в податкові угоди і вести переговори з іншими країнами для покращення обміну інформацією та забезпечення справедливого оподаткування.

- Підвищення податкової свідомості: розширення освітніх програм та інформаційних кампаній з метою підвищення свідомості громадян та підприємців про важливість сплати податків і наслідків ухилення може зміцнити культуру податкової відповідальності [1].

Ці заходи разом можуть сприяти боротьбі з ухиленням від сплати податків в Україні. Проте, важливо зазначити, що боротьба з ухиленням від оподаткування є комплексним завданням, яке потребує постійного вдосконалення податкової системи, зміцнення контролю, ефективного судочинства та прозорості в управлінні фінансами. Також важливо враховувати соціально-економічний контекст, сприяти розвитку бізнесу та створенню сприятливих умов для громадян, що зменшить мотивацію до ухилення від сплати податків.

Література

1. Податкова система : навч. посіб. / І. В. Лютий, Л. М. Демиденко, М. В. Романюк [та ін.]; за ред. І. О. Лютого. К. : ЦУЛ, 2018. 456 с.

Крушинська Наталія

студентка гр. ФМПС-21,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Валігура В.А.

БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ В МИТНИХ ОРГАНАХ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Корупція в Україні є серйозною проблемою, яка впливає на всі сфери суспільного життя. Вона має негативний вплив на економіку, судову систему, політику, охорону здоров'я та інші галузі. Одна з причин корупції в Україні полягає в недостатній прозорості та відкритості процесів влади. Відсутність ефективної системи контролю та нагляду сприяє зловживанням та розповсюдженню корупційних схем. Крім того, низький рівень заробітної плати у деяких секторах, а також недостатнє освітлення професійних ризиків корупції сприяють поширенню цього явища.

Україна прикладає значні зусилля для боротьби з корупцією. В останні роки було прийнято ряд антикорупційних законів, створено спеціалізовані антикорупційні органи та запроваджено механізми контролю за доходами посадових осіб. Проте, боротьба з корупцією вимагає подальших зусиль і системних реформ [1, с. 268-272].

Дослідженню проблематики протидії корупції у митних органах присвячено праці О. Баранова, Я. Демедюк, О. Коваленка, І. Коросташова, І. Машковської, О. Тодошчака та інших. На основі аналізу та синтезу поглядів наведених науковців, для зменшення корупційних ризиків та підвищення ефективності роботи митних органів в умовах війни та повоєнного відновлення ми вважаємо за необхідне активізувати наступні заходи протидії:

Законодавче регулювання: парламент повинен вдосконалити законодавство, щоб забезпечити жорстку відповідальність за корупційні дії в митних органах. Перегляд законодавства має передбачати суворі покарання, включаючи довічне ув'язнення, для осіб, які зловживають своїм посадовим становищем.

Закриття «корупційних шляхів»: потрібно провести аналіз і реорганізацію процедур митного контролю та митного оформлення, щоб уникнути можливості корупційних схем. Впровадження електронних систем, автоматизація процесів та використання сучасних технологій, таких як штучний інтелект, можуть сприяти зменшенню можливості втручання людей і тим самим знизити ризик корупції.

Підвищення зарплат та професійний розвиток: важливо забезпечити

справедливу та конкурентну заробітну плату для працівників митних органів, щоб зменшити мотивацію до прийняття хабарів. Крім того, надання можливостей для професійного розвитку та підвищення кваліфікації сприятиме покращенню роботи митників і зниженню ризику корупції.

Запровадження системи контролю та звітності: створення незалежних органів з контролю за діяльністю митних органів, які мають право перевіряти діяльність митників та виявляти факти корупції. Такі органи повинні мати достатні повноваження та незалежність для ефективного функціонування.

Публічна свідомість та прозорість: необхідно проводити інформаційні кампанії та залучати громадськість до процесу боротьби з корупцією в митних органах. Прозорість у прийнятті рішень, публічні звіти про діяльність митних органів та відкритість до звернень громадськості можуть сприяти зниженню ризику корупції.

Ці заходи можуть допомогти знизити ризик корупції в митних органах України, але їх ефективне впровадження вимагатиме рішучості та планування з боку уряду та відповідних інституцій.

Отже, підсумовуючи зазначимо, що для ефективності й подальшого розвитку даного процесу завданням держави має бути не встановлення рівня виявлення корупції і гонитва за показниками у статистиці, а стабілізація вже отриманих на сьогоднішній день позитивних результатів.

Література

1. Політова А. С. Поняття корупції: проблеми визначення // *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 3-2. С. 268-272.

Луцик Анатолій

канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Бойчук Марія

студентка гр. ФМПС-22,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

МИТНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ

Митна політика України має важливе значення в контексті глобалізації та зростання міжнародної торгівлі, оскільки вона впливає на конкурентоспроможність українських товарів на світовому ринку. Умови сучасного світового ринку характеризуються зростаючою конкуренцією та швидкими змінами, що вимагає гнучкої та адаптивної митної політики для підтримки економічного розвитку. Загрози контрабанди, незаконного переміщення товарів та порушення інтелектуальної власності вимагають ефективних митних стратегій для забезпечення національної безпеки та захисту вітчизняного виробника.

Україна має стратегічне значення як транзитна країна, тому розробка ефективних митних процедур та співпраця з іншими країнами стають необхідністю для забезпечення безперервного переміщення товарів через її територію.

В умовах швидкого технологічного розвитку та цифровізації, митну політику слід трансформувати у контексті нових викликів та загроз, зокрема впроваджувати сучасні технології, автоматизацію та полегшення митних процедур.

Законодавча база є основою для функціонування митної системи і регулює діяльність митних органів. Ефективне впровадження і дотримання нормативно-правових актів є необхідною умовою для протидії порушенням митних правил. Нормативно-правові імперативи визначають права і обов'язки учасників митного процесу, регламентують порядок митного контролю, оформлення та митного огляду товарів. Їх виконання забезпечує справедливість та прозорість у митному середовищі [1].

Нормативно-правові акти встановлюють санкції та відповідальність за порушення митних правил. Чітке і послідовне застосування таких санкцій є необхідним для запобігання порушенням та створення ефективної системи відповідальності. Ці імперативи сприяють забезпеченню рівних умов для всіх учасників зовнішньоекономічної діяльності, запобігають недобросовісній

конкуренції та зловживанням.

Ефективне впровадження нормативно-правових актів забезпечує виконання митних процедур у встановлені строки та з дотриманням вимог якості та безпеки, що сприяє покращенню митного обслуговування та зменшенню адміністративних перешкод для бізнесу.

Розробка та удосконалення нормативно-правових актів є невід'ємною частиною реформування митної системи та адаптації до міжнародних стандартів. Постійне вдосконалення законодавчої бази є необхідним для забезпечення ефективного функціонування митної політики України в умовах сучасних викликів та загроз.

Тож можемо констатувати, що ефективне впровадження та зміцнення нормативно-правових імперативів є важливим чинником в протидії порушенням митних правил та забезпечення ефективності митної політики України.

Варто зазначити, що контрабанда становить серйозну загрозу митній безпеці України, оскільки незаконне переміщення товарів через кордон свідчить про ухилення від сплати митних платежів, порушує правила митного контролю та створює недекларовані ризики для національної безпеки. Контрабанда є джерелом нелегальної торгівлі та підриває легальний бізнес. Нелегальні товари, включаючи підроблені або небезпечні продукти, конкурують зі законними товарами, порушуючи принципи чесної конкуренції та загрожуючи здоров'ю та безпеці споживачів [2]. В українському законодавстві кримінальна відповідальність передбачена лише за незаконне переміщення окремих товарів таких, як: культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї та боєприпасів (крім гладко ствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї), спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, а також наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів. Незаконне переміщення інших товарів являється «товарною контрабандою» за яку передбачена лише адміністративна відповідальність.

Товарна контрабанда – це незаконне переміщення товарів через кордон без сплати митних платежів та порушення митних правил і процедур. Вона має наступні наслідки для фіскальної політики:

- ускладнює збір митних платежів, оскільки нелегальні товари не декларуються та не оподатковуються. Це призводить до значних втрат доходів державного бюджету, зменшення фінансування соціальних та економічних програм та ускладнення здійснення публічних інвестицій;

- контрабандні товари, які потрапляють на ринок без сплати митних платежів та інших обов'язкових податків, створюють нелегальну конкуренцію для законних підприємств. Це призводить до нерівності в оподаткуванні та

спотворення ринкових умов, що може негативно впливати на розвиток легального бізнесу;

- створює невизначеність та небезпеку для іноземних інвесторів, оскільки нелегальний обіг товарів порушує правила та порядок ведення бізнесу. Це може впливати на рішення інвесторів про вкладення капіталу в Україну та загрожувати економічному зростанню [2].

На нашу думку, Україна може взяти приклад з Європейського союзу для вдосконалення митної політики та ефективного усунення впливу контрабанди на митну систему країни. По перше, Європейський союз має розвинену митну систему зі стандартами та процедурами, які сприяють ефективній боротьбі з контрабандою. Україна може вивчати та впроваджувати кращі практики, щоб підвищити ефективність своєї митної політики. По-друге, Європейський союз має механізми співпраці та обміну інформацією між митними органами країн-членів. Україна може підтримувати активну співпрацю з митними службами ЄС та іншими країнами для обміну досвідом та отримання оперативної інформації про контрабандні схеми. По-третє, Європейський союз розробляє та вдосконалює правову базу в галузі митної політики, включаючи регулювання та протидію контрабанді. Україна може аналізувати та адаптувати ці правові акти, враховуючи свої особливості та потреби. Також Європейський союз активно співпрацює з країнами-партнерами для впровадження програм технічної та фінансової підтримки у сфері митної політики. Україна може залучати підтримку та ресурси ЄС для модернізації своєї митної системи та підвищення її ефективності.

Впровадження та удосконалення нормативно-правових актів, посилення митних заходів протидії контрабанді та порушенням митних правил є невід'ємною частиною реформування митної системи та адаптації до міжнародних стандартів. Контрабанда має серйозний вплив на митну безпеку та фіскальну політику України, порушуючи правила митного контролю, створюючи нелегальну конкуренцію та призводячи до втрат доходів державного бюджету. Україна може взяти приклад з Європейського союзу, використовуючи кращі практики, механізми співпраці та правову базу для вдосконалення своєї митної політики та ефективного усунення впливу контрабанди на митну систему країни.

Література

1. Дьяченко О. В., Вишинська Т. Л., Литвин С. М. Митний контроль як один із засобів виявлення правопорушень у сфері митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. *Вісн. Хмельн. нац. універ.* 2016. № 2, Т. 1. С. 218–227
2. Яланський О. С. «Товарна» контрабанда в Україні – щодо доцільності криміналізації. *Молод. вчений.* 2017. № 11. С. 1036.

Мацишин Володимир

студент гр. ФМСм-11,

Комаринець Олександр

студент гр. ФМСм-11,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Кізіма А.Я.

МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК РІЗНОВИДНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Існування фінансових відносин у державі об'єктивно визначає необхідність та потребу в існуванні державного фінансового контролю як способу органічного поєднання фінансів та контролю у державі. В Україні, за роки її незалежності, створена розгалужена система державного контролю, яка виконує певні завдання, має своє цільове призначення, свої функції, принципи організації та здійснення, прийоми, методи дослідження.

Питання функціонування державного фінансового контролю, і зокрема митного контролю, розглядалися у наукових працях: Бережнюка І., Гребельника О., Годованця О., Дегтярьова С., Дубініна А., Дудчака В., Мартинюка О., Пашка П., Тоцької Т.

Для любої економічної категорії, і зокрема і для державного фінансового контролю, характерним є наявність об'єкту, суб'єкту та предмету контролю. Як і при інших видах контролю, цей вид контролю, який є різновидністю фінансового контролю, має за мету сприяти зміцненню і збільшенню фінансових можливостей держави, особливо в періоди кризових явищ, її економічному зростанню, покращенню відповідних соціальних стандартів і безумовно це все відбувається в інтересах держави, і під її керівництвом (управлінням).

Державний фінансовий контроль є «синтезом різновидів фінансового контролю, що здійснюється відповідними суб'єктами державного фінансового контролю для досягнення цілей і забезпечення життєвих інтересів, визначених державою» [1, с. 12].

Державний фінансовий контроль у системі митних органів, зазвичай розглядають як комплексний процес, який полягає у наповненні державного бюджету за рахунок митних платежів, причому у повному обсязі і своєчасно, за допомогою такого державного органу як Державна митна служба України на основі застосування, наприклад ризико-орієнтованого підходу та інших, що дозволяє ефективно контролювати використання коштів бюджетного фінансування на утримання відповідних митних органів [2].

Але до цього виду контролю, в економічній літературі прийнято застосовувати термін «митний контроль», який виступає як вид управлінської діяльності держави. Його розуміють як «специфічну діяльність митних органів України, що спрямована на реалізацію передбачених чинним законодавством завдань і функцій з метою дотримання юридичними і фізичними особами митного законодавства України, міжнародних угод України та інших нормативно-правових актів» [2].

Відзначимо, що це одне з багатьох визначень митного контролю, існує ще багато варіантів формулювання суті та значення митного контролю. Так, наприклад, М. Білуха і Т. Микитенко визначають митний контроль як «функцію управління митними операціями підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність із метою забезпечення дотримання вимог нормативно-правових актів із питань державної митної справи та міжнародних договорів України» [3, с. 182].

Часто наголос при розгляді суті митного контролю ставиться на забезпеченні надходжень митних платежів до бюджету, що на наш погляд звужує зміст даної категорії, особливо це яскраво видно під час кризових явищ, зокрема війни, коли об'єктивно сума митних платежів зменшується.

Безперечно, що при розгляді митного контролю, окрім ефективного адміністрування митних платежів, що саме по собі є багатограним поняттям, мова повинна вестись і про дотримання законного переміщення товарів, транспортних засобів та громадян через митний кордон України, з дотриманням всіх як вітчизняних нормативно – правових актів у митній сфері, так і міжнародних, і про важливу роль у забезпеченні національної безпеки України.

Література

1. Хмельков А. В. Державний фінансовий контроль: навч. посіб. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2013. 549 с.
2. Миколаєць А.П. Особливості механізму організації та проведення митного контролю в системі фінансового контролю в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2015. № 11.
3. Білуха М.Т., Микитенко Т.В. Митний контроль: організація і методологія. *Науковий вісник Національного університету ДПС України*. 2014. №1(64). С.181-187.

Мірошниченко Юрій

студент гр. ФМСЗМ-11,

Викерик Дмитро

аспірант кафедри фінансів ім. С.І. Юрія,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Кізіма А.Я.

МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Митна політика України на сучасному етапі розвитку, який характеризується наявністю кризових явищ, зокрема війни, зазнає певних змін, які необхідно узагальнити для розуміння подальшого її функціонування та окреслення напрямків вдосконалення, оскільки вона виступає складовою внутрішньої та зовнішньої політики України, виступає гарантом захисту національних інтересів (внутрішнього виробника), економічної безпеки, засобом розширення політичного і економічного впливу держави на зарубіжні країни.

У зв'язку з важливістю митної політики для держави, її масштабністю, проблемами у реалізації її основних засад, виникає необхідність всеохоплюючого вивчення її основних засад як на теоретичному, так і практичному рівнях. Питання функціонування митної політики держави на сучасному етапі досліджувалися такими науковцями як І. Бережнюк, І. Бондаренко, А. Войцещук, Герчаківський С., Годованець О., Десятнюк О., А. Крисоватий, А. Луцик, В. Мартинюк, А. Мазур, П. Пісний, Ю. Петруня, П. Пашко, Т. Тоцька, С. Терещенко, В. Ченцов тощо.

У період різноманітних катаклізмів, кризових явищ, об'єктивно знижується активність суб'єктів бізнесу, їх кількість, відповідно зменшуються і обсяги зовнішньоторгівельних операцій, можливості виходу на традиційні та нові ринки збуту вітчизняної продукції, що впливає на стан митної політики в країні загалом і відповідно на економічну безпеку, зокрема. Таким чином, можуть змінюватися завдання, функції, принципи, механізм здійснення митної політики під впливом відповідних суб'єктивних, та об'єктивних чинників.

Згідно Митного кодексу України «митна політика України являє собою систему принципів і напрямів державної діяльності у сфері здійснення забезпечення власних економічних інтересів і безпеки завдяки митно-тарифних і нетарифних регулюючих заходів зовнішньої торгівлі» [1].

Серед науковців існує велика кількість поглядів на зміст митної політики, зокрема «державна митна політика виступає системою принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної

безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки. Державна митна політика є складовою частиною державної економічної політики» [2, с. 171].

Основним законодавчим документом, який визначає роль та значення митної політики в Україні є Конституція України, крім неї Митний Кодекс є важливим регулюючим документом у цій сфері. Зазначимо, що в ухваленні багатьох рішень приймають участь різноманітні органи виконавчої, судової та законодавчої влади, внаслідок важливості питань функціонування митної політики. Але основним суб'єктом здійснення митної політики виступає Державна митна служба України, організаційна структура якої мала різний вигляд на протязі її функціонування за період незалежності України: від Державного митного комітету України (1991-1996), Міністерства доходів і зборів (2012-2014), Державної фіскальної служби (2014-2019) до Державної митної служби (1996—2012) і з 2019 року і по сьогоднішній день.

Основними функціями митної політики виступають фіскальна та контрольно-охоронна, причому в Україні основний наголос ставиться саме на першій функції, на відміну від багатьох зарубіжних країн. Це викликано гострою потребою держави у фінансових ресурсах, яка спостерігається практично на всіх етапах розвитку економіки України, причому ці масштаби цих потреб можуть змінюватись у залежності від загальної політичної ситуації як всередині країни, так і зовнішньополітичної. На цей процес мають вплив і форми митної політики, які застосовуються: протекціоністська, яка сприяє і підтримує внутрішнього товаровиробника і характеризується високим рівнем оподаткування імпортованих товарів і політика вільної торгівлі, яка навпаки, характеризується мінімальним рівнем обкладення митними платежами, що відповідно стимулює більш високий рівень імпорту.

Таким чином, митна політика є невід'ємною складовою економічної політики держави, має свій інструментарій, набір функцій і принципів, суб'єкт та об'єкт. Важливість проведення ефективної митної політики зростає особливо у період кризових явищ, таких як війна, що потребує осмислення нових тенденцій у її функціонуванні під впливом нових чинників впливу.

Література

1. Митний кодекс України: від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

2. Мужев О. О. Модель розвитку митної політики в Україні в контексті розвитку економічних процесів. *Економіка та управління підприємствами. Причорноморські економічні студії*. Випуск 27. 2018. С. 167 – 172.

Пасальський Олександр

студент гр. ФМСм-11,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Гуцул І. А.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО СВІТОВОГО ПРОСТОРУ

Із моменту підписанням Угоди про асоціацію між Україною та ЄС наша країна взяла на себе низку зобов'язань, пов'язаних з необхідністю наближення вітчизняного законодавства до міжнародних правових норм. Зокрема, на виконання ст. 84 даної Угоди та з метою адаптації митного законодавства Україна повинна імплементувати низку основних положень Митного кодексу ЄС, у т. ч. щодо здійснення митного контролю та митного аудиту [1].

Взагалі після оголошення євроінтеграційного курсу та підписання Україною основних міжнародних законодавчих документів, що регулюють митну справу відбулося декілька спроб здійснити реформування митної служби з метою підвищення ефективності її діяльності та спрощення процедур митного контролю та митного оформлення.

Однією з проблем, яку не можна недооцінювати є недостатній рівень аналітично-пошукової роботи з відбору об'єктів для планових виїзних документальних перевірок, що є однією з причин того, що деяка частина таких перевірок не ефективними. Ефективній реалізації митного постаудиту імпортерських операцій сприятиме перегляд критеріїв визначення суб'єктів перевірок контролюючими органами. Головною метою тут має бути максимально можливе зменшення впливу – людського фактору при визначенні об'єкта для перевірки, а також застосування сукупності багатофакторних вибірок. Створена у даних цілях Автоматизована система аналізу та управління ризиками потребує удосконалення і інформаційного наповнення бази даних новими профілями ризику. Саме за допомогою даної системи відповідні підрозділи Управління податкового та митного аудиту зможуть перейти до автоматизації вибору об'єктів перевірки.

Використання інформаційних технологій є досить ефективним інструментом керування ризиками. Автоматизована система дозволяє

створити національну базу даних про всіх учасників торговельних відносин, угодах та умовах переміщення товарів, а також сформувати ризики порушення митних правил та моделі селекції в системі.

Забезпечення єдиних стандартів обміну даним на міжвідомчому рівні між

українськими правоохоронними та іншими відповідальними органами, які провадять моніторинг і контроль зовнішньоекономічних операцій, а також володіють оперативною інформацією, сприятиме подоланню або зменшенню бюрократичних, часових, технологічних та матеріальних витрат. Потребує спрощення і процедура надсилання запитів до митних органів інших держав, яка в Україні є надзвичайно тривалою.

Отже, основним завданням, яке стоїть перед нашою державою на даний момент, є створення таких регулятивних механізмів, у тому числі і в системі митного контролю та митного аудиту, що дозволить мінімізувати перешкоди до ведення господарської діяльності з одного боку, та забезпечити достатній рівень економічної безпеки держави з іншого. Реалізація заходів підвищення ефективності проведення процедур митного контролю на основі застосування методів аудиту та аналізу ризиків надасть можливість вирішити низку проблем, пов'язаних із захистом інтересів держави в частині протидії тіншовим обладкам, наповнення дохідної частини державного бюджету, а також дозволить спростити і прискорити оформлення товарів на кордоні.

Ще одним важливим кроком зі спрощення процедури митного контролю та підвищення його ефективності є впровадження інституту уповноважених (авторизованих) економічних операторів (далі - УЕО) для поліпшення якості та підвищення ефективності митного контролю.

Розроблена Всесвітньою митною організацією УЕО має на меті покращити контроль за безпекою ланцюга поставки товарів. Підприємство, яке демонструє високий рівень дотримання законодавства у своїй роботі, відповідає визначеним критеріям та отримало статус УЕО, отримує низку спрощень під час митного оформлення. До того ж запровадження УЕО – пряме зобов'язання України за Угодою про асоціацію з ЄС та одна з умов подальшої співпраці з МВФ.

Проте й до цього часу ВРУ не ухвалила законопроекти про внесення змін до Митного та Податкового кодексів України, що необхідні для запровадження інституту УЕО в Україні. Такий стан речей експерти з комітетів ВРУ пояснюють тим, що такий законопроект може містити

корупційні ризики та створювати передумови для отримання статусу УЕО недобросовісним бізнесом. Проте, за результатами опитування представниками рахункової палати США щодо ризиків впровадження УЕО в Україні, представники бізнесу оцінили ці ризики як мінімальні [2].

Водночас, було висловлено такі застереження щодо функціонування УЕО в Україні:

1. Нечіткість та незрозумілість норм законодавства, що регулює діяльність УЕО. Багато норм європейського права стосовно УЕО, які Україна має

імплементувати, мають не конкретизований або оціночний характер. Однак, у світовій практиці регулювання діяльності УЕО забезпечується великою кількістю допоміжних матеріалів та роз'яснень - рекомендації, керівництва та настанови ВМО та ЄС тощо. Очевидно, що за практичного впровадження інституту УЕО в Україні Уряду слід забезпечити наявність простих та зрозумілих рекомендацій для бізнесу з урахуванням європейського досвіду.

2. Необхідність надання митниці чутливої інформації, що становить комерційну таємницю. Переважна більшість бізнесу стурбована ризиками розголошення конфіденційної інформації, яка стане доступною митним органам, оскільки діючі УЕО та компанії, що претендують на такий статус, зобов'язані надавати митниці великий масив чутливої інформації про свою господарську діяльність.

Найбільш проблемними питаннями, що є суттєвими при запровадженні уповноважених економічних операторів в Україні на сьогодні залишаються:

- складність виконання критеріїв, яким має відповідати УЕО;
- необхідність проходження прискіпливої перевірки з боку митниці перед наданням статусу УЕО;
- суттєві фінансові та адміністративні витрати для відповідності критеріям УЕО;
- нечіткість та незрозумілість норм законодавства у сфері УЕО.

Для того, щоб інститут УЕО почав ефективно працювати в Україні, необхідне якнайшвидше прийняття на рівні законодавчої та виконавчої влади нормативно-правових актів з урахуванням норм законодавства ЄС.

Показовим є те, що на сьогодні країни, які вже запровадили інститут УЕО, активно на вимогу бізнесу аналізують можливість поширення переваг для УЕО на суміжні області, де вимагається безпечність та надійність, — зокрема, оподаткування, авіаційна безпека, безпечність та якість харчової продукції тощо. Наприклад, у Європейському Союзі для цілей ПДВ буде запроваджуватися статус «сертифікованого платника податків», аналогічний УЕО. Україні також варто звернути увагу на це зараз, а не чекати чергового відставання від економічних лідерів [3].

Таким чином впровадження інституту АЕО та прийняття відповідного законопроекту приведе до суттєвих спрощень митних формальностей для суб'єктів ЗЕД з високим рівнем довіри, які сформували її протягом тривалих років. Також з появою нової інституції почнеться закладання підвалин для майбутнього визнання органами країн ЄС статусу АЕО, що надається митними органами України, а це забезпечить участь українських операторів у формуванні, так званих, безпечних ланцюгів постачання товарів відповідно до вимог

Рамкових стандартів ВМО. Крім того впровадження АЕО сприятиме підвищенню здорової конкурентоспроможності українських підприємств на зовнішньому та внутрішньому ринках та поліпшенню іміджевої складової України у зовнішньоекономічних відносинах.

Література

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/4495-12>
2. Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законів України щодо запровадження механізму «єдиного вікна» та оптимізації здійснення контрольних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України. Закон України від 06.09.2018 № 2530. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2530-19#n5>.
3. Харкавий М.О. Прагматика і проблематика пост-митного аудиту у контексті модернізації системи митного контролю в Україні. *Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету*. 2014. Вип. 22(2). С. 250-256.

Петросюк Ігор

студент гр. ФМСм-11,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Гуцул І. А.

ВПЛИВ АВТОМАТИЗАЦІЇ МИТНИХ ПРОЦЕДУР НА ЕФЕКТИВНІСТЬ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний стан розвитку міжнародних відносин зумовлює необхідність впровадження в діяльність державних органів управління України визначених, апробованих і визнаних у світі інституційних норм, правил і процедур щодо державного регулювання ЗЕД, які, з однієї сторони, сприятимуть зростанню і зміцненню національної економіки, а з іншої, мають посилити провідну роль митних органів зі створення сталої та безпечної системи гармонізації митних тарифів й спрощення митного контролю.

Починаючи з 2012 року, відповідно до вимог МКУ, при визначенні форм митного контролю необхідно обов'язково використовувати Систему управління ризиками (далі СУР) та автоматизовану систему аналізу та управління ризиками (далі - АСАУР) [1].

Позитивний результат застосування АСАУР підтверджується досвідом роботи митних органів іноземних держав щодо застосування сучасних інформаційних технологій та вимагає від митної служби України суттєвих змін правил і процедур здійснення митного контролю й митного оформлення, і відповідно до цих змін - визначати стратегію митного контролю, виходячи із системи заходів оцінювання ризиків [2].

Упровадження АСАУР має на меті запобігти порушенням законодавства України з питань митної справи шляхом створення та використання сучасної системи митного адміністрування, забезпечення ефективного митного контролю, оптимального розподілу матеріальних та людських ресурсів митної служби України на найбільш важливих і пріоритетних напрямках роботи.

Основи та принципи митного контролю, які передбачають використання АСАУР, закріплені в Міжнародній конвенції зі спрощення гармонізації митних процедур Всесвітньої митної організації (Кіотська конвенція у редакції 1999 року), підписантом якої Україна є з 2011 року, зокрема:

- митний контроль обмежується мінімумом митних процедур, необхідних для забезпечення додержання митного законодавства;
- при виборі форм митного контролю використовується система керування ризиками;

- фіскальна служба застосовує метод аналізу ризиків для визначення осіб і товарів, включаючи транспортні засоби, що підлягають митному контролю, та обсяги сукупності заходів такого контролю;

- фіскальна служба використовує стратегію, що базується на системі заходів оцінки ймовірності недодержання законодавства [3].

АСАУР наразі має стати однією з основних складових роботи з приведення митних процедур в Україні у відповідність до критеріїв якості митного контролю та митного оформлення, передбачених стандартами Світової організації торгівлі. Такими стандартами є:

- скорочення часу митного оформлення;
- прозорість і передбачуваність роботи митних органів для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (далі - суб'єкти ЗЕД);
- партнерство у відносинах митних органів із суб'єктами ЗЕД.

Застосування АСАУР дозволило на практиці оптимально використовувати ресурси митних органів, не зменшуючи ефективності митного контролю, звільнити більшість суб'єктів ЗЕД від зайвого контролю.

Для вдосконалення митного регулювання та контролю в Україні необхідне швидке реформування ДФС України на основі злагодженої й скоординованої роботи органів виконавчої та законодавчої влади, що дозволить сформувати єдине бачення концепції розвитку митниці та забезпечити чітку й оперативну реалізацію її положень. Здійснення ефективних реформ наразі не можливе без застосування новітніх інформаційних технологій максимальної діджиталізації (оцифрування) митних формальностей та забезпечення роботи митниці в щонайбільше можливому автоматизованому режимі.

У сучасну цифрову еру, митниці практично всіх країн світу реалізують проекти, спрямовані на автоматизацію управлінських процесів та впровадження електронного документообігу. Автоматизація митних процедур на основі застосування сучасних інформаційних технологій на митниці дозволить суттєво прискорити випуск товарів, спростити контроль під час митного оформлення, зменшити вплив «людського фактору» та скоротити можливості для корупції. У сучасному світі наразі розвиваються технології митного оформлення за принципом «віддаленого декларування», яка здійснюється, зокрема, у країнах ЄС без наявності товарів з використанням механізмів «централізоване митне оформлення». Контроль правдивості даних заявлених при митному оформлення декларантом здійснюється на основі застосування методів ризик орієнтованого митного постаудиту після випуску таких товарів у вільних обіг.

Автоматизація митних процедур є ефективною, якщо здійснюється на всіх етапах митного оформлення, що вимагає перегляду і програмного

перепроєктування всіх бізнес-процесів. Саме це забезпечує розвиток ІТ-технологій та робить ймовірним автоматизацію процедур митного оформлення. Досить ефективним елементом таких технологій є здійснення повноцінного попереднього декларування, що забезпечує підрозділи митної служби необхідною інформацією для здійснення аналізу ризиків та прийняття рішення щодо виду та форми митного контролю, а також можливості випуску товару у вільний обіг ще до моменту фізичного перетину кордону товарами та транспортними засобами.

Зауважимо, що євроінтеграційні процеси України обумовлюють необхідність оптимізації та спрощення митного контролю на основі застосування СУР, яка дозволяє значно прискорити процедури митного оформлення товарів шляхом здійснення спрощеного митного контролю на вибірковій основі за рахунок концентрації уваги митних органів на високо ризикових зовнішньоекономічних операціях, що дозволяє спрощувати митні формальності для добропорядних суб'єктів ЗЕД. Митні органи застосовують СУР для визначення таких товарів, транспортних засобів, документів і осіб, які підлягають митному контролю у першочерговому порядку.

Література

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/4495-12>
2. Кийда Л.І. Реформування державної служби в умовах інтеграції до світового простору. *Теорія та практика державної служби: стратегія реформ 2020: матер. міжнар. наук.-практ. конф. 11 листопада 2016 р.*, Дніпро. Дн.: ДРІДУ НАДУ, 2016. С.171-173.
3. Андрушко А.П. Імплементация іноземного досвіду здійснення митного постаудиту в Україні: проблеми та перспективи. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2017. № 2 (17). С.214-220.

Погонець Володимир

студент гр. ФМСм-11,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Гуцул І. А.

ШКІДЛИВИЙ ВПЛИВ КОНТРАБАНДИ ТА СПОСОБИ БОРОТЬБИ З НЕЮ

Проблеми, які стосуються порушення митних правил та контрабанди в Україні, набули значної актуальності і боротьба з цими негативними явищами є одним із першочергових завдань держави у справі захисту її економічних інтересів. Державні програми боротьби з митними правопорушеннями, запроваджені урядом України в останні роки, передбачають створення правоохоронної системи, включаючи прийняття рішучих заходів не лише для вдосконалення боротьби з контрабандою та порушенням митних правил безпосередньо на кордоні, а також створення умов, що перешкоджають перевезенню та реалізації незаконно ввезених товарів на внутрішньому ринку України. З цією метою пропонується об'єднати зусилля правоохоронних, контрольних і митних органів у межах наданих повноважень та компетенції для виконання спільного завдання – захисту економічних інтересів України у митній сфері.

Розкриття самого поняття «порушення митних правил» має значення для визначення та характеристики правових засад функціонування митної системи, та відповідно – розвитку митного законодавства, митно-правової науки. Доречно зазначити, що відповідно до ст. 4 ч. 28 МКУ, митні правила являють собою встановлений порядок переміщення товарів, комерційних транспортних засобів через митний кордон України, пред'явлення їх органам доходів і зборів за митний контроль і митне оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем, чи контроль за якими покладено на митних органів [1].

Об'єктами порушень митних правил можуть виступати: порядок застосування митного режиму; порядок митного контролю; порядок митного оформлення товарів і транспортних засобів; порядок обкладання податками і зборами та їх сплатою; порядок надання митних пільг і користування ними. Суб'єктивна сторона порушення митних правил характеризується психічним ставленням суб'єкта правопорушення до протиправної дії (бездіяльності) та її наслідків. Суб'єктивне ставлення може бути у двох формах – у формі умислу та необережності.

Поряд з цим, доцільно виділити причини, що породжують виникнення митних правопорушень (рис. 1.)

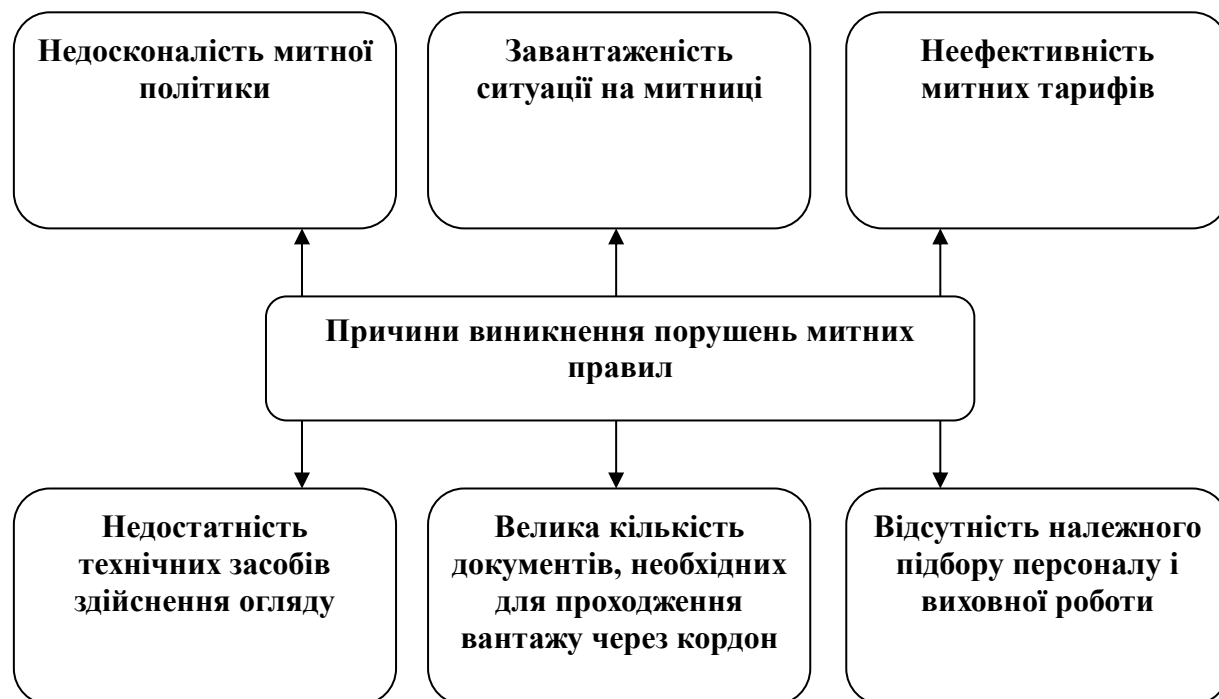

Рис. 1. Основні причини виникнення порушень митних правил.

На нашу думку, однією з головних причин, що найбільш суттєво впливає на загальний рівень контрабанди, є корупція. Так аналіз статистичних даних Державної фіскальної служби України свідчить про те, що основними підставами для складення щодо працівників митних органів адміністративних протоколів про корупційні діяння або порушення спеціальних обмежень, передбачених чинним законодавством України у 2014 р. були: незастосування заходів тарифного та нетарифного регулювання при переміщенні окремих груп товарів через митний кордон України; незаконне одержання особою, уповноваженою на виконання функцій держави, матеріальних благ, сприяння, використовуючи своє службове становище, юридичним особам у здійсненні ними підприємницької діяльності, надання незаконних переваг юридичним особам під час прийняття рішень; порушення технологічних схем порядку проведення митного контролю й митного оформлення при переміщенні товарів і транспортних засобів через митний кордон України; недотримання вимог чинного законодавства під час надання дозволу на здійснення митного оформлення із застосуванням тимчасової митної декларації; порушення порядку процесуальних дій у справах про порушення митних правил; надання неповної інформації на запити правоохоронних органів; недотримання вимог ст. 90 Митного кодексу України щодо заборони заповнення посадовими особами митних органів граф вантажної

митної декларації, заповнення яких належить до компетенції декларанта; надання недостовірної або неповної інформації при декларуванні доходів членів сім'ї тощо [1].

Поряд з цим, протиправній діяльності сприяють, насамперед, високі ставки ввізного мита, акцизних зборів та податку на додану вартість. Практично кожна ставка ввізного мита, яка перевищує 10-15% митної вартості, робить імпорт неефективним. І у разі попиту на цю продукцію на ринку провокує суб'єктів ЗЕД до пошуку схем ввезення, які не передбачають сплату ввізного мита, акцизних зборів та податку на додану вартість. Така продукція на національному ринку є більш конкурентоспроможною, ніж аналогічна продукція національного походження. У зв'язку з цим зниження ставок ввізного мита, акцизного збору та податку на додану вартість створить належні умови для діяльності на національних ринках, усуне передумови для нелегального імпорту та переорієнтує товаропотоки у легальний обіг [2].

До найпоширеніших протиправних дій належать: незаконне звільнення вантажів від митного огляду; оформлення документів про вивезення за межі території держави товарів, що мали переміщуватися через територію України транзитом, але були реалізовані в Україні; опломбування транспортних засобів без огляду вантажу; оформлення подвійних митних документів; заниження митної вартості товару; здійснення митного оформлення неіснуючих або з умисно завищеною вартістю вантажів на експорт, що дає можливість незаконно відшкодувати з державного бюджету податок на додану вартість.

За порушення митних правил можуть бути накладені такі адміністративні стягнення [1] попередження, штраф, конфіскація товарів, транспортних засобів комерційного призначення – безпосередніх предметів порушення митних правил, товарів зі спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувались для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, транспортних засобів, що використовувались для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

Варто зауважити, що попередження та штрафи можуть застосовуватися тільки як основні адміністративні стягнення за порушення митних правил. Конфіскація товарів застосовується як основне та додаткове адміністративне стягнення.

Система адміністративних стягнень, передбачених у главі 68 Митного кодексу України, включає різні за характером і правовими наслідками санкції, що дає змогу використати їх диференційовано з урахуванням характеру вчиненого порушення митних правил, особистості правопорушника. Кожна стаття гл. 68

МКУ «Види порушень митних правил та відповідальність за такі правопорушення» містить чіткі вказівки про міру стягнення, яка підлягає застосуванню за вчинення передбаченої нею дії. Орган, що розглядає справу про порушення митних правил, може призначити тільки те адміністративне стягнення, яке вказане в санкції статті.

На сьогодні відповідальність залишається важливим засобом стримування суб'єктів тих чи інших суспільних відносин від вчинення правопорушення та забезпечує здійснення їхньої діяльності в межах норм чинного законодавства України. Суттєвим досягненням нового Митного кодексу України у сфері боротьби із митними правопорушеннями стала декриміналізація контрабанди та збільшення матеріального навантаження на правопорушників.

Основні чинники, які обумовлюють існування контрабандної діяльності: низький рівень забезпеченості населення, високий рівень безробіття в країні та прикордонних регіонах, де контрабанда для значної частини мешканців перетворилася на основне джерело доходів; недосконалість митного та податкового законодавства; висока прибутковість цього виду злочинного бізнесу; «прозорість» державного кордону з країнами СНД; недостатньо ефективний рівень митного та прикордонного контролю; недосконалість державної системи контролю за походженням і реалізацією продукції та сплатою податків.

Отже, для покращання взаємодії правоохоронних органів по протидії контрабанді необхідно:

- облаштувати всі пункти пропуску через державний кордон України відповідною інформаційною системою;
- запровадити міжвідомчу базу даних правоохоронних органів про осіб, причетних до створення та діяльності фіктивних підприємств;
- запровадити міжвідомчий моніторинг діяльності суб'єктів господарювання, які здійснюють експортно-імпорتنі операції;
- організувати комплексний контроль за реалізацією товарів на внутрішньому ринку держави;
- покращити рівень технічного оснащення пунктів пропуску через державний кордон України, зокрема засобами об'єктивного контролю тощо.

Комплексний підхід до боротьби з незаконним обігом підакцизних товарів є одним із пріоритетів у роботі Державної митної служби України. Зусилля даного органу спрямовано не лише на вилучення з обігу контрафактної продукції, а й на попередження їх появи – знешкодження підпільних виробництв і нелегальних каналів збуту.

Література

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *Відомості*

Верховної Ради України. 2012. № 44–45, 46–47, 48. Ст. 552.

2. Хомутянський В.В. Міжнародне співробітництво України з питань протидії митним правопорушенням в умовах євроінтеграційних процесів. *Науковий вісник публічного та приватного права. 2019. Вип. 1. С. 116–124.*

3. Гуцул І.А. Особливості боротьби з митними правопорушеннями в Україні. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво: зб. наук. праць. 2012. № 24 (II). С. 15-21.*

Ребров Любомир

студент гр. ФМСм-11,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Гуцул І. А.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АВТОМАТИЗАЦІЇ МИТНОГО КОНТРОЛЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Слід зазначити, що у разі виникнення проблемних або спірних питань в процесі контролю товарів у пунктах пропуску через державний кордон за принципом «єдине вікно» митні органи зобов'язані негайно інформувати Департамент організації митного контролю Державної митної служби України. Запровадження зазначених принципів та технологій роботи на митницях значною мірою сприяють гуманізації та спрощенню режиму контролю за переміщенням громадян і вантажів через пункти пропуску. Водночас технологічні схеми пропуску потребують постійного та системного вдосконалення з урахуванням тенденцій митної політики та світового досвіду функціонування митних органів.

Метою митного оформлення є забезпечення дотримання встановленого законодавством України порядку переміщення товарів через митний кордон України, а також забезпечення статистичного обліку ввезення на митну територію України, вивезення за її межі і транзиту через її територію товарів.

Декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою точних відомостей про товари, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення. Існує три форми декларування: письмова, усна, шляхом вчинення дій. При застосуванні письмової форми декларування можуть використовуватися як на паперовому носії, так і електронні документи. Електронне декларування здійснюється з використанням електронної митної декларації, засвідченої електронним цифровим підписом, та інших електронних документів або їх реквізитів у встановлених законом випадках.

Міністерство фінансів визначає правила заповнення, подання та використання митної декларації для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності, під час здійснення митного оформлення товарів, що переміщуються ними через митний кордон України в ручній поклажі, супроводжуваному й

несупроводжуваному багажі в порядку, передбаченому для громадян на паперовому носії [1]. При цьому, згідно з чинним законодавством митна декларація та інші документи, подання яких органам доходів і зборів передбачено Митним кодексом України, оформлені на паперовому носії та у вигляді електронних документів, мають однакову юридичну силу [2].

Тому, зважаючи на розвиток сучасних технологій декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності, під час здійснення митного оформлення товарів, що переміщуються ними через митний кордон України в ручній поклажі, супроводжуваному й несупроводжуваному багажі в порядку, передбаченому для громадян, пропонуємо здійснювати за допомогою технологій «Смарт-декларування-громадяни».

Таким чином, розробка та підключення до платформи «Смарт-митниця» модуля «Смарт-митниця-громадяни» дозволить значно скоротити час на декларування товарів, що переміщуються через митний кордон громадянами та логічно завершити диджиталізацію митних процедур. Загалом, впровадження сучасних цифрових технологій для обслуговування громадян в практику діяльності української митниці дозволить суттєво змінити відношення останніх до оцінювання діяльності митної системи України й до країни в цілому [3].

Література

1. Про затвердження форми митної декларації для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 травня 2012 р. № 431. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/431-2012-п>.
2. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/4495-12>
3. Кийда Л.І. Особливості захисту прав інтелектуальної власності митними органами ДФС України. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2016. №1. С. 161-170.

Сідляр Вікторія

канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Пискливець Мар'яна

студентка гр. ФМ-22,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПОДАТКОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ

Діджиталізація є суттєвою складовою фіскального простору, вона впливає на підвищення ефективності функціонування системи оподаткування та сприяє розвитку сучасних технологій. Цифрова трансформація податкових технологій та впровадження новітніх цифрових рішень у податкову сферу сприяє зменшенню податкового навантаження на платників податків за умови покращення ефективності процесів справляння податків.

Сьогодні існують електронні сервіси, що надають можливість суб'єктам господарювання оперативно, швидко та зручно отримувати інформацію та взаємодіяти з податковими органами. Однак, для забезпечення сталого високого рівня діджиталізації, необхідно постійно адаптуватися до динамічного середовища, що характеризується постійними змінами і викликами у сфері технологій та інформаційної безпеки.

У сучасному розумінні діджиталізація охоплює комплексний процес автоматизації, цифрової обробки даних та впровадження електронних систем, які дозволяють зберігати, обробляти, передавати та аналізувати інформацію у цифровому форматі. Мета діджиталізації полягає в поліпшенні ефективності, збільшенні швидкості, зручності та якості надання послуг, а також у впровадженні нових можливостей та інновацій. Діджиталізація сприяє створенню цифрового середовища, де інформація стає легко доступною, а обмін даними здійснюється швидко та безпечно. Крім того, цей процес сприяє покращенню прозорості та ефективності управління, підвищенню рівня інноваційності та конкурентоспроможності суб'єктів, що використовують цифрові технології у своїй діяльності.

Розглядаючи діджиталізацію податкових технологій ведення бізнесу потрібно розуміти, що це процес використання цифрових технологій та забезпечення ефективної обробки та передачі податкової інформації між суб'єктами господарювання та податковими органами, який підвищує якість та швидкість процесів оподаткування. Під час ведення бізнесу платник податків постійно повинен співпрацювати з податковими органами, а застосування

сучасних цифрових технологій дозволяє вдосконалити цю взаємодію, зокрема за допомогою онлайн-сервісів. Так, наприклад, застосування Електронного кабінету платника податків дозволяє платнику працювати з органами податкової служби в режимі реального часу. Електронний кабінет платника податків є захищеним, персоналізованим та безпечним електронним сервісом, який забезпечує безконтактні способи взаємодії платників податків з органами ДПС з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій [1].

Слід зазначити, що застосування сучасних технологій значно покращують комунікацію платників податків з податковими органами. Зокрема, значущими та корисними інструментами з позиції оптимізації процесів оподаткування є податкові консультації платників податків, які можна отримати, зокрема, і в електронній формі. Вони забезпечують доступ платників податків до професійної консультаційної підтримки та роз'яснень щодо питань оподаткування, надаючи можливість одержати необхідну безплатну допомогу в зручному форматі. Крім того, офіційний сайт податкових органів є платформою, де публікуються узагальнюючі консультації, спрямовані на комплексне пояснення податкових правил та процедур і сприяють забезпеченню ясності та однозначності в розумінні податкових зобов'язань та відповідальності платників.

Як відомо, у сучасному світі однією з помітних тенденцій є активне впровадження та розвиток цифрових технологій у роботу податкових органів багатьох країн світу. Податкова служба України також заявляє про свої стратегічні цілі, які передбачають розвиток цифровізації. Для формування іміджу податкових органів як сервісної служби європейського рівня з високим рівнем довіри в суспільстві, передбачено розвиток зручних та доступних сервісів для платників, а також системи зворотного зв'язку з ними [2].

Враховуючи позитивні зміни щодо впровадження цифрових технологій та електронних сервісів у вітчизняну податкову практику, слід визнати, що у міжнародному порівнянні цього недостатньо, адже діджиталізація стрімко розвивається, що створює нові виклики. Для прикладу, в Україні система онлайн-подання податкової звітності зводиться до оцифрування паперової версії декларації з незначними додатковими можливостями, наприклад, автоматичного розрахунку та заповнення окремих даних. Доцільними є запровадження технології попереднього декларування та використання інтерактивних онлайн-систем, які б забезпечували заповнення звітності, супутнього консультування платника, можливість подання звітності та сплату податків онлайн [3].

При визначенні напрямків діджиталізації податкових технологій ведення бізнесу в Україні, слід підкреслити необхідність особливої уваги тим технологіям, що сприяють підвищенню ефективності та автоматизації процесів

комунікації між платниками податків та податковими органами, а також запобіганню й протидії податковим правопорушенням.

Література

1. Наказ Державної податкової адміністрації України від 10.04.2008 № 233 «Про подання електронної податкової звітності». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0320-08>.
2. Наказ ДПС України від 22.11.2021 № 965 «Про затвердження місії та Стратегічного плану Державної податкової служби України на 2022 – 2024 роки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0965912-21#Text>.
3. Марченко Л. Діджиталізація системи податкового адміністрування в Україні з урахуванням досвіду розвинених країн світу. *Економічний аналіз*. 2022. Том 32. № 4. С. 131-134.

Стецюк Катерина

студентка гр. ФМСзмп-11

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Іванова А.М.

ПОТЕНЦІЙНІ ЗАКОНОДАВЧІ НОВАЦІЇ ОПОДАТКУВАННЯ ІМПОРТУ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Відповідно до діючої моделі при розмитненні транспортного засобу сплачується акцизний податок, який перераховується до спеціального фонду Державного бюджету України, ввізне мито, яке перераховується до спеціального фонду Державного бюджету України, податок на додану вартість, який перераховується до загального фонду Державного бюджету України, та при першій державній реєстрації збір на обов'язкове державне пенсійне страхування, який перераховується до загального фонду Державного бюджету України.

Тобто, при розмитненні та реєстрації легкового автомобіля, громадяни сплачують чотири окремі податки та збори, що, на думку авторів законопроекту 7466 [1] створює зайву бюрократичну процедуру, яка є незрозумілою та обтяжливою для громадян.

Для вирішення цього питання у Верховній Раді України зареєстровано два законопроекти 7466 [1] та 7468 [2]. Перший із наведених законопроектів встановлює новий механізм розрахунку податкових платежів при імпорті автомобілів, а другий передбачає розмитнення через Єдиний державний вебпортал електронних послуг.

Оскільки, одним із завдань держави є створення простих та зрозумілих процедур, за яких особа може без зайвих зусиль отримати ту чи іншу послугу, пропонується удосконалити та спростити наявну на сьогодні процедуру оподаткування при розмитненні транспортного засобу, шляхом впровадження нової формули розмитнення транспортного засобу, відповідно до якої не буде братись до уваги вартість транспортного засобу.

Так, формула залежатиме від віку, типу двигуна, об'єму двигуна та ексклюзивності транспортного засобу. При цьому, власник транспортного засобу буде сплачувати акцизний податок та податок на додану вартість.

Важливим аргументом впровадження запропонованої законопроектом моделі є ліквідація можливості маніпулювання з вартістю автомобіля, корупційної складової на митниці під час визначення митної вартості автомобіля, від якої рахуються всі податки та збори.

Так, при запровадженні нової моделі ліквідуються схеми із:

- зазначення неіснуючих пошкоджень та несправностей автомобіля;
- зміна модифікації автомобіля;
- підробка договорів купівлі-продажу автомобіля (купчі, інвойсів);
- зміна показників одометру (штучне збільшення або зменшення пробігу автомобіля).

За даними аналізу Всеукраїнської асоціації автоімпортерів та дилерів нова модель оподаткування та митного оформлення легкових автомобілів за їх ввезення в Україну призведе до стимулювання ввезення автомобілів віком від 5 до 15 років, оскільки пропонується розмір базової ставки акцизу обернено пропорційний віку автомобіля. Іншими словами, розмір акцизу на один і той самий автомобіль, але старший за віком, буде менше [3].

В асоціації вважають, що запропонований механізм обчислення податків та митних платежів не відповідає правилам СОТ щодо імплементації європейського законодавства стосовно визначення митної вартості як бази оподаткування ПДВ при ввезенні. Також наголошується, що це не відповідає екологічним стандартам, а скасування сплати пенсійного збору за першої реєстрації авто відповідно скоротить доходи держбюджету.

Все це може призвести до зменшення надходжень до держбюджету, оскільки такий підхід вдарить по офіційних імпортерах та дилерах, які є «білими» компаніями, тобто платять офіційну зарплату і не вдаються до мінімізації податків, а в перші місяці війни саме вони стали автомобільними донорами для ЗСУ та інших воєнізованих формувань.

Ми поділяємо думку про нелогічність новацій, які передбачають встановлення різниці у віці автомобілів при ввезенні фізичними та юридичними особами зі звільненням від стягнення ввізним митом, та необґрунтованість звільнення від ввізного мита окремих категорій транспортних засобів. Однак, вважаємо перспективним запровадження можливостей розмитнення легкових автомобілів через Єдиний державний вебпортал електронних послуг.

Література

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування транспортних засобів, що ввозяться на митну територію України : Проект Закону 7466 від 15.06.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39801>

2. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо оподаткування транспортних засобів, що ввозяться на митну територію України : Проект Закону 7468 від 15.06.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39803>

3. Асоціація автоімпортерів розкритикувала законопроект про розмитнення у Дії, який лобіює ринок вживаних авто. URL: <https://autoconsulting.ua/article.php?sid=53197>

Тимша Олег
студент гр. ФМСм-11,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль
Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Гуцул І. А.

МОНІТОРИНГ УПРАВЛІННЯ МИТНИМИ РИЗИКАМИ

Застосування механізмів управління ризиками передбачає не лише розробку та застосування заходів, направлених на мінімізацію ризиків, а й запровадження інструментів її моніторингу, які дозволяють визначити ефективність вжитих заходів з управління ризиками з метою коригування, за потреби, роботи системи.

Необхідність здійснення моніторингу застосування системи управління ризиками визначена також національним законодавством з питань митної справи. Так, відповідно до частини першої статті 363 Митного кодексу України одним із напрямів діяльності митних органів з оцінки та управління ризиками полягає у аналізі результатів та коригуванні вжитих заходів з управління ризиками. При цьому такі заходи включають:

1. здійснення контролю за практичною реалізацією заходів;
2. збір, оброблення та аналіз інформації про результати вжитих заходів з метою їх коригування та вдосконалення системи управління ризиками [1].

Рис. 1. Процес управління ризиками.

Джерело: [2].

На сьогодні в АСУР функціонує близько 100 різноманітних профілів

ризик, ефективна робота яких, зокрема, залежить від підрозділів митних органів, які уповноважені на наповнення профілів ризику, відповідають за підтримку в актуальному стані електронних баз даних, які є джерелом інформації (значень окремих індикаторів ризику та інших параметрів профілю ризику), та/або які були ініціаторами розробки окремого профілю ризику.

Так, окремі профілі ризику АСУР, як джерело інформації використовують інформаційні бази митних органів, у тому числі такі реєстри та програмно-інформаційні комплекси як: митний реєстр об'єктів прав інтелектуальної власності; програмно-інформаційний комплекс «Проведення у справах про порушення митних правил»; рішення про зміну коду товару згідно УКТ ЗЕД; рішення про коригування митної вартості тощо. Як правило такі інформаційні бази даних адмініструються/ведуться різними структурними підрозділами митних органів та різними посадовими особами таких органів. Тому для адекватної роботи профілів ризику, які використовують такі інформаційні джерела, важливим є підтримка їх в актуальному стані.

Основними показниками, які використовуються для оцінки управління ризиками, є селективність, результативність та економічна ефективність [3].

Селективність – це частка відібраних із застосуванням системи управління ризиками митних декларацій або переміщень через митний кордон України у пунктах пропуску від загальної кількості таких митних декларацій/переміщень для проведення додаткових митних формальностей.

Результативність – це частка митних декларацій або переміщень через митний кордон України у пунктах пропуску, по яких за результатами виконання митних формальностей, визначених в результаті застосування системи управління ризиками, виявлено невідповідності, розбіжності та/або порушення, які, в тому числі, призвели до відмови у митному оформленні або пропуску через митний кордон України.

Економічна ефективність – це сума додатково сплачених до бюджету митних платежів за результатами виконання митних формальностей, визначених в результаті застосування системи управління ризиками, у тому числі автоматизованої системи управління ризиками.

Варто зазначити, що показники селективності та результативності можуть розраховуватись у розрізі системи управління ризиками, її автоматизованої складової - автоматизованої системи управління ризиками та/або окремого профіля ризику. Щодо економічної ефективності, то з урахуванням існування ряду профілів ризику, направлених в першу чергу на ризики безпеки, контроль дотримання нетарифного законодавства і т.д., здійснення його розрахунку в розрізі різних профілів не є

репрезентативним. Тому розрахунок економічної ефективності доцільно здійснювати в цілому по автоматизованій системі управління ризиками та в розрізі митниць Держмитслужби. При цьому, селективність є досить специфічним показником, оскільки, дуже велике або дуже мале його значення не вказує на вищу або нижчу якість окремого профілю ризику або системи в цілому. Цей показник є важливим з точки зору попередньої оцінки доцільності застосування профіля ризику (при розробці профіля ризику, як правило, здійснюється попередній розрахунок його селективності, з урахуванням визначених індикаторів ризику та кількості митних декларацій або переміщень через кордон за попередній період; якщо селективність проекту профіля ризику не задовольняє вимоги, то переглядаються індикатори ризику з метою уточнення вибіркової здатності профіля) та контролю його роботи в процесі застосування (відстеження сплесків у роботі профіля, які, наприклад, можуть пов'язані зі зміною окремих значень індикаторів ризику, перевищення очікуваної селективності профіля ризику тощо). Під час застосування профіля ризику зміна селективності також може свідчити про зміни в структурі зовнішньоекономічних операцій, появу нових тенденцій тощо, і в будь-якому випадку використовується для визначення доцільності перегляду профіля ризику.

Комплексна автоматизована система моніторингу управління ризиками повинна забезпечувати можливість формування загальних звітів (основних показників) роботи системи управління ризиками, АСУР, окремого профіля ризику, інших інструментів управління ризиками, а також передбачати можливість формування розширених звітів (конкретних показників). Зазначений моніторинг повинен забезпечувати візуалізацію показників у вигляді графіків, діаграм, а також можливість експорту даних для подальшої роботи з ними.

Для додаткової оцінки системи управління ризиками та її складових пропонується також використовувати інформацію щодо кількості доданих посадовими особами митних органів митних формальностей, частки невиконаних митних формальностей (співвідношення кількості митних формальностей, по яких було прийнято рішення щодо їх невиконання, та загальної кількості визначених за результатами застосування системи управління ризиками та/або її складових митних формальностей), частки відкликаних (співвідношення кількості відкликаних декларантом митних декларацій та загальної кількості митних декларацій, які подавались до митного оформлення) та відмовлених (співвідношення кількості відмовлених митних декларацій та загальної кількості митних декларацій, які подавались до митного оформлення) митних декларацій, частки відмов у пропуску через митний кордон України (співвідношення переміщень, по яких було відмовлено у пропуску через

митний кордон, до загальної кількості переміщень).

Алгоритми виявлення аномалій у комплексній автоматизованій системі моніторингу управління ризиками мають передбачати направлення відповідних автоматичних сповіщень відповідальним користувачам системи для реагування. Такі аномалії можуть включати різку зміну селективності АСУР та/або профіля ризику у бік збільшення або зменшення, суттєву зміну результативності роботи АСУР та/або профіля ризику, часте відкликання митних декларацій одними і тими ж декларантами або часті відмови у митному оформленні при відсутності виявлення значних невідповідностей, розбіжностей або правопорушень (наприклад через технічні помилки) після спрацювання АСУР, велика кількість доданих посадовими особами митниць митних формальностей по окремих суб'єктах ЗЕД при відсутності або низькій результативності виконання таких митних формальностей, велика кількість митних формальностей, які додаються одними і тими ж посадовими особами при відсутності або низькій їх результативності тощо [4].

Підсумовуючи зазначене варто відмітити, що показники їх впровадження, з однієї сторони, відповідають міжнародним стандартам щодо селективності та результативності, а з іншої - говорять про те, що економічна ефективність їх застосування може бути суттєво вищою, зокрема, за рахунок більш раціонального використання спеціалізованими підрозділами рамкових профілів ризику АСУР, підвищення якості інформаційного забезпечення процесу управління митними ризиками. Так само більшою може бути частка протоколів про порушення митних правил, складених за результатами виконання митних формальностей, згенерованих АСУР по митних деклараціях, у разі налагодження ефективної взаємодії між різними підрозділами на центральному та регіональному рівнях, та імплементації міжнародних стандартів щодо проведення аналізу виявлених правопорушень.

Література

1. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
2. WCO Customs Risk Management Compendium / World Customs Organization. URL: <http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/risk-management-compendium.aspx>.
3. Звіт про виконання Плану роботи Державної митної служби України на перше півріччя 2020 року. URL: <https://customs.gov.ua/plani-ta-zviti-roboti>
4. Брендак А. І. Імплементація інформаційних технологій у контексті функціональної розбудови системи управління митними ризиками. *Митна безпека: науковий журнал*. 2020. Випуск 4. С. 10-19.

Титор Володимир

викладач кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль,

Копча Олександр,

студент гр. ФМСм-12,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ПРОЦЕДУРА СПІЛЬНОГО ТРАНЗИТУ (NCTS): ВЗАЄМОДІЯ ПРИ СТЯГНЕННІ ЗАБЕЗПЕЧЕНИХ ФІНАНСОВИМИ ГАРАНТІЯМИ БОРГІВ

Відповідно Додатку XV до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони [1], що набула чинності з 1 вересня 2017 року, визначено необхідність впровадження в законодавство України положень Конвенції Про процедуру спільного транзиту (далі-Конвенція) [2].

На даний час нашою державою належним чином завершено реалізацію комплексу національних правових та організаційно-розпорядчих заходів, спрямованих на долучення України до європейської транзитної системи, заснованої на нормах Конвенції [2]. Вказане підтверджується результатами роботи (червень 2022 року) фінальної оціночної місії Генерального директорату з питань оподаткування та Митного союзу Європейської комісії (DG TAXUD), якою відзначено, що Україна відповідає всім відповідним критеріям для приєднання до Конвенції [2], включаючи правові, структурні та IT - вимоги. Відтак ухвалене згодом з цього питання позитивне рішення формалізовано шляхом прийняття Закону України від 30.08.2022 № 2555-IX «Про приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту» [3] та початком повноцінного застосування в Україні Нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS) з 01 жовтня 2022 року.

Приєднання до Конвенції [2] з використанням системи NCTS, серед іншого, дозволяє Україні:

- запровадити в режимі реального часу обмін митною інформацією щодо транзитних товарів з 35-ма країнами-учасницями Конвенції [2], в тому числі отримувати достовірну інформацію про транзитні переміщення товарів, що прямують в Україну з країн-учасниць Конвенції, до моменту ввезення цих товарів на митну територію нашої держави;

- використовувати єдину митну декларацію та єдину фінансову гарантію, що будуть чинними при переміщенні товарів територіями договірних сторін Конвенції [2] від країни-відправлення до країни-призначення;

- запровадити спеціальні транзитні спрощення (загальна фінансова гарантія, звільнення від гарантії, авторизований вантажовідправник/вантажоодержувач, самостійне накладення пломб);

- запровадити зручні та конкурентні умови діяльності фінансових гарантів.

Вимога про використання системи фінансових гарантій для забезпечення сплати заборгованостей, пов'язаних з застосуванням процедури спільного транзиту, передбачена Главою IV («Гарантії») Доповнення I до Конвенції Про процедуру спільного транзиту [2].

Згідно з ст. 10 Доповнення I до Конвенції [2] суб'єкт процедури повинен надати гарантію для забезпечення сплати боргу, який може виникнути щодо товарів, поміщених під процедуру спільного транзиту.

Гарантія надається як індивідуальна так і загальна гарантія. Індивідуальна гарантія покриває одну транзитну операцію (за однією декларацією) та не може використовуватися повторно.

Індивідуальна гарантія повинна покривати суму боргу, який може виникнути, розраховану на основі найвищих ставок митних платежів, що застосовують до товарів такого ж типу (ст. 18 Доповнення I до Конвенції [2]).

Загальна гарантія покриває декілька транзитних операцій у формі зобов'язання, наданого гарантом, у разі застосування спрощення (використання загальної гарантії чи звільнення від гарантії).

При цьому вивільнена після завершення окремої транзитної операції частина суми загальної фінансової гарантії, що резервувалася за такою операцією, стає доступною для наступних транзитних операцій.

З набранням 01.10.2022 чинності Законом України від 15.08.2022 № 2510-ІХ «Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання глави 5 розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [4] гарантом (ст. 316 Митного кодексу України (далі – МКУ) [5]) в оновленій редакції) можуть виступати банки, страховики, фінансові компанії, які мають право на провадження діяльності з надання гарантій. Вказані установи при цьому мають відповідати умовам, передбаченим ст. 316 МКУ та бути включеними до Реєстру гарантів NCTS. Чинний на сьогодні національний Реєстр фінансових гарантів розміщено на офіційному веб-сайті Держмитслужби у розділі «Статистика та реєстри» (<https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri>).

Положення ст. 12 Доповнення I до Конвенції [2] передбачають, що гарант зобов'язується сплатити забезпечену суму боргу, що може виникнути щодо товарів, які поміщуються під процедуру спільного транзиту.

Взаємна допомога при стягненні за вимогами стосовно погашення боргів, пов'язаних з операцією спільного транзиту, регламентується Доповненням IV до Конвенції про процедуру спільного транзиту [2].

При цьому положення Доповнення IV до Конвенції [2] зумовлюють потребу їхньої відповідної нормативно - правової реалізації на національному рівні, зокрема, щодо правового визначення питань взаємодії митних органів України та національних фінансових гарантів з іноземними учасниками цієї Конвенції [2] в частині інформаційного обміну та виконання запитів стосовно стягнення боргів.

Зважаючи на вищевикладене, в процесі розгортання в Україні системи фінансових гарантій для забезпечення сплати заборгованостей, пов'язаних з застосуванням процедури спільного транзиту доцільно запропонувати:

1. Врахувати зарубіжний досвід організації взаємної допомоги при процедурі спільного транзиту.

2. Встановити раціональне оперативне співробітництво, координацію та обмін інформацією з іншими митними організаціями, особливо в сусідніх країнах, з метою управління транзитними операціями та їх відстеження.

3. Продовжити, з урахуванням очікуваного оновлення редакції Доповнення IV до Конвенції [2], подальші наукові розвідки стосовно напрямів удосконалення комплексу правових та організаційних заходів у здійсненні взаємної допомоги при процедурі спільного транзиту в Україні.

Література

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: міжнародний документ від 27.06.2014/ База даних «Законодавство України». ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення 10.05.23).

2. Конвенція Про процедуру спільного транзиту: міжнародний документ від 20.05.1987/ База даних «Законодавство України». ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#Text (дата звернення 10.05.23).

3. Про приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту: Закон України від 30.08.2022 № 2555-IX/ База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2555-20#Text>. (дата звернення 10.05.23).

4. Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання глави 5 розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони:

Законом України від 15.08.2022 № 2510-IX / База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2510-20#Text> (дата звернення: 10.05.2023).

5. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI /База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/4495-17> (дата звернення: 10.05.2023).

Фільварочний Валентин

студент гр. ФМСм-11,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Гуцул І. А.

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РЕЗУЛЬТАТИ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

Напрями митної політики є основою для формування засад митного регулювання. Крім того, митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності практично відбувається під час розробки та затвердження норм митного законодавства. Це дуже важливо для розуміння зв'язку митного регулювання та митного контролю. Іншим способом, ніж затвердженням на законодавчому рівні порядку функціонування суспільних відносин, не може відбутись державне регулювання, ані в митній, ані в будь-якій іншій сфері.

В свою чергу, як вже було зазначено, саме за допомогою митного контролю, забезпечується дотримання митного законодавства під час переміщення товарів через митний кордон. Як митний контроль забезпечує реалізацію заходів митного регулювання, так і митне регулювання може містити норми, які ускладнюють (іноді унеможливають) проведення митного контролю, або не дозволяють митному контролю забезпечити досягнення мети митної політики.

Встановивши взаємозв'язок митної політики, митного регулювання та митного контролю, важливо дослідити, як він співвідноситься з зазначеною системою «організація-здійснення-оцінювання результатів» безпосередньо митного контролю. На нашу думку, ще на етапі обрання напрямів митної політики та розробки відповідно до них заходів митного регулювання (тарифного і нетарифного), відбувається організація митного контролю. Здійснення митного контролю відбувається під час реалізації митними органами своїх функцій, які разом із засадами митного регулювання також затверджуються на законодавчому рівні. Функціонування митного контролю не може відбутись без його здійснення конкретними суб'єктами. Це очевидно, і водночас вкрай важливо для подальшої практичної оцінки здійснення митного контролю та впливу структури і завдань митних органів на його результати. Безпосередньо оцінювання митного контролю здійснюється з метою визначення його здатності забезпечити дотримання норм митного законодавства. Водночас якщо самі норми митного законодавства створюють умови для його порушення, або не враховують необхідні аспекти проведення митного контролю, то проблема не в неякісному його здійсненні, а необхідності перегляду законодавчих норм [1].

Оцінюючи результати митного контролю (наслідки відсутності порушень митного законодавства) та співставляючи їх із метою митної політики, важливо

визначати причини їх невідповідності:

1) або заходи митного регулювання, які відображені в митному законодавстві, не є дієвими;

2) або митний контроль здійснюється неякісно.

Також зауважимо, що оцінка митного контролю відбувається, в першу чергу, для врахування виявлених недоліків при розробці більш дієвих його форм та методів, вдосконаленні норм митного законодавства, плануванні необхідних витрат на діяльність митних органів. В цьому контексті зауважимо, що в даному дослідженні розглядатиметься діяльність тих державних органів, які безпосередньо забезпечують реалізацію зазначених завдань при оцінці митного контролю.

Розуміння різниці між реальними результатами відсутності порушень митного законодавства та інформацією про їх відсутність (або наявність) є передумовою для оцінки митного контролю, а також протидії корупції в органах митного контролю [2].

Головним результатом митного контролю можна вважати відсутність порушень митного законодавства. Водночас в кінцевому підсумку, під результатами митного контролю варто розуміти наслідки відсутності таких порушень, а саме:

1) своєчасність та повноту нарахування та надходження митних платежів до бюджету;

2) збільшення пропускної спроможності кордонів;

3) зменшення обсягів контрабандних та контрафактних товарів;

4) оптимізація витрат держави на діяльність органів митного контролю.

Розглянемо також перелік факторів, які впливають на результати митного контролю:

1) в частині організації: а) розробка науково обґрунтованих напрямів митної політики із врахуванням можливості їх практичної реалізації за допомогою митного контролю та наявних адміністративних та фінансових ресурсів; б) розробка та впровадження засад митного регулювання шляхом створення ефективного та узгодженого митного законодавства, що впливає на здатність здійснювати дієвий, результативний та ефективний митний контроль;

2) в частині здійснення: а) налагоджена діяльність органів митного контролю, яка залежить від структури, функцій і завдань митних органів та безпосередньо впливає на результати митного контролю, оскільки відповідно до ст. 318 МКУ митний контроль здійснюється виключно «органами доходів і зборів» та йому підлягають всі товари та транспортні засоби, які перетинають митний кордон; б) проведення дієвих видів і форм митного контролю із врахуванням сучасних тенденцій у сфері зовнішньої торгівлі та змін митного

законодавства, які можуть як зменшувати, так і збільшувати кількість митних ризиків; в) вплив корупційної складової на діяльність митних органів [3];

3) в частині оцінювання результатів: а) розробка засад функціонування системи державного фінансового контролю в цілому, а в його складі – митного, яка безпосередньо впливає на структуру органів митного контролю в частині наявності (або відсутності) підрозділів внутрішнього аудиту, а отже витрат державного бюджету на їх утримання; б) узгодженість функцій органів державного фінансового контролю, в першу чергу, зовнішнього та внутрішнього, до повноважень яких, серед іншого, належить контроль за діяльністю митних органів, безпосередньо впливає на навантаження митних органів в контексті проведення контрольних заходів щодо оцінки їх діяльності; в) якість співпраці органів митного контролю та органу державного зовнішнього фінансового контролю в частині його здатності моніторити стан виконання наданих рекомендацій за результатами проведених заходів; г) швидкість врахування виявлених недоліків митного контролю при розробці напрямів митної політики та змін митного законодавства [4].

В контексті дослідження засад організації митного контролю проаналізуємо способи митного регулювання зовнішньоекономічних відносин. Саме від обрання того чи іншого виду митного регулювання в рамках обраного курсу митної політики залежать форми та заходи митного контролю. Під час реалізації державою митної політики виникають митні відносини. Конкретизуючи дане поняття, зауважимо, що це – взаємозв'язки, що виникають в суспільстві між державою, іноземними країнами, суб'єктами ЗЕД (юридичними та фізичними особами) під час переміщення через державний митний кордон товарів (робіт, послуг), транспортних засобів та фізичних осіб. Важливою умовою виникнення митних відносин є здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Література

1. Каленський М. Митний контроль у системі фінансового контролю в Україні. *Вісник Академії митної служби України*. 2010.
2. Ткачик Ф.П. Сучасні орієнтири вдосконалення митного контролю в Україні. *Всеукраїнський науково-виробничий журнал*. 2013. № 39.
3. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/4495-12>
4. Митний контроль як один із засобів виявлення правопорушень у сфері митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2016. Том 1. № 2.

Черняк Роман

студент гр. ФМСм-12

Клімов Дмитро

студент гр. ФМСм-12

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Кізіма А.Я.

МИТНІ РИЗИКИ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

Розглядаючи зміст поняття ризику, доцільно відмітити, що вони присутні у всіх сферах життя людини і зазвичай викликані різними факторами, які досить часто можуть і не залежати від дій людини. На наш погляд для ризиків характерним є наявність невизначеності. Це підтверджує і наступне визначення І.Ю. Івченка, який надає два визначення ризику: «Ризик – це діяльність, пов’язана з подоланням невизначеності в ситуації неминучого вибору, у процесі якого є можливість кількісно і якісно визначити імовірність досягнення передбачуваного результату, невдачі і відхилення від мети. Ризик – це подія (діяння, вчинок), здійснювана в умовах вибору в надії на сприятливий результат, коли у випадку невдачі існує небезпека опинитися в гіршому становищі, ніж до вибору» [1, с. 21]. Говорячи про ризики у митній сфері, загальноприйнято вважати, що у ній існує велика кількість ризиків, які пов’язані як з суб’єктивними факторами, такими як, наприклад, кваліфікація працівників митних органів, від якої залежить правильність оформлення товарів при перетині митного кордону, так і об’єктивними факторами, наприклад війна, що призводить до послаблення зовнішньоекономічних зв’язків і відповідно обсягів експорту та імпорту, зменшенню товаропотоків через кордон.

В основному нормативно-правовому документі, який регулює митну діяльність у країні – Митному кодексі (ст. 361), вказано, що під ризиком розуміється «ймовірність недотримання вимог законодавства України з питань митної справи» [2]. При цьому основними причинами його виникнення є недотримання митного законодавства, внаслідок чого виникає велика кількість митних правопорушень.

Серед вітчизняних вчених існує велика кількість визначень митного ризику, зокрема «митний ризик – це кількісна величина митного виклику у вигляді певної оцінки чи ймовірності реалізації наявної або потенційної митної загрози з погляду усвідомленої можливості виникнення митної шкоди, при цьому ймовірність реалізації загрози має збалансовано розраховуватися на підставі комплексної оцінки показників імовірності реалізації конкретної загрози як у

зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі» [3, с. 181].

Наявність широкого кола митних правопорушень призвело до необхідності контролю зі сторони держави, шляхом надання певних повноважень відповідним органам, зокрема Державній митній службі, внаслідок того, що вони створюють небезпеку стосовно, наприклад, недоотримання митних платежів, які є основою формування митних доходів бюджетів і важливість яких збільшується в умовах кризових явищ, наприклад війни.

Основним суб'єктом митної діяльності в Україні, і відповідно митного контролю, є Державна митна служба, основний наголос у роботі якої ставиться на боротьбі з порушеннями у митній сфері суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності відповідно до існуючого митного законодавства, зокрема основного документу – Митного кодексу України.

Ще однією специфічною умовою виникнення ризиків у митній сфері, є те, що існують розбіжності у законодавствах різних країн, з якими зв'язана митна діяльність суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, національних особливостях у проведенні митного контролю, правилах тарифного та нетарифного регулювання.

Якщо говорити про суб'єктів митних ризиків, то до них можна віднести з однієї сторони Державну митну службу, зокрема її посадових осіб і з іншої – суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. До об'єктів відноситься сам ризик, який виникає внаслідок впливу різних факторів на процес митної діяльності в країні.

Таким чином, митні ризики об'єктивно присутні у митній діяльності і вимагають до себе пильної і постійної уваги з боку держави, зокрема Державної митної служби України, зважаючи на те, що вони є причиною порушень у митній сфері і ведуть до таких негативних фактів як недоотримання митних платежів, контрабанди тощо.

Література

1. Івченко І.Ю. Економічні ризики: Навчальний посібник. Київ: «Центр навчальної літератури». 2004. 304 с.
2. Митний кодекс України: від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
3. Калінеску Т.В., Недобега О.О., Альошкін В.С. Митна безпека : підручник. Северодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2014. 336 с. https://www.polessu.by/sites/default/files/sites/default/files/02per/03document/435_1.pdf

Яцюк Олександр

аспірант кафедри фінансів ім. С.І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах господарювання ефективність фінансової політики у будь-якій країні значною мірою визначається вибором правильних підходів до реалізації державою управління таким важливим елементом фінансової системи як фінансами суб'єктів господарювання, які повністю або частково належать до державної власності.

Фінансовою політикою є система дій і заходів держави що включає прогнозування, планування, організацію та контроль за фінансовими відносинами у процесі обміну, розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів з метою виконання державою своїх функцій [1].

Об'єктом фінансової політики є фінансова система, що представляє спектр фінансових відносин щодо формування і використання фондів грошових коштів держави, підприємницьких структур, певних фінансових інституцій, домогосподарств.

Процес реалізації фінансової політики держави включає такі основні етапи:

- визначення основних напрямів функціонування фінансової системи згідно до цілей економічної та соціальної політики держави;
- складання цільових програм щодо розвитку державних та недержавних фінансів;
- розроблення конкретних заходів реалізації концепції, напрямів та програм.
- організація моніторингу та контролю за реалізацією фінансової політики.

Кінцевими цілями ефективної фінансової політики держави дослідники зазначають:

- збільшення обсягів валового внутрішнього продукту,
- підвищення ефективності використання державних грошових ресурсів, необхідних для більш повного задоволення потреб суспільства,
- ефективний і раціональний розподіл фінансових ресурсів між галузями економіки, соціальними групами і територіями.

Вагомими завданням фінансової політики є збалансування

різнонапрямлених фінансових інтересів владних структур, суб'єктів господарювання, різних верств населення через знаходження таких механізмів регулювання, які забезпечать оптимальне зростання національного доходу та розподіл доходів і витрат у складі бюджетів усіх учасників національного господарства, що забезпечать максимально ефективні процеси зберігання, накопичення та споживання.

Фінансова політика включає два взаємопов'язаних напрями:

- фінансову політику у сфері державних фінансів
- фінансову політику у сфері недержавних фінансів.

З допомогою державних фінансів держава розподіляє і перерозподіляє значну частину валового внутрішнього продукту, який є головним об'єктом фінансових відносин. За окремими оцінками, державні фінанси як провідна сфера фінансової системи держави опосередковують майже 80 % усіх фінансових ресурсів і охоплюють різноманітні фінансові інституції, за допомогою яких держава здійснює свою фінансову діяльність [2].

Найбільш складним і дискусійним в політиці управління державними фінансами є управління фінансами державного сектора економіки, які представлені сукупністю фінансових ресурсів, які формуються в державних підприємствах, статутний капітал та прибуток яких підприємств повністю або частково належить державі.

Систематизація поглядів різних науковців дозволяє зробити такі узагальнення щодо сутності фінансової системи, як об'єкту фінансової політики:

1. Фінансова система є сукупністю взаємозв'язаних елементів, між якими є зв'язок чи взаємодія.

2. В конфігурації фінансової системи присутні такі складові як:

- грошові потоки;
- акумульовані фінансові ресурси;
- інститути, які забезпечують функціонування системи;
- регулюючі механізми.

3. До суб'єктів, які приймають участь у функціонуванні фінансової системи належать: домогосподарства, приватні підприємства, державні підприємства, фінансові посередники, урядові інститути.

4. Фінансові відносини суб'єктів, які приймають участь у функціонуванні фінансової системи відображаються в грошових потоках. матеріальним змістом яких грошові фонди. Фонди грошових коштів поділяються на централізовані і децентралізовані. До централізованих грошових фондів належать фонди, які держава створює у централізованому порядку і використовує їхні кошти для виконання своїх функцій (зокрема, державний і місцеві бюджети, фінанси

державних підприємств; спеціальні урядові фонди (пенсійний фонд, державні цільові фонди соціального страхування). Децентралізованими є грошові фонди суб'єктів господарювання усіх форм власності та рівнів підпорядкування;

5. Основними функціями фінансової системи є формування грошових фондів, використання грошових фондів і контрольна.

Закономірно, що для виконання висвітлених функцій та досягнення мети фінансової політики необхідним є наявність суб'єктів, які забезпечать розробку та реалізацію політики та певного інструментарію.

Суб'єктом фінансової політики виступає держава в особі органів державної влади. Мета та завдання фінансової політики реалізуються через фінансовий механізм.

Під фінансовим механізмом ми розуміємо сукупність підходів, форм методів, інструментів та важелів, а також нормативно-правового та інформаційного забезпечення, які забезпечують утворення й використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення стратегічних потреб держави, суб'єктів господарювання та населення.

До основних сфер впливу фінансового механізму на процеси суспільного розвитку держави належать такі.

По-перше, це фінансове забезпечення відтворювального процесу, яке забезпечує покриття затрат за рахунок фінансових ресурсів, акумульованих суб'єктами господарювання і державою, що може відбуватися через самофінансування, кредитування та бюджетне фінансування (надання коштів з бюджету на безповоротних засадах на основі різних інструментів - дотацій, субсидій, субвенцій).

По-друге, вагомою сферою впливу фінансового механізму є фінансове регулювання, яке спрямоване на перерозподіл частини доходів підприємств і організацій, а також населення і спрямування цих коштів у бюджети й державні цільові фонди для задоволення державних потреб.

По-третє, фінансове стимулювання за допомогою яких можна впливати на матеріальні інтереси суб'єктів господарювання через використання ряду фінансових стимулів розвитку виробництва і підвищення його ефективності (бюджетних стимулів, ефективного інвестування фінансових ресурсів, використання фінансових пільг і санкції) [3].

Основними етапами здійснення фінансової політики є:

1) реалізація заходів політики, тобто створення чи уповноваження спеціальних адміністративних органів, залучення фінансових ресурсів, введення нових або зміна існуючих фінансових стандартів;

2) моніторинг політики (відстеження якості та відповідності досягнутих

результатів прийнятим рішенням), який повинен здійснюватися як органами управління, так і незалежними агенціями та аналітичними центрами;

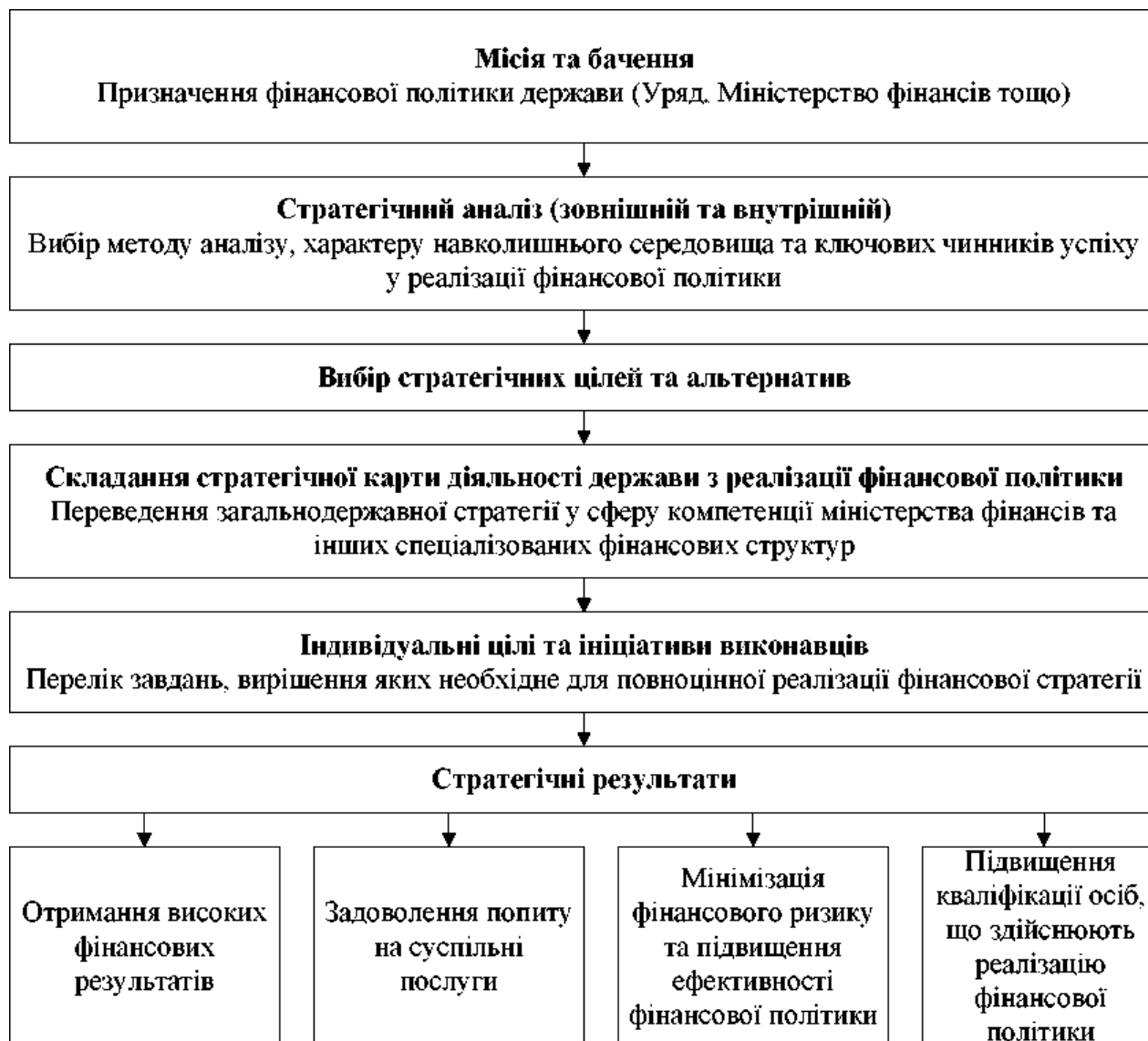

Рис. 1. Схема розробки стратегії реалізації фінансової політики держави

Джерело: [2].

3) оцінювання політики, зокрема систематична оцінка якості й ефективності фінансової політики, її результатів для вивчення впливу на суспільство та внесення коректив щодо подальшої її реалізації, зміни, скасування чи переорієнтації.

Література

1. Державна політика : підручник / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. К. : НАДУ, 2014. 448 с.

2. Кобеля М. Я. Теоретичні положення та суть фінансової політики держави. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 160- 164.
3. Петришина Н. В. Державні підприємства України: проблеми функціонування та шляхи їх вирішення. *Економіка*. 2015. Випуск 30. С.73-79.

Наукове видання

**ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ
В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**
Збірник матеріалів XX Всеукраїнської науково-практичної
конференції студентів і молодих вчених
м. Тернопіль, 25 травня 2023 р.